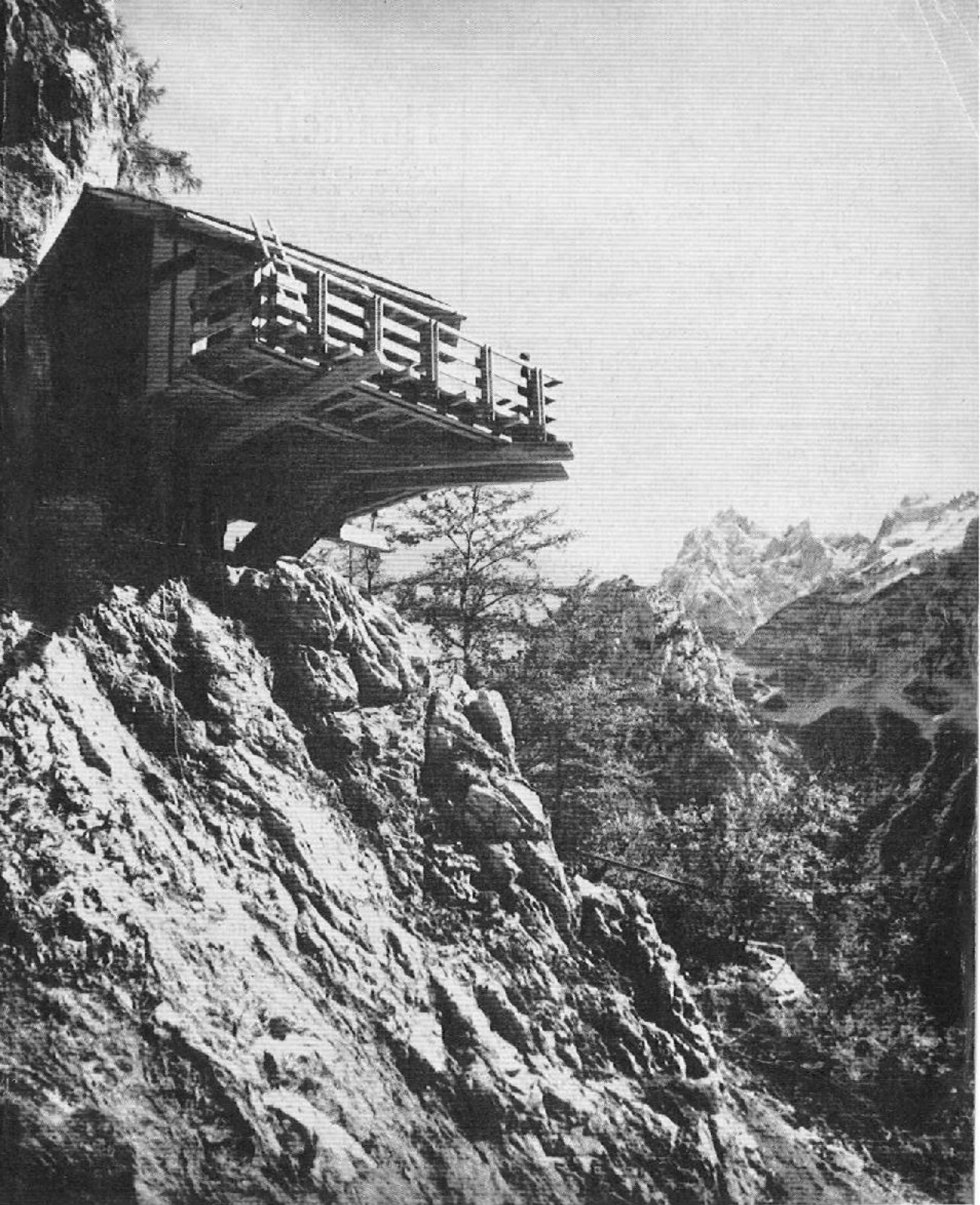

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

12 1968

VSEBINA:

O PLANINSKEM GOSPODARSTVU	
Ing. Friderik Degen	545
VEJICA NA GROB DR. VIKTORJA VOVKA	
Tine Orel	547
MOJA PRVA TURA	
Lado Božič	556
PRIGORJE KARNIJSKIH ALP	
Dr. Viktor Vovk	563
ZAHVALA	
Leopold Stanek	572
MALO SPOMINA NA VELIKEGA MOŽA	
Valent Vider, Solčava	575
KAKO SEM BILA V ENEM LETU TRIKRAT (NE)PROSTOVOLJNI RESEVALEC	
Nada Kestanjevič	583
CESARSKA KRONA V SNegu NOVOLETNEGA JUTRA	
Biba Klinar	590
RAZSEŽNOSTI	
Leopold Stanek	591
DRUŠTVENE NOVICE	592
VARSTVO NARAVE	600
IZ PLANINSKE LITERATURE	602
RAZGLED PO SVETU	604
NASLOVNA STRAN:	
NA POGLEDU PRI RINKI,	
V OZADJU OJSTRICA IN ŠKARJE — Foto A. Jagrič	

Planinci!

Najprimernejše novoletno darilo je nedvomno planinsko čtivo. Zato planincem priporočamo naslednje knjige:

LOVŠIN: GORSKI VODNIKI V JULIJSKIH ALPAH (platno)

REZEK: STENE IN GREBENI (polplatno)

PRAČEK: MED GORSKIMI RESEVALCI (karton)

Celoten komplet po izjemni ceni N din 15.—

Dobavimo lahko še slovensko planinsko bibliografijo:

MUNDA-ZEPIČ-ZUPAN:

GORE V BESEDI, PODOBI IN GLASBI (polplatno), (N din 20.—)

ter karti

JULIJSKE ALPE (BOHINJSKE IN FUŽINSKE PLANINE) v merilu 1 : 20 000 (N din 13.—) in **KAMNISCHE ALPE** v merilu 1 : 50 000 (N din 7.—)

Naročila sprejema **PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE**, Ljubljana, Dvorčakova 9, telefon 312-553 in 315-493

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS-urejuje ga uredniški odbor, Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvidi naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna «Jože Moškrič» v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Sprememba naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV

Sava
Kranj

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1968 — št. 12

O PLANINSKEM GOSPODARSTVU

Ing. Friderik Degen

Planinski Vestnik je naše splošno glasilo. Menim, da je prav, če objavi besedo tudi o planinskem gospodarstvu. Zadnje čase slišimo na račun gospodarstva v planinskih društvih spet opazke, češ da je planinsko gospodarstvo mal nécessaire, potrebno zlo, s katerim se društva nenehno ubadajo in tako zanemarjajo druge važnejše planinske dejavnosti.

Ko pišem o planinskem gospodarstvu, menim predvsem gospodarjenje v naših planinskih društvih in v domovih, in ocenjujem, kako usmerja PZS in njena gospodarska komisija planinsko gospodarstvo. Tisti, ki često prezirljivo govorijo o planinskem gospodarstvu, so v zmoti. Če obiskujemo naše gore, so nam potrebni planinski domovi, ti so primarna, osnovna sredstva našega planinskega gospodarstva in te moramo upravljati in gospodariti z njimi kakor skrbni, dober gospodar. Domovi omogočajo planinstvo, so torej potrebni, potrebno je planinsko gospodarstvo in hočeš, nočeš se morajo s temi vprašanji ukvarjati PD in v nič manjši meri PZS.

Skraini čas je, da spregovorimo tudi v našem glasilu pa v društvih, na konferencah meddruštvenih odborov, na sejah UO PZS, na skupščini PZS in če kje drugje resno besedo o našem planinskem gospodarstvu. Ne moremo biti povsem zadovoljni. Res je, društva in posamezniki si mnogo prizadevajo s prostovoljnimi delom in v raznih gospodarskih akcijah pri gradnjah, vzdrževanju in oskrbovanju naših domov. Pri našem delu pa nam manjka izdelan sistem, manjkajo nam jasnejše gospodarske smernice, po katerih bi postopoma uvajali enotni sistem v naše planinsko gospodarstvo. PZS in njena gospodarska komisija si sicer prizadevajo, da bi ta vprašanja čim bolj motrno reševali, žal pa uspehi niso vedno ohrabrujoči. Na eni strani manjka gospodarsko pravnih sankcij, na drugi strani pa bi bilo nujno bolj poživeti osebni kontakt s PD. Razmere se popravljajo, odkar je PZS ustanovila mesto stalnega gospodarskega referenta, ki skrbi za sprovanje sklepov PZ in gospodarske komisije, vendar ne dovolj naglo in učinkovito. Ker končujemo gospodarsko leto in bomo pričeli načrtovati za leto 1969, bi rad opozoril PD in posameznike v društvih, pa če treba tudi UO PZS, na nekatera življenjska vprašanja planinskega gospodarstva, ki jih moramo reševati tako, da bomo našo materialno osnovo krepili in tako omogočali planinski nadgradnji nemoten vzpon.

Potrebno in obvezno je, da nam družba pomaga pri naših investicijah in investicijskih vzdrževanjih. Planinske domove ne rabijo zgolj planinci, so tudi važna postavka v našem turističnem gospodarstvu, ki je važen dejavnik v slovenskem narodnem dohodku. Na drugi strani pa moramo tudi sami dobro gospodariti in ustvarjati sredstva za planinsko reprodukcijo. To zahteva naša planinska morala.

Zelo važen problem, ki je sicer že bil rešen pred skoro petnajstimi leti, je sklad PVP. Ko smo pred mnogimi leti sprejemali »zakon o PVP«, smo se zavedali dolžnosti do vseh naših planinskih domov, zlasti pa do onih v naših Alpah. Takrat smo pokazali zrelo planinsko miselnost, zavedajoč se, da so planinski domovi last vseh planincev in je potem tudi prav, če jih pomagamo vzdrževati vsi planinci in tudi oni, ki te domove obiskujejo. V planinski dejavnosti je taka povezava, tako vzajemno uporabljanje domov, da je potrebna enotna materialna odgovornost do naših planinskih domov. Za vsakega planinca mora biti Ruška koča prav tako interesantna, kot je Vojkova koča na Nanosu ali Staničeva koča ali Roblekov dom. Slovenski planinci smo že pred petnajstimi leti uvedli svoj samoprispevek, samoiniciativno z zavestjo, da lahko le s skupnimi močmi vzdržujemo in gospodarimo z našimi planinskimi objekti. Prvi smo izoblikovali reformo in tako tudi družbi dokazali našo politično in moralno zavest. Sklep o uvedbi PVP pa nam daje vse moralne pravice zahtevati od družbe, da nas v naših prizadevanjih materialno podpro.

Zadnje čase slišimo glasove iz PD in posameznikov, da je treba PVP odpraviti, mnogi PVP ne plačujejo ali le včasih.

Po gospodarski formuli PVP se ta planinski davek vkalkulira v cene uslug v domovih. To pomeni, da plačuje davščino obiskovalec doma in ne PD, PD le posreduje sredstva FZS, ta pa denar najsmotrneje uporablja za izboljšanje našega planinskega nastanitvenega fonda, bodisi da ga obnavlja ali gradi nove domove. Trdim, da bo za našo planinsko organizacijo sramota, če bomo to vprašanje sploh dejali na dnevni red naše prihodnje skupščine, oziroma o PVP sploh še razpravljali v tem negativnem smislu. Od uvedbe sem se je zbralo pri PZS desetine in desetine milijonov dinarjev, ki so dejansko šli nazaj v društva, v naše domove. Sodim, da je bila uvedba PVP v našem povojnem planinskem delovanju izreden ukrep velike moralne in materialne vrednosti. Ali naj gremo korak nazaj? Upravljanje naših domov zavzema cel kompleks raznih oblik. Na zakupni sistem, v širši ali ožji obliki, smo že zdavnaj pristali in ga celo priporočamo. Danes ugotavljamo, da pri teh zakupnih oblikah močno akumulirajo oskrbniki, društva pa životarijo. Naj mi oprostijo moji ugotovitvi oni oskrbniki, ki domov ne eksploatirajo. Stvar našega planinskega gospodarstva, nas vseh je, da se prihodnje leto o režimu v naših domovih pogovorimo in dosežemo neko enotnost oz. red. Glede tega bi morala PD več osebno sodelovati z gospodarsko komisijo pri PZS, zlasti pa bi se morala pred sklepanjem pogodb z njo temeljito posvetovati. Upravljanje domov ni lahka stvar. O tem se je treba temeljito posvetovati z UO PZS. Sistem naj se le razvija od spodaj navzgor. V sistemu morajo biti zagotovljeni interesi društev, interesi planincev in interesi oskrbnikov. Na domove moramo gledati kot na gospodarske celice enotne planinske organizacije. Temu primerno moramo urediti način upravljanja naših domov.

Oskrbovanje domov moramo urediti po enotnem sistemu, in to v pogledu hrane in pijač (tipična vina in druge pijače), razglednic, spominkov, cen za hrano in pijače, cen za prenočišča itd. Ponekod opažamo še vedno nizke cene prenočišč, pa tudi cene drugih uslug so včasih nižje kot v dolini.

S tem zadnjim vprašanjem je povezano centralno nabavljanje najrazličnejšega blaga. Preko PZS bi PD lahko dobivala razno blago ceneje kakor z neposredno nabavo. Zelo se zavzemam, da bi se pri PZS ustanovil ekonomat, ki bi oskrboval PD s cenanim in kvalitetnim blagom. To se lahko uresniči ob dobri volji PD, ustreznem sklepu gospodarske komisije in UO PZS. Na ta način bi se tudi krepil sedaj že nekoliko zrahljani kontakt med PZS in društvi.

Prepričan sem, da je vse to možno rešiti pozitivno v zadovoljstvo PD in PZS. Kazalo bi pred startom v novo leto sklicati širšo konferenco gospodarjev PD, ki bi ta in sorodna vprašanja razčlenila in sprejela sklepe za planinsko gospodarstvo v letu 1969.

VEJICA NA GROB DR. VIKTORJA VOVKA

Tine Orel

Nedeljo, 13. oktobra, se je slovenska planinska javnost poslovila od dr. Viktorja Vovka. Nenadoma se je moral odvezati s planinske navede, v kateri je bil velik, neravavno uporaben, zaslužen, široko razgledan mož. V majski številki našega glasila¹ mu je planinski poet Ludvik Zorzut iz Kanala ob Soči poslal zgovorno voščilo in slavil njegovo organizacijsko in literarno delo, posvečeno planinstvu. Vedeli smo, da mu molesta senectus ne prizanaša, nismo pa mislili, da ga bo tako neizprosno silila k poslednjemu vzponu na večni bivač, k večnemu pomenku z gorami in zvezdami nad njimi.

Toliko je bilo v dr. Viktorju Vovku še neizpolnenih želja, visokih in daljnih ciljev! Večkrat ga je obvladovala nestvarna, a kljub temu živa misel: Rad bi imel 30 let pa bi začel planinstvo čisto znova, bolj intenzivno bi ga gojil, še več bi hodil, več gledal, več občudoval in ljubil, še več sreče in veselja preužil. Kolikokrat je to misel ponovil v zadnjem desetletju, v katerem me je z njim povezovalo njegovo sodelovanje pri našem vestniku! Dr. Viktor Vovk je zadnjih dvajset let živel in delal do zadnjega diha v Kopru. Tam na blagem griču v Semedeli je gledal po slovenski zemlji, se sestajal z vrhovi, ki jih je nekoč zlahka zmagoval: v ogromnem loku, skoraj od Učke, je do nedavnega s svojega balkona lahko videl Vremščico, Nanos, Trnovski gozd, Bohinjsko-tolminske gore, Triglav in njegove satelite, Jalovec, Mangart pa Montaž in Viš; najmarkantnejši je Kanin, ne dosti manj njegove Karnijske, vse čó Cogliansa, ki ga je tolikokrat omenjal v svojih spisih, skratka, velik del tega, kar je ožarjal z ljubeznijo do rodu in naroda, ki mu je pripadel z vsemi nitmi svojega srca. Živeč v pokoju je bil kljub slabemu zdravju ves čas sredi življenja, sredi strokovnega pravniškega dela, ki ga je moral jemati, ker ga je trdo zadela mikropokojnina, sredi korespondence, ki jo je razpredal z neugnano silo z mnogimi ljudmi različnih strok in interesov, sredi obiskovalcev, ki so ga iskali zaradi vseh mogočih

informacij, saj je bil živ leksikon za razna področja.

Res je: invecchiari vol dir rimaner soli, staranje je osamevanje. Za dr. Vovka pa to ni veljalo. Bil ni nikoli sam, na strujo življenja ga je vezalo tisočero žil. Živel je do zadnjega polno življenje in ga ljubil, ker je ljubil delo. Pri sedemdesetih letih se je vprašal: Kaj si sejal, mladenič, kaj boš žel? In ugotavljal, da mu čas prehitro beži: Vse bi rad bral, moderne romane, moderno poezijo in toliko drugih stvari, ki bruhajo iz tiskarn. Poglobljal se je v stvari, s katerimi se v mladosti sploh ni ukvarjal, ne nazadnje s toponomastiko.

Dr. Viktor Vovk

¹ L. Zorzut, Petinsedemdesetletnemu dr. Viktorju Vovku duhteč planinski šopek, PV 1968/227.

Grebla ga je duševna lenoba in površnost, ki jo danes toliko srečujemo. Našel ga je Badjura in ga rotil, da bi mu pomagal pri ljudski geografiji, našli so ga geografi, mu oporekali, pa vendarle hodili k njemu, zatekali so se zgodovinarji s te in one strani meje, imponiral je italijanskim znancem iz Vidma in Pordenona s svojo široko izobrazbo in kulturo, pa mi vsi smo vedeli zanj in ga za to ali ono moledovali. In je prišla sobota, tako kot danes, ko se v duhu pogovarjam z njim, ki ga ne bo več. Oktobrske sobote, ki jih je vsako leto premalo, saj so oktobrske ture najlepše, dokler dež in mrzel veter ne sklatita z bukovine poslednjih listov, ne pogasita plamenic, drhtečih v miilih jesenskih barvah. In dr. Vovka je zvalilo v gozdove, dokler je le bilo mogoče. Ves je žarel od sreče, ko ga je vzdignilo na pot, žarel kot žarijo sive skale v oktobrskem soncu.

Res je: Za planinca je eno življenje prekratko. Kolikokrat je to rekel in zapisal!

Vso Slovenijo je poznal kot malokdo. Pravzaprav ne poznam nikogar, ki bi bil toliko časa in moči posvetil spoznavanju domovine. Življenjeka pot ga je zanesla iz Trsta v Gorico, nato v Ljubljano, nato spet k slovenskemu morju, in povsod, kjer je delal, je hotel spoznati širšo in ožjo okolico do zadnjega kraja. Duhovno je živel iz občutka, da je zrasel na šivu, na stičju dveh zelo različnih svetov, romanskega in germanskega — nemškega. Že od rojstva je gledal hkrati na to in ono stran. Veliki so razločki v jeziku, v besedišču, v melodiji, v sintaksi, v kulturi, klimi, prehrani, vsakvrstnih okusih. Ni čuda, če je kdaj katero rekel, ki Ljubljancu ni bila pogodu. Ni se dal spraviti v ožino, v malenkostno zvestobo do stvari, ki ne štejejo, kadar gre za obstanek malega naroda v trenju z velikim. Razgledan po italijanskem in nemškem svetu, doma v njunih kulturah in njunih apetitih, je trepetal za našo omiko, za našo vzgojo, za našo nacionalno zavest, za tisto, kar nas usodno povezuje, saj smo z njo, tu na tem »šivu«, nastali in doslej obstali. Zato mu je bilo vse, kar je slovenskega od Tablja do Lendave, od Kobanskega do Devina, vredno spoznavanja in obiska. To ga je, nemirnega popotnika, pripravo do tega, da je v zadnjem desetletju od svojega znanja v našem glasilu dal tisto, kar se mu je zdelo najpomembnejše, najbolj spomina vrednega in kar je bilo obenem opomin.

Prvič se je oglasil l. 1958.² Rad se spominjam, kako je do tega prišlo. Odprli smo Tumovo kočo na Slavniku, slavnostni govornik je bil dr. Vovk,

kdo neki drugi! Vrelo je iz njega, imenitnega oratorja, ki je v svoji skromnosti rad dejal, da je močnejši z jezikom kot s peresom. Bilo je pasje vroče, poletje z vrsto dolgih lepih dni, takih, za katere je med drugim še Goethe rekel, da jih je težko prenašati. Nikomur ni bilo za pogovor, vendar do besede je le prišlo. In kmalu nato je dahnil v planinsko glasilo morski veter, s člankom o Slavniku pa še vse tisto, kar je bolelo dr. Viktorja Vovka in ga obenem gnalo k gorečemu raziskovanju, odkrivanju in pojasnjevanju. In je končal svoj bogati spis o Slavniku z Gregorčičevo besedo: »Vreden je bil zatorej Slavnik, slavni Slavnik, da je bila čez njegov vrh potegnjena planinska transversala. S severnega konca domovine doli na jug bo čez hribe in doline potoval lepote željni človek. Njegov zadnji hrib bo Slavnik, zadnji po redu, ne po lepoti in veljavi. Prav tako kakor vrh skalnatega Triglava mu bo na cvetnatem Slavniku srce iskreno zapelo po Gregorčičevih besedah, zapisanih tudi na prvi strani prvega zvezka »Planinskega Vestnika«: »Slovenski svet, ti si krasan, ti poln največje si lepote...« Naslednje leto ga je mikalo razpravljati o izvoru imena Grossvenediger: Ali je ali ni v zvezi z Vendí, ali je der grosse wendische Berg. Nemška literatura o tem je ogromna. Med drugim se za slovenski izvor imena zavzema celo Korošec, slavni Purtscheller. Saxa loquuntur, kamenje govori, imena pričajo o slovenski stvari v avstrijskih Alpah. Dr. Vovk je bil eden od redkih slovenskih izobražencev, ki so čutili s slovensko Koroško, njena slovenska imena so zanj živeča mimo vseh okrutnosti, ki so nas zadele. In je sklenil svojo panoramo o zgodovini in imenu te značilne mogočne gore na našem obzorju s temile besedami:³ »Pod Venedigerjem so še kraji Prosek, Zedlach, Welzelach, Melitz, Goriach, potok Lasnitzenbach, planina Lasnitzen-Alpe. Poleg toliko drugih so še Gubach-Spitze, Zinitzschpitze, Mullwitzaderl, ledenik Mullwitzkees ter škrbine Virschnitz-Scharte, Plenitzscharte, pod Sonnblickom Windischscharte (2727 m) in bolj na vzhodu, že v Nizkih Turah, druga Windischscharte (2306 m). Tista pod Sonnblickom je bila važen visokogorski prehod s Salzburškega čez Visoke Ture v okolico Döllach — Sagritz v dolini reke Möll na Zgornjem Koroškem, tam kjer je obstajalo in se še dolgo ohranilo močno slovensko naseljitveno jedro. Ondod še dandanašnji hodijo »ins Windische«, kot jih je slišal pripovedovati naš veleplaninec dr. Prešern. Vzhodno od Windischscharte 2306 m je Winds'eld.

² Dr. V. Vovk, Slavnik in njegova okolica, PV 1958/390.

³ Dr. V. Vovk, Grossvenediger, PV 1959/310.

Torre della Tacca, Torre Berti in Manfalconi di Scodovacca,
sopra Cridolo

Foto C. Prato

In ko je govora o sedlih in škrbinah Windisch, mi ni mogoče zabiti na tisto, ki je nam krajevno najbližja, Windische Höhe, na Vršah, preval 1102 m med Ziljsko in Dravsko dolino, ki ga preko Ziljskega podolja lepo vidimo z nizkih vrhov zapadnih Karavank. Ko pridemo iz Špatrjana, že ponemčenega Paterniona v Dravski dolini nad Beljakom, po cesti na Vrše, se nam na široko odpre izredno razsežen planinski razgled: Karnijske, Karavanke, Julijske. Koliko lepote naenkrat! Tamkaj so Močidle, niže se razprostira planota Panagurje, vse ondod so Slovenci, Štefan in Goriče ter manjše vasi in naselja blagovčnih imen. Po dolini teče mila nam Zilja. Ni daleč do Šmohorja. Zdaj so tamkaj naše prednje straže...

Nato je obrnil naše poglede v »Karnijske Alpe in Karnijo«. Lahko rečem, da so planinski bralci njegovo, za današnji čas, za marsikoga nekam odmaknjeno pisanje, s simpatijami sprejeli. Vovk je s svojo Karnijo pokazal take odlike pisanja, ki človeka pritegnejo, četudi mu snov ne leži »v prvem planu«. Zna biti človeško preprosto, pretesljivo razumljivo, dragocen s svojimi razmišljanji in presojanjem, vmes pa darežljiv s tako »čisto filozofijo«, ki je povprečnemu človeku dosegljiva in potrebna. Zna biti tudi šegav, pa še kako. Odprte oči ima za vse: za gore, njih obraje in poteze, za ljudi in za vse, kar oni počno na tem vetrovnem svetu. Postavim tisto o Juliju Cezarju — Ribničanu:⁵ »Sem hodil po Trbižu, skozi vrvež in gnečo. Naenkrat, glej, med stisnjenimi poslopji majhna hiša, v njej trgovinica, nad vrati pa tabla: Terezija Trošt. Dobro pogledam, res je: Trošt, na s-u kljukica, za tamošnje okoliščine kaj nenavadna stvar, v resnici edini primer. Stopim noter, je šla na Višarje. Pa sem jo na povratku obiskal. Je doma spod Nanosa, iz Lozic, že dvajset let na Trbižu, pa še čisto govori svoje mila vipavsko narečje, od konca Vipavske doline, Podrage, Orehovice in Lozic. Kako prisrčno sem jo pozdravil! Nisi izdala, junakinja, svojega rodu! Ohranjena je zdrava v tebi podraška puntarska kri. Taka kljukica pa v takih krajih razodeva ne samo pogum, ona pokaže celega človeka, njegovo pripadnost k tej ali drugi družbi, narodnosti in kulturi, očituje kar celoma njegovo miselnost, njegov svetovni nazor. Dokler še držiš slovensko kljukico na imenu, si človek A. Če jo odvržeš, postaneš na mah človek B, čisto drugo, prejšnjemu zelo malo, včasih nič podobno bitje. Še po zunanosti, po obleki, kretnjah — po vsem si zdaj drug človek.

Pozdravil sem preprosto rojakinjo in šel po mestu naprej. Pa spet gledam in vidim: tu Pleschiutschnigg, tam Wesenschegg. Pri teh dveh je zadeva še kolikortoliko v redu, ker v ničem ne prikrivata svojega porekla. Je pa še človek s takimle imenom: Giulio Cesare. Nič bi se obenj ne obregnil, če bi ne vedel po naključjih in doživetjih za kaj pisano zgodbo. Še pod Avstrijo sva se skupaj z njegovim očetom vojskovala, pisal se je Cesarek, govoril je laški. Ob črki k na koncu pa sem takoj pomislil, da je mož, sicer Tržačan, slovenskega rodu. Prav kmalu sem dognal, da je bil njegov oče Franc Češarek, nekje z Dolenjskega doma. V mladosti je prekladal suho robo z doma, prišel v Trst, se tam udomačil in rod spočel, ki še danes živi. A kakšne spremembe, kakšen prevrat: Giulio Cesare, Julij Cezar — pa Ribničan!

Ima oči za vodice, zvročke in studence, za ptice in ptičke pa cvetice in rožice vseh vrst. Na priliko, tisto o studencih, kako je lepo kugyjevsko in s popolnim poznavanjem zapisal, da nas kar zamika, vse to videti in za njim doživeti.⁶ »Tam smo v skalah sedeli in se pogovarjali o studencih, ki smo vedeli zanje z gorskih pohodov. Bilo jih je veliko, eni so neslišno curljali v senci in če so imeli žlebec, še tako preprost, smo jih že šteli za komfortne. Drugi so bili na odprtem in je imel popotnik ob njih poleg poživilnega požirka in dobrodejnega oddiha povrhu še lep razgled. Iz mnogoterih smo gor grede zajeli za ohladitev in okrepčilo prgišče vode, se pa bolj izdatno ob njih oživljali na veselih sestopih. A zmerom se je moral človek pri izvirku ustaviti, vsaj za malo, tudi kadar se mu je mudilo in tudi če ni bil potreben. Kako ste bili nekateri studenci mrzli, piti ni bilo moči vaših čvrstih vod, vendar zato niste bili nič manj mikavni, vsi ste nam enako ostali nepozabni. In kdo bi se ne spominjal tistih revnih vod, ko lug so tople, ki na redko polzijo ali kapljajo po visoki, razgreti, mahāti skali, in se žejni popotnik v opoldanski vročini kar obnjo prižme za skromen, a tako slasten napoj. Koliko veselih obiskov ste imeli, izvir Kamniške Bistrice, izvir Soče, pa Mlinarica pod Škrbino! Da. Mlinarica, kje je še okolje, ki je njemu podobno? Na eni strani Prisojnik, na drugi Razor, za tabo je divja Škrbina, ti pa gladaš v zeleno Trento in čeznjo v daljave, od koder se ti kažejo, z rahlo, rahlo tančico prekrti, čarobni vrhovi Zahodnih Julijskih Alp. V hvaležnem, čez vse prijetnem spominu pozdravljam tudi vas, hladilni studenci v Zgornji Krmi, v Kotu, pod Begunjskim vrhom, pa vsi drugi triglavski, saj vas ni preveč,

⁵ Dr. V. Vovk, PV, 1960, 1961, 1962, 1964, 1965.

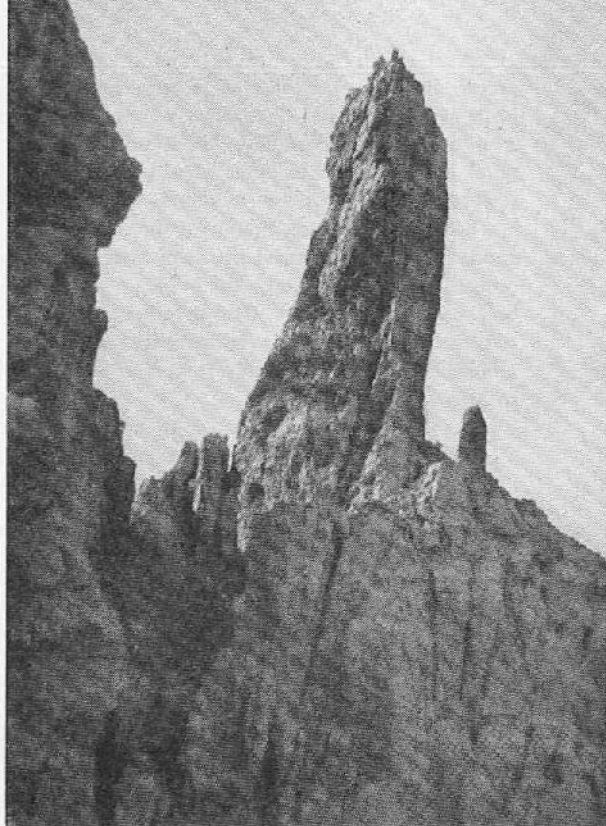
⁶ PV 1960/590.

⁶ PV 1961/602.

in pod Visoko Ponco na tej strani Mokri potok ter na jezerski močilo nad Kamenitnico, pa studenec v cvetočih tratah nad planino Štrekljico pod Poldnašnjo špico, prelepi studenec pod Lipnikom z nepopisnim razgledom na Poliški Špik in njegovo okolico, izvir mrzle vode v odljudnem, hladnem žlebu pod Žabniško škrbino, vodica na Viški planini, pa močni izvir na prelazu Passo Pura v Karniji. In virček v Lomu v Reziji! V breg se mučiš, težko ti je, pa te tolaži blažilni up, tu gori je voda, še malo, pa bom pri nji. Studenec sladko žubori, okoli njega cvetejo lepe rože, vse nas tam vabi, tu postoj in odpočij, sem razglej se po tej lepi naravi, ki je ustvarjena za tvojo srečo in tvoje veselje.«

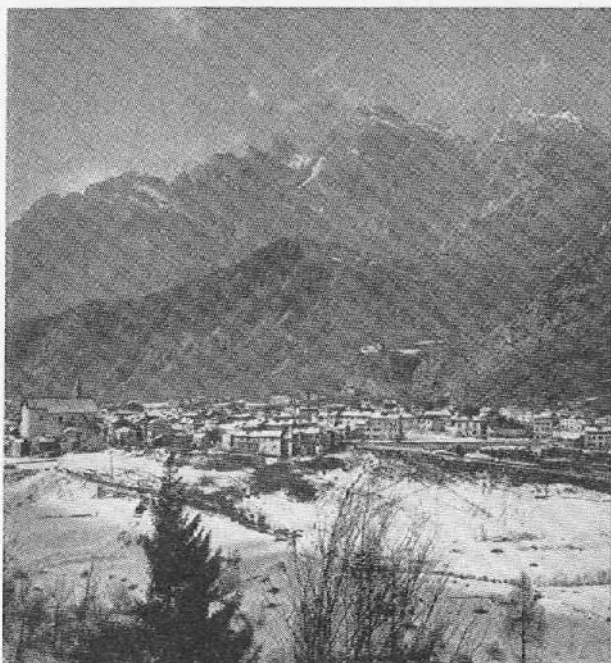
Koliko ljubezni je v tem pisanju! Oglejte si samo literaturo, ki jo je blagi pokojnik uporabljal, da bi se do resnice dokopal, koliko tiste žlahtne »akribije« je v tem iskanju za zlatimi zrnci resnice in pravice, čez katero so šle naplavine stoletij, morda tisočletij. Ni mu bilo žal oči, ki so mu zadnja leta neusmiljeno nagajale, ne stroškov, ne časa, samo da je prišel do virov in knjig v Trstu, v Gorici, v Vidmu in drugod. Zavzel se je tudi zato, da bi povzdignil čast Valentina Staniča tudi pri naših zapadnih sosedih, če ga že naši severni tako čislajo, da ne pristanejo na njegovo slovensko poreklo, ime in zavest.⁷ »In bodi pri vsem tem še pripomnjeno, da ni v svoji knjigi Kleinmayr nič vzel v misel Staniča kot merilca višin, krajepisca, geologa, fizika, botanika, sploh naravoslovca. Nobene besede nima Kleinmayr o Staniču planincu in alpinistu, o njegovih odkritjih v gorah, v alpinističnih spisih — sploh ničesar o vsem tistem, za kar svet še dandanašnji časti in slavi slovitega Slovenca.« Pod imenom Stanig seveda.

Rado se nam zapiše, da je dr. V. Vovk nadaljeval Tumovo delo. Nekoliko je to gotovo hotel. Čislal je dr. Tumo zaradi vsega, kar je naredil za našo zapadno mejo kot politik, sociolog, publicist, planinec in samohodec. Vedel je, da je šel Tuma v svoji vnemi predaleč, zato pa ni nič manj cenil njegovih dognanj, ki bi jih brez njega danes skoraj gotovo ne imeli. Še ob tem, ko imamo, radi pozabljamo na njegove dragocene ugotovitve. Prenagljene, zmotne stvari popravljajmo, ne odpravljajmo pa poštenjaka s posmehovanjem! Pri pisanju »Karnije« je podobno kakor Tuma l. 1934 večkrat potožil, koliko nam manjka znanstvenikov in raziskovalcev, da bi svojo domovino bolje raziskali. Že Levstik je klical po slovarju, ki bi imel derivate od krajevnih imen na prebivalce (kakor npr. Larousse). Še

Campanile Irma (Cridola)

Claut in Vaccalizzo

⁷ PV 1962/410.

danes ga nimamo. Kako se je razveselil Bezla-jevih »Vodnih imen«! S kakšnim ponosom je govoril o Slovenski planini v Zapadnih Julijcih, o edini, ki nosi to ime, mrtva straža z našim častitljivim imenom. In vse to mirno, razumno kakor kak antični filozof, nikoli rogoborno, nikoli a spade tratte. Če je našel pri Tumi napako, jo je popravil prav tako mirno, kakor če se je zgodila bolj priznani avtoriteti. Gre seveda za majhne stvarce, ki pa so odsev velikih dogajanj in ob njihovih sledovih je zapisal Gregorčič: »Oh, naši so samo grobovi!«

Ali je res brez pomena, če nas je Vovk opozoril na take in podobne »stvarce«, kot jih najdemo v »Karniji«²⁸ »Vemo, da imajo po Beneški Sloveveniji in v Režiji številni toponimi krajevne pri-slove, kakor tu, tam, pod, za, Zelo prijetno, kar sladko mi zvenijo takšna, resnično ljudska imena. V uradnem prevodu, žal, izgubljajo svoj izvirni, prelepi glas. So takale: Tam na tej Meji, zapi-sano pa je: Tannatimea, Tam na tem Belem (Tannataviele), Tam za Lazom (Tasalatan), Tu v Brajdi (Tubraide), Tam pri Jami (Casera Tampi-riani), Tam za Goro (Tasaorón) in v Terski dolini Tam pod Tamore (Tapotamor). Potok je Tam na Logu (Tanaloho), studenec Tam pod Kripico (pla-nini Zgornja in Spodnja Kripica, piše se Tapo-cripizza), in še v Terski dolini hrib Tam na Robu (Tanarobo), jame Tu v tej Jami (Toteiame), Tam pod Koritom (Tapotcorito), Tam pod Čelom (Ta-podcelan), dolini Tam pod Kletjo (Tapotcletia) in Tam pod Klancem (Tapotolanzom). Naši po-znajo planino Tam pod Javarom, po Marinelliju je bila še Tasajauroram, zdaj stoji: Tasajaur. Pač razvojno. Mursinci imajo v bregu pod Matajurjem sončno planino Tu v Dolini, na avstrijski speci-alki: Casera Tudolin. Mursinska je tudi planina Tam za Tlako, ki jo pišejo »Ta za tlako« še bolj po modi Tasatiacca. V Kaninskem pogorju, na rezijanski strani, je potok Tam pod Zlebi. Na zemljevidu ga moraš poiskati pod imenom Ta-pusslibe. In kaj je še drugih takih imen, tu lepih, domačih, kakor v čistih akordih zvenceh, a tam skrpučanih brez ljubezni, na naglo in na silo.

Vas imamo često v mislih, vi Tam za Čelom, in vsa domača ognjišča za krajem očetne zemlje. Radi prihajamo planinci k vam na obisk, v vaš hribovski, tako samosvoj, tako tih, tako zelo mi-kaven, nikoli pozabljen svet.«

Ali je res pregreha, če se zapiše: Ondod so naše meje. Vsekdar nam take hodijo na misel.⁹ Ali niso to dragocenosti, spomeniki, ki so vredni in

potrebni zaščite? Komu neki groze? Zgodovina se piše, ne briše.¹⁰

V zadnjih treh letnikih je dr. V. Vovk pisal o pri-gorju Karnijskih Alp.¹¹ Začel je z Režijo, iz sa-njavih spominov na Režijo, ki v mirnem dolu tam zad za Morjano tiho živi svoje težavno živ-ljenje, s sledovi slovenskih alpinistov v teh krajih, nato pa prišel na Prealpi Carniche, Predalpi Clautane, Karnische Voralpen in se spet raz-gledal po Staničevih stopinjah na Clapsavonu, Biveri in Pramaggioru. In še mnogo drugih stvari. Imeti mora res ozko interesno sfero, kdor v nje-govem pisanju ne bi mogel dobiti kako pobudo za razmislek, razlago za stvar, ki nam doslej ni nič povedala, pa skriva v sebi del zgodovine in del aktualnosti, mimo katere ne bi smeli zaprtih oči, gluhih ušes.

Dr. Viktor Vovk je imel širok krog znancev in prijateljev. O marsikom bi bil lahko kaj tehtnega, veljavnega zapisal, vsaj za društveno življenje pomembnega. Pa se je v desetih letih odločil le za dva prigodna spisa. Pisal je o prijatelju pesniku dr. Alojziju Gradniku,¹² s katerim ga je povezovalo predvsem smučarstvo, planinstvo in smi-sel za naravo. Vovk je Gradnika imel rad kot člo-veka in ga čislal kot pesnika izjemnih višin in širin. Rad ga je označil kot planinskega pesnika, ki je še pred desetletjem objavil v Planinskem Vestniku nekaj zanimivih pesmi, med drugim dva soneta, predvsem pa kot ljubitelja pred šumom velikega sveta skritih kotičkov slovenske zemlje, kot je na primer Cerkljansko.

Leto nato je v PV napisal zagodnico svojemu dobremu prijatelju dr. Stanku Kmetu, ki spada gotovo med naše s turami, vzponi in smučarji »najbogatejše« planince, med prve smučarske tekmovalce in najvidnejše ljubitelje narave.

Ne smemo pozabiti na spis o Longaronu,¹³ v katerem se je spomnil svojih znancev, ki jih je pometla s sveta strahotna vodna uima, kakršne dolomitski svet ne pomni. Lani pa je za »srečanje planincev treh dežel« napisal obširno recenzijo knjige o furlanskem planinstvu, ki jo je napisal njegov dobri znanec dr. Spezzotti, predsednik videmske sekcije CAI. Na srečanju je še sam so-deloval tudi kot tolmač in blesteč družabnik, saj je bil s svojo klasično izobrazbo, znanjem mo-dernih jezikov, predvsem pa s svojo bistrumnostjo in odzivnostjo kos sleherni situaciji.

Prav danes ta dan je do podobnega srečanja prišlo na Koroškem, teden dni nato, ko se je za

¹⁰ PV 1965, str. 365, 389.

¹¹ Dr. V. Vovk, Prigorje Karnijskih Alp, PV 1965, 1967, 1968.

¹² Dr. V. Vovk, Dr. Alojziju Gradnik — 80 let, PV 1962/433.

¹³ Dr. V. Vovk, V Bellunskih gorah, PV 1964/14.

⁸ PV 1964, str. 253 in slj.

⁹ PV 1964/453.

Vovkom zaprla »življenja lesa«. To bi nam vedel povedati! Saj morda prav ta hip stoje delegacije vseh treh dežel na enem od Nockov (Mirnock, Wöllanernock) blizu Afritzer See. Afritz, nekdanja Zobrca, Gouz, kaj drugega kot naš Galec! To bi mu misli švigale sem in tja, vulkan njegove učenosti, izkušenj, spominov in asociacij je bil vselej aktiven.

Umril je Viktor Vovk, ugleden advokat, sijajen govornik, planinec z enciklopedičnim znanjem, eden od naših smučarskih pionirjev, kulturni zgodovinar, planinski pisatelj. Vovk, goreč domoljub, mogočen opornik slovenske zavesti na zapadni meji. Vovk, plemenit in skromen človek.

Umril je lepega jesenskega dne, ko smo že skoraj mislili, da letos takih dni splah ne bo. Jesenske dni je imel dr. Vovk najrajši. Na sever in

jug, na vzhod in zapad ga je vselej zvabila jesen po slovenski zemlji: »Kolikšna lepota slovenskega sveta,« je pisal. »Tista polja v prekrasni ravnini med Kranjem, Škofjo Loko in Kamnikom. Tisti griči in holmi. Tiste lepe vasi in vasice, gozdiči in hoste. Kako opojno so dišale smreke! In sama Komenda, prav tam, kjer je moral stati pokojni Adamič, ko je dobival navdih za svojo prelepo »Hribi že beli so...« Kakšno razodetje! Ali je mogoča še popolnejša lepota!»

Ni šel od nas praznih rok, sejal je obilo. Setev bo rodila, dolžni smo, da poskrbimo za to. Za njim pa ne bo ostala samo pisana beseda. Naj ostane tudi njegova ljubezen do domače zemlje, ki ga je vodila po naših poteh iz kraja v kraj, s hriba v hrib. Naj ostane — za čast dežele!

Cima Talagona in Cadin di Forni, desno Forcella della Nave (skupina Spalti di Toro)

Foto Prato

CIL, DR. CARL JOSEF LUTHER je 3. junija 1968 v starosti 85 let umrl v eni od Münchenskih bolnišnic. Z njim je odšel iz športnih vrst eden največjih športnih pionirjev v prvi polovici 20. stoletja. Ves svet ga je poznal pod vzdevkom Cil, kakor so ga imenovali njegovi prijatelji: Bil je športni žurnalst z veliko kulturo in širokim znanjem, posebej znan v mednarodnem svetu kot zgodovinar smučarstva, sam aktiven smučarski tekmovalec v tekih in skokih. Ime si je naredil tudi kot graditelj smučarskih skakalnic. Bil je tudi naš znanec. Dobro je poznal našo literaturo o bloškem smučanju, po njegovi zaslugi je bloško starosvetno smučanje, ki ga je pri nas vestno proučil pokojni dr. Boris Orel, prišlo v svetovno smučarsko zgodovino. Dr. Luther je imel rad tudi vodne športe, posebno brodarjenje po divjih vodah. Ustanovil je in dolga leta urejal bogato opremljeno revijo »Der Winter«, ki je sredi leta 1968 objavila sijajno ilustriran propagandni članek o naših smučarskih centrih in progah v Julijcih (po posredovanju H. Schönerja je »za članek poskrbela naša redakcija). Od leta 1930 do 1940 je bila stalna sotrudnica te revije naša Mira Marko Debelakova.

KLEITERBROCKEN se imenuje naprava, na kateri se bo Münchenska plezalska mladina uvajala v plezalno tehniko. Torej za Parizom in telovadnico v Birminghamu še München, alpinistično in smučarsko središče v Nemčiji. Pariški Tour UNCM, postavljen l. 1962, je marsikomu vsiljeval kritične misli, vendar na dan niso prišle, ker so bili demonstratorji plezalne tehnike najvidnejši povojni asi francoskega alpinizma. Münchenski »Kletterbrocken« je dobil takoj vzdevek »Monte Scheck« po športni hiši Scheck, ki se je odločila, da bo z napravo odprla Münchenski »planinski center«. Vodi ga Günther Sturm iz Eichstadta, športni učitelj, gorski in smučarski vodnik. Za javnost so ga odprli junija 1968. Stoji v severnem delu mesta v Unterföhringu. Načrt zanj je naredil alpinist arhitekt Feldhusen, statični račun tudi alpinist Traitel. 9,25 je »gora« visoka, 13,5 m široka. Grojena iz posebno trdega železobetona B 300, zmešanega s 30 milimetrskim gramozom in je zato podobna finemu konglomeratu. Teža gore je 600 ton, cena ca. 30 000 DM, nagib znaša 60° do 90°, ima zajede raznih oblik, počti za dlan, pest in ramo, raze, prečnice, kamine in celo precejšnjo streho. Klini so že zabiti, prav tako 18 svedrovcev.

München ima sicer prirodni plezalni vrtec, vendar pravijo, da mora München kot sedež DAV imeti tudi umetnega. Poleg tega v naravnem vrtcu začetnik nima priložnosti, da bi se izuril v vsem, kar mu nudi to veliko učilo.

Pri otvoritvi je bilo seveda mnogo reklame, RTV in celo filmska starleta Doris Arden je nastopila v bikiniju. Deutscher Alpenverein se otvoritve ni udeležila, češ da ne more sodelovati pri reklami športne hiše. Tudi redakcije planinskih revij se na Kletterbrockenu tedaj niso pokazale.

Firma Sport-Scheck je isti dan priredila v Münchenu reševalni test, pri katerem javnost ni sodelovala. Simpozij je ugotovil, da je reševalna tehnika v zadnjih dveh letih močno napredovala, da je doživela pravo prelomnico. Alpinistični program Sport-Schecka bo nove metode pri svojih tečajih uvajal. Hasse, ki je bil na simpozij povabljen, je v svojem poročilu grajal odsotnost Güntherja Hauserja in Zintla, ki pri DAV odgovarjata za GRS.

Prva ugotovitev testa je bila, da je staro varovanje preko ramena bolj simbolične narave, četudi je spodaj varujoči okrepil varovanje s Prusikovo zanko. Švicarja sta pokazala enojno in dvojno križno varovanje, z vrvo okoli prsi, pri čemer nikoli ne pride do prehude obremenitve prsnega koša. Pokazala sta tudi Herschlovo varovanje s plezalskim pasom Edelrid in vponko Stubai-super, pri katerem je obremenitev prsnega koša pri padcu še manjša. Seveda morajo biti vrvi, vponke in plezalni pas iz testiranega blaga.

Rezultat simpozija: Konvencionalno varovanje »z ali brez Prusikove zanke preko ramena« ima samo še zgodovinski pomen. Treba ga je odpraviti iz prakse in iz tečajev. V poštev pride samo križno varovanje. Stvar bodočnosti je dinamično

varovanje, ki pa je odvisno od mnogih subjektivnih činiteljev: duševne in telesne svežosti, stanovitne pozornosti, hladnokrvnosti in izurjenosti. Teoretične prednosti dinamičnega varovanja so nedvomne. Test je potrdil, kakšne velikanske energije sproži vsak resen padec. Brez zanesljivega samovarovanja, ki leži v ravni črti z varujočim in s črto padca, in brez dobro premišljenega potekanja vrvi je vsako varovanje neodgovorno igranje. Vsak sunek, ki je potegnil navzgor, je varujočega pritisnil ob betonski zid, dokler ni bila dosežena linija samovarovanja — varujoči — sunek padca. To se je zgodilo tudi pri dinamičnem varovanju, pri katerem je varovalna veriga neprimerno manj obremenjena kot pri statičnem. Pri dinamičnem varovanju so potrebne rokavice, ker sicer nujno pride do opeklin. Vprašanje je, če je dinamično varovanje v praksi sploh mogoče in pri kakšnih padcih še pride v poštev (nad 4 m?). V ledu morda še najbolj, kakor kažejo ameriške izkušnje, ki jih nabirajo in študirajo že deset let. Vendar je pri ledu še vedno vprašanje, koliko zdrži cepin, koliko ledni vijak.

REINHOLD MESSNER spada v elito najmlajših plezalcev v Južni Tirolski (Alto Adige). Nekajkrat smo navajali njegove nazore, ki so vredni, da o njih razmišljamo. Takole je odgovarjal na vprašanje o direttissimih: Zoper nje nimam nič. Vpadnica z vrha je logična smer, če gora dovoli. Paul Claudel (znan francoski pisatelj 20. stoletja) pravi: »Če nastopijo težave, modrost ne beži, ampak jih premaga.« Prav to ponavljajo možje direttissim, ki ob vstopu vedo, da imajo s seboj sredstvo za vsako oviro, ki bi jih silila v stran od vpadnice. Govore torej o problemih, ki jih ni: V gorah ni več nemogočih stvari. Direktissima sama na sebi ne bi bila nič slabega, če se ne bi njen duh razširil na celotno planinstvo. Svedrovec je postal sama po sebi razumljiva stvar. Z njim se pride povsod, tudi umakneš se lahko iz stene. Pogum torej danes nosiš v nahrbtniku. Danes stene ne plezamo, danes se v njej »dela« in delo se nadaljuje več dni. Prosto plezanje je tvegano, zato zabijamo. Volja ni odvisna od zmožnosti, ampak od časa in tehnike. Ne odloča pogum, ampak taktika. Dejanje v steni se meri po dneh in po številu klinov. Obrniti v steni je sramota, saj vemo, da svedrovci in potrpežljivost premagajo vse. Časi so se spremenili, z njim vrednote in pojmi. Varovanje je stopilo na mesto varnosti. Zmogljivost naveze se meri po številu bivakov. Pogum pri prostem plezanju je odpisan, šteje se za vratolomnost. Kdo je skalil vodo? Prvi so morda vstopili, da bi bili bližje meji zmogljivosti. Zdaj je meja izbrisana, je ni več. Začetek je bil nedolžen, po desetih letih pa se je beseda »nemogoče« v Alpah črtala. Napredek? Po desetih letih direttissim je mnogim že vseeno, kje zabijajo ali vrtajo, v starih ali novih smereh. Preveč se danes zabija, premalo pa pleza. Zmaj je zastrupljen. Siegfried nima kaj opraviti.

Mnogi so se tega že zavedeli, vendar so zabijali in vrtali naprej, kjerkoli že. Tveganje, pot v neznano jim ni bila več všeč. In so pridigali: Ne zamujaj se v klasičnih smereh, nauči se vrtati, zvitorepiti, prelisičiti goro z vsemi sredstvi. Vsaka stena čaka na direttissimo, braniti se ne more. Če bomo spoznali, da nekaj manjka, bo prepozno. Pokopano je, strohnelo je za sedanjost in bodočnost.

Ni še vse izgubljeno. Vendar se bo vedno znova kdo našel in rešil kak »zadnji problem«, pustil v koči sliko stene z vrtano smerjo in z vrisanimi bivaki, v steni pa na stotine klinov in več dni zabijanja, meter za metrom. Radio, televizija, časniki bodo poročali... Že mislimo na pravila, na kodeks. Mi mladi ga ne rabimo. Hočemo, da bi nam »nemogoče« ostalo. Skrbi me mrtvi zmaj. Mora se nekaj zgoditi, preden bomo zagrebli nemogoče. Moramo spet postaviti »mejo«. Mora biti tu, da se ji bomo lahko bližali. Kam bomo sicer bežali pred našljem vsakdanjosti? V Himalajo. V Ande? Če bi imeli čas in denar, potem že. Če ne, moramo ostati v Alpah. Zato rešite zmaj! Pojdite v prihodnost s tistimi iz preteklosti.

Kakor Messnerjevi prejšnji članki razodeva tudi ta misleca. Misel, ki jo zagovarja, temelji na vrednotah, ki veljajo za vse čase in za vsa človeška dejanja.

MOJA PRVA TURA

Lado Božič

Bilo je pred petdesetimi leti.

Onstran Golcev so ob Soči bobneli topovi dveh sovražnih vojsk.

Ofenziva se je vrstila za ofenzivo, padale so nedolžne žrtve, odločitve pa ni hotelo biti. Divjanje in razdejanje je že doseglo svoj višek tako na bojnih poljanah kot tudi v njihovem neposrednem zaledju.

V to zaledje je spadalo, čeprav že čisto na njegovem robu, tudi naše rudarsko, tedaj drugo največje mesto kranjske dežele. Vojaštvo je iz Idrije neprestano odhajalo in vedno znova prihajalo tako s fronte kot iz osrednjih krajev in pokrajin stare monarhije, ki so ji bile zadnje ure. Z vojaštvom se je mešala vsakovrstna živina, ki je bila namenjena fronti za prehrano sestradani vojski ali za prenašanje topov, municije in drugega vojaškega materiala. Šole so se v mestu spremenile v bolnišnice. Dotok ranjencev je bil obilen in prostora je primanjkovalo. V nekdanjih šolskih razredih so se gnetli ranjenci drug na drugem. Vojaški zdravniki so na hitro in brez posebnih pripomočkov opravljali najtežje operacije. Kriki in viki, jok in stok ranjencev so odmevali po mestu neposredno z operacijske mize. Mestnemu življenju je dajala ton vojaštvo. Počasi se je civilno življenje prilagodilo življenju, ki ga je vsiljevala vojna, z vseh strani države zbrano vojaštvo vseh vrst in ljudje vseh narodov pisane avstroogrske monarhije.

Šole so se preselile in stisnile v zasebne zgradbe in stanovanjske hiše. Tako so se realčani tlačili pri Deželi; v hiši, kjer je danes fotograf, je bila risalnica; v rudarski hiši na Prejunti itd. Največ razredov pa je našlo svoj novi življenjski prostor v stavbi tedanje mestne ubožnice. V tej stavbi je danes zobna ambulanta.

Rudarji so bili mobilizirani. Na občini ni bilo več župana. Nadomestili so ga komisarji, regenti iz vrst bogu in cesarju vdanih podložnikov. V skladu s to svojo vdanostjo so skrbeli za narodov blagor. Izdajali so prehrabene ali aprovizacijske karte, ki pa že dolgo, bolje rečeno, nikoli niso bile krite s potrebnim blagom. Če je tu pa tam le prišla v kotlino pošiljka nepomembnega blaga, tedaj je bilo kaj hitro razdeljeno med tiste, ki so bili najbližji. V mesto se je naselilo splošno

pomanjkanje, nastopala je prava lakota. Kadar zagospodari ta oblast, potem si pomaga vsak, kakor ve in zna, samo da si ohrani življenje. Boj za goli obstanek je postajal vsak dan trši.

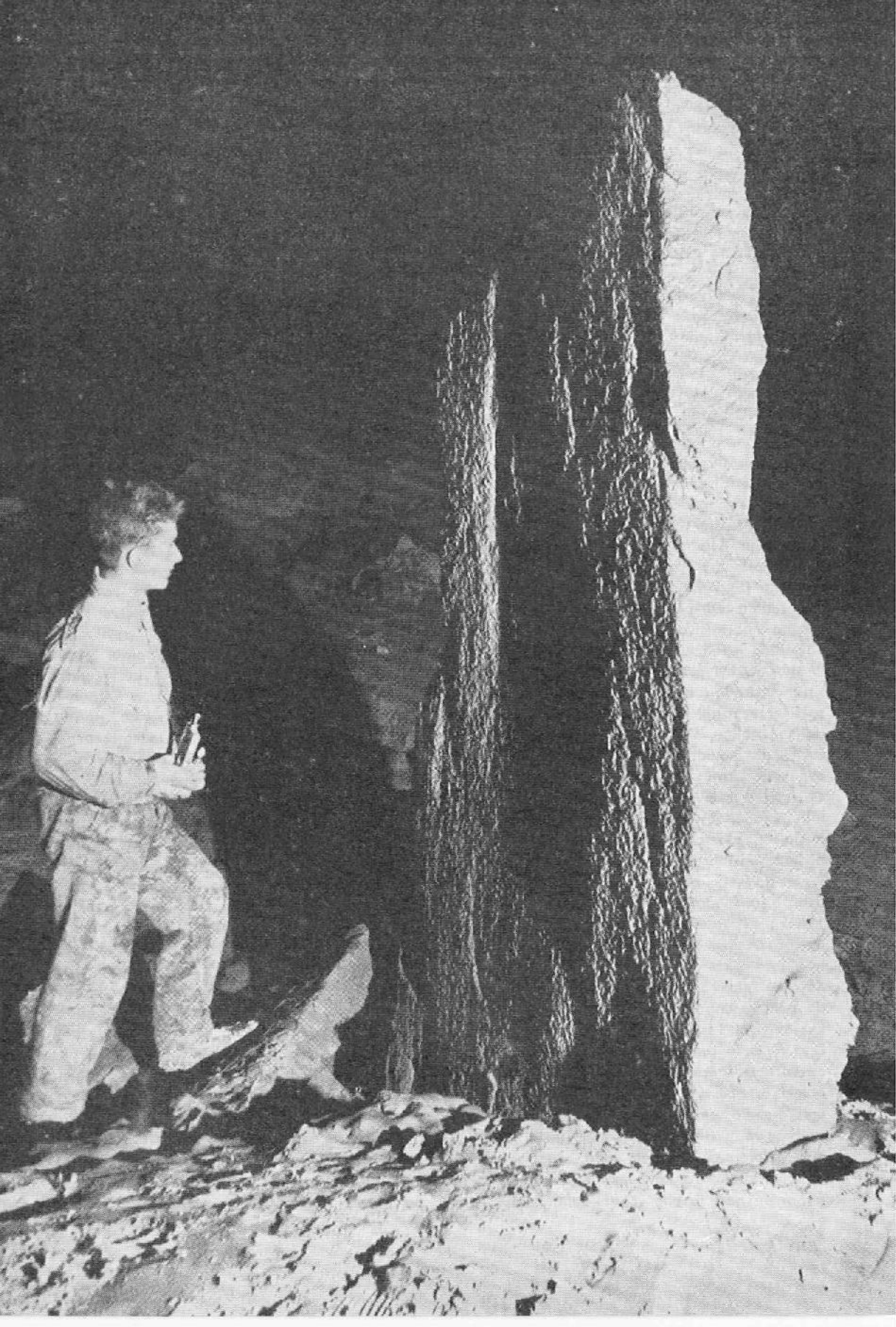
Otroci so zaradi pomanjkanja hrane postajali prozorni in učitelji so trdili, da ne morejo od njih ničesar zahtevati, saj so tako sestradani, da se vidi skoznje. Poštenih oblek in čevljev ni bilo več videti niti na starih niti na mladih ljudeh. Na sebe so vedno bolj vlekli prekrojene vojaške uniforme ali pa iz vojaških odev sešite obleke. Tako je civilno prebivalstvo navidezno vedno bolj postajalo del vojske. Vojaške cape in čevlje so prinašali odrasli prav s fronte. Avstrijska skladišča pa so bila kaj revna in še tisto blago, ki ga je bilo mogoče iztakniti v kakem bunkerju ali rovu, je bilo izdelano iz kopriv, kakor smo tedaj dejali. Stanje se je izboljšalo, ko se je fronta premaknila na reko Plave. Bežeča laška vojska je pustila ob Soči polna skladišča. Novica o tem se je hitro razširila in proti opuščeni fronti se je utrgal plaz ramarjev, nabiralcev in zbirateljev raznovrstnega blaga. Prišli smo do laških letnih in zimskih vojaških uniform. Naše matere so imele polne roke dela. Krojile in šivale so obleke za svoje družine. Kmalu smo bili v šoli in na cesti vsi v zelenih oblekah. Pomladi smo te obleke zamenjali s platnenimi, ki so šumele, kot da bi bile iz prave svile. Starejši so si pomagali tudi z vojaškimi čevlji, otrokom pa so pripadale doma izdelane lesene cokle. Pomladi so iz cokel stopile bose noge. Bosi smo hodili tudi v šolo in prav nič hudega ni bilo, če je maturant stopil pred komisijo v Adamovih čevljih.

Če smo reševali pomanjkanje obleke in obutve z uvozom s fronte, pa je bilo dosti trše pomanjkanje prehrane. Zadelj hrane smo bili odvisni od predelov vzhodno od Idrije. Viri prehrane so bile velike kmetije tja čez Dole in Zavrtec do Vrhnike in še dalje po ljubljanskem Barju, pa spet čez Žiri, Žirovski vrh in po bregovih na obeh straneh Poljanske Sore. Tudi živež, v glavnem krompir, zelje, repa, korenje in podobno je bilo treba tvoriti na hrbtu in peš. Tako so se valovi mestnega prebivalstva zivali proti zahodu in proti vzhodu. Na zahod po industrijsko blago, na vzhod po hrano.

Tako beganje, iskanje, prosjačenje in včasih tudi zamenjavanje blaga, romanje, pešačenje in tvorjenje blaga na lastnih plečih, smo imenovali brnjav, pa tudi kontrabant.

Pred »spomenikom« v Najdeni jami

Foto Tomaž Planina

Da, po vojnih predpisih je bil to pravi kontrabant in vsi, ki so se z njim bavili, pravi kontrabantarji. Posel se je razraščal in število kršiteljev cesarskih predpisov je bohotno naraščalo. Če se ti je posrečilo, da si daleč nekje od doma dobil nekaj živeža, se je odprlo vprašanje, kako ga boš srečno in varno prითিতapil tudi domov. Tak način boja za obstanek je bil prepovedan. Na važnih prometnih točkah so čepeli vojaški žandarji, pazili na krompirjeve tihotapce in brezobzirno plenili, kar jim je prišlo pod roko in pred oči. Zandarmerijske patrole so se gibale vse povsod ter nadzorovale promet in gibanje prebivalstva. Toda nevarnost je ljudi učila in spretno so se ji začeli izogibati in svoj posel opravljali mimo črno-rumenih mož postav.

Na pohodih s trebuhom za kruhom, prav povedano, za krompirjem, ki je bil v teh časih in razmerah osnovno živilo, si pravzaprav vedno tvegali vse. Če so ti pobrali tovor, je bilo vprašanje, kako boš preživel nekaj dni, da boš prišel k sebi in se ponovno podal na tvegano pot z novo življenjsko izkušnjo v žepu. Tudi papirnate uradne preskrbe ni bilo več. V nekdanj do najmanjših podrobnosti in z vso natančnostjo organizirani in do kraja zbirokratizirani podonavski monarhiji je odpovedala tudi papirnata preskrba prebivalstva. Mestno prebivalstvo je bilo prepuščeno samo sebi. Zavladalo je načelo: pomagaj si sam, kakor veš in znaš. Okoli okoli mesta so popustili, potrgali so jih sestradani meščani, ki so se v splošni gonji za živežem razlili po kmetijskih predelih bližnje in daljne okolice. Bili so podobni povodnji, ki je zavreščala po idrijski dolini, kadar so se odprle zopornice klavž na Idrijci in Belci.

Če nam je bila jasna beseda kontrabant, pa ni bila povsem jasna beseda brnjav. Od nekje je prišla, se udomachila, o njeni vsebini in pomenu pa tedaj ni bilo časa za razmišljanje in razprave. Preprosto smo jo razumeli kot satirično in humoristično prisposodbo tedanjega našega bednega življenja, v katerem smo se vrteli. Obešenjaški humor. Gotovo pa je, da je izpovedovala čisto in golo resnico.

Kaj naj sploh pomeni? Slovenski pravopis pravi, da pomeni capo, cunjo, maskaro, ki predstavlja kakšno žival. Tedanje dejansko stanje, v kakršnem smo živeli, v resnici ni bilo daleč od današnje opredelitve besede. Po zunanjem videzu, po obleki in obutvi smo bili v resnici kar poštene maskare. Po tem pa, kar smo jedli, smo bili res že prav blizu živali. Naš jedilnik je bil kaj skromen in preprost. Krompir, repa, zelje, korenje in podobni vitaminski njivski pridelki, od živalskega izvora pa nam je bilo včasih dano živalsko dro-

bovje in kri. Kri smo kuhali in jo nato rezali kot kruh. Toda, da si prišel do teh dobrot, si moral imeti že dobre zveze in poznanstva med avstrijskimi podoficirji in vojaškimi klavci in mesarji. Ko pa je bila sila lakote prav na višku, je prišel na mizo kot priboljšek na loju pečen maček. Loj je bila edina zabela in srečen si lahko bil, če si se do njega prikopal na tak ali oni način.

V pohode na podeželje je vsak dan odhajalo več ljudi. Tja do Škofje Loke in po ljubljanskem Barju prav do vrat same Ljubljane so se razlivale sestradane množice, ki so trkale na vrata kmetijskih hiš.

Ko smo si otroci na takih pohodih skupaj s starejšimi že pridobili nekaj izkušenj, je bilo včasih treba na pot tudi samostojno, brez spremstva.

Tako sva nekega jesenskega dne krenila na brnjav skupaj s prijateljem. Najina tura je bila namerjena v Poljansko dolino. Cilj ture je bil tam nekje okoli Sv. Volbenka, namen pa polna bisaga krompirja. Ucvrla sva jo čez Razpotje in Kljuko ter skozi Žiri, Trebijo, Gorenjo vas in Poljane. Pot je bila dolga. Cesta se je ovijala in ovijala okoli hribov, pošteno sva se že najedla cestnega prahu, ko se je vendarle pokazala pred nama cerkev sv. Volbenka gori nad cesto, na levem bregu Sore. Svet okoli te cerkve se je nama zdel kot obljubljena dežela, ki naj bi nama izpolnila tako goreče želje po krompirju. Močno sva upala v uresničenje teh želja in krenila s ceste v breg. Hodila sva mimo njiv, v katerih je bilo zakopano toliko cenjeno in še bolj spoštovano blago, blago, po katerem so toliko hrepeneli tisoči in tisoči ljudi. Na njivah so se že sušila stebila dragocenega podzemeljskega sadu. Gledala in gledala sva in skoro bi pustila svoje oči tam sredi krompirjevih njiv. V grlih naju je stiskalo in pogreznila sva se v globok molk. Tako sva molče hodila mimo hiš in tavalasem in tja. Samo pogledovala sva drug drugega in se s pogledi spraševala, v katero hišo bova vstopila in kdo bo prvi spregovoril... Toda nobena noga ni napravila odločilnega koraka. Dan se je že nagnil v popoldne in lakota je že pošteno vetrila v naših stisnjenih in praznih želodcih. Še vedno sva bila praznih malh. Podala sva se na pot, za katero pa nisva bila duhovno pripravljena. Sram naju je bilo vstopiti v hišo, še bolj sram pa prositi, beračiti. Bila sva praznih rok. Če bi imela kaj za zamenjavo, bi morda laže šlo, tako pa se je v nama upiralo. Zato nama ni preostalo drugega, kot da sva se ozirala po njivah, po krompirjevih njivah. Krompir je nama plesal pred očmi. O, kako bi se prilegel v oblicah, še bolj pa pečen. Kako bi bila zadovoljna, še več, v

resnici srečna, če bi ga imela v vrečah na svojih ramah.

Na voljo nama je ostajala še nekaj. Zakadila bi se v njive, si z golimi rokami izkopala krompir, najprej zadovoljila najini lokoti, nato pa še praznim vrečam. Tudi temu nisva bila kos. Kradla ne bova. Molče, lačna in do smrti utrujena sva se spustila na belo cesto in se obrnila nazaj proti domu.

Tako se je končala tura v Poljansko dolino. Prvič sem bil tam.

Na naslednji brnjav sva jo udarila skupaj z materjo.

To je bila prava tura, pravcati pohod čez Dole, Zavratac, Sv. Tri kralje, skozi Smrečje in Podlipo na Staro Vrhniko ter preko Logatca nazaj v idrijsko kotlino. To mi je bila prva tura, v resnici planinska tura, ki je trajala dva dni in ki mi je odprla pogled v svet okoli in proti Ljubljani.

Krompir je dozoreval tudi na tej plati slovenske dežele in začeli so ga kopati.

Ko je ob treh zjutraj zapel rudarski zvon in klical rudarje na delo v rudniku, sva skočila na noge tudi midva. Skromen zajtrk je bil kaj hitro skuhan na ognjišču v črni, s sajasto smolo prevlečeni kuhinji. Hitro sva pojedla, pravzaprav popila vsak svoj krožnik redke, prosojne in vodene »futke« ali podmetence oziroma močnika iz neznanega vojnega nadomestka moke. Še lonec sva postrgala s skupnimi močmi, da ja ne bi šlo prav nič v škodo.

Taka tekoča hrana je bila tedaj stalno na jedilnem listu. Zato nič čudnega, če se je videlo skozi nas. Če je na taki tekočini plaval košček strnjenega laja in kot dodatek še nekaj zeljnatih vlaken ali pa košček korenja, ki ga sicer je le živina, je bila to že bogata pojedina; če pa so bili na površini celo štrukeljčki iz prave pšenice, ki nam jo je poslal oče s fronte v Romuniji in katero smo doma mleli z mlinčki za kavo, je bil to zelo redek praznik.

Glavni boj je tekel za krompir. Zaradi tega smo ga servirali samo na tekoči osnovi. Krompir v oblicah je prišel popolnoma iz mode. Preveč dragocen in težko priborjen je bil, da bi si ga lahko privoščili kar tako na debelo. Stiskati je bilo treba z vsemi njivskimi pridelki, ki si jih dobil v pohodih proti lakoti.

Najina pot je bila torej usmerjena na vrhniško stran. Bližji svet je bil najbrže že popolnoma ogloдан in prazen. Treba je bilo iti dalje. To je bilo razumljivo. Kako pa da je mati izbrala prav planinsko pot k sv. Trem Kraljem in preko njih na Vrhniko, nisem nikoli poizvedoval. Dejstvo je, da je nama služila planinska markacija za orienta-

cijo. Pot so bili kmalu po ustanovitvi idrijskega planinskega društva, pred dobrimi desetimi leti, markirali pionirji idrijskega planinstva. Vrh Treh kraljev je tedaj spadal v področje idrijskega planinstva in je bil zelo priljubljena izletna točka Idrijčanov. Tako je bilo do prve svetovne vojne in njenega konca. Danes v to smer idrijsko planinstvo ne posega več. Le nekaj redkih planincev starejše generacije hodi še po teh opuščenihi polih. Tudi markacije so izginile in njihovi ostanke na kaki skali ali debelu so le še blede spomini nekdanjega planinskega življenja v teh krajih.

Na ramena sva vrgla oguljene vojaške nahrbtnike, blagodatni soške fronte, vanju pa potisnila nekaj steklenic bencina. Pohod naj bi potekal na višji stopnji trgovine. Na ravni blagovne zamenjave.

Še v temi sva zapustila mesto. Bilo je kmalu po tretji uri in rudarjev, ki so tedaj pričenjali delo ob štirih zjutraj, še ni bilo na cestah. Udarila sva jo v breg po ključih proti Kovačevem rovtu in Dolem. Na pot sva stopila samozvestno in z velikim upanjem, saj sva se zanesla na uspeh. Danes nam je taka pot in planinska tura skoro nerazumljiva. Upanje so nama spodbujale steklenice v nahrbtnikih. Le te nama bodo prav gotovo napolnile nahrbtnike. Blago za blago. Pravo naturalno gospodarstvo. Denar ni imel nobene vrednosti in nihče ga ni maral sprejemati. Posebno pa ne kmetje, ki z njim niso mogli kupiti prav ničesar. Uspeh ni zatajil, če si ponudil za krompir kako drugo blago. Za obleko ali obutev si lahko pričakoval poleg krompirja še kos kruha, kos pravega kmečkega kruha po vrhu in še dobro žlico svinjske masti zraven. Pogosto se je dogodilo, da so vojaške cunje, ki so prišle s fronte še tople, romale kar naprej za krompirjem in drugim živežem.

Tudi na kmetih je predla trda s tekstilnim blagom, ki ga sploh ni bilo več na svetu. Trdo je bilo s čevlji, čeprav se je moda lešenih cokel hočeš nočeš morala uveljaviti, naravnost hudo pa je bilo z razsvetljavo. Petroleja ni bilo več. Le do bencina si se tu pa tam prikopal. To pa le v večjih krajih, kjer je vojaštvo imelo tudi kamione. Niso ti ga ponujali niti dajali. Imel si ga, če si ga kratko in malo ukradel. Danes bi temu rekli sabotažne akcije. No, tedaj te in take akcije niso imele političnega prizvoka, spadale so med navadne tatvine. O tem, da s takimi dejanji slabiš in pomagaš spodjedati majajoči se srednjeevropski Babilon narodov, ni utegnil nihče misliti, niti si ni zato pripenjal kakršnihkoli priznanj.

Vojaških kamionov ni manjkalo v našem mestu. Parkirali so prav na mestu današnje avtobusne

postaje in dalje proti Lenštat. Bencinski rezervoar so imeli zadaj na lahko dostopnem kraju. Imeli so pipico, ki jo je bilo enostavno odpreti in postaviti steklenico. Akcija je bila kaj lahka, hitra in izvršena brez hrupa. Naš zaveznik je bila tema. O, malce opreznosti je bilo vsekakor le treba, saj so bili avtomobili zastraženi. Tako si z enim očesom škilil v steklenico, z drugim pa iskal stražarja. Ukradeni bencin je zagotavljal uspeh krompirjeve akcije na kmetih, obetal je podaljšanje bednega življenja. Bencin je pomenil toliko in toliko hrane, toliko in toliko vsaj za silo preskrbljenih dni.

Zorilo je tamle na vzhodu, ko sva jo ubirala skozi raztreseno vas Dole. Pred Veharšem sva krenila levo mimo kmetije na Mravljšču in se spustila proti Zavrtaču. Kmalu sva bila v vasi, ki se je jela prebujati. Hitela sva dalje v Spodnji Zavrtaec. Tu je zmanjkalo poti. Nadaljevala je steza, markirana planinska pot. Skozi gozd sva se bližala Sopotu in Poljanski Sori, ki izvira ne daleč od tod ob cesti pod razvodjem med Soro in potokom, ki teče onstran grebena in se izgublja v kraškem svetu logaške planote. Prekoračila sva Soro in nekoliko na levo pustila nekoč dobro znane in zelo obiskovane Matjaževe kamre, lepe in zanimive skalnate votline na levem bregu Sore.

Pred nama je bil nov breg. Pobočje kar strmega masiva, čigar vrh je tedaj nosil ime sv. Treh kraljev. Jutro je naju pozdravilo. V breg je postajalo vroče, pa tudi sape ni manjkalo. Kmetije so že popolnoma oživele. Velike in bogate kmetije so bile tod doma. Obdajale so jih velike njive, na katerih je lepo dozoreval krompir. Visoko je in kopali ga bodo kasneje. Nisva se ustavljala. Pehala sva se vedno višje. Domnevala sva, da sva vse preveč še blizu doma. Zato sva puščala kmetijske hiše za seboj. Malo upanja sva imela, da bi uspela. Menila sva, da so zaloge že pošle, novi krompir pa je bil še v zemlji. Pod vrhom sva jo ubrala prek hriba. Kaj bi delala na vrhu. Za razgled nama tedaj ni bilo prav nič mar. Pa tudi sicer, kaj bi na vrhu. Gori so le cerkev, farovž in mežnarija. Sami taki torej, ki so živeli in pobirali od drugih, sami pa nič dali. Že sva dosegla vzhodni greben hriba in prišla na pot proti Smrečju. Za smreško jezero tedaj še nisva prav nič vedela. Pa kaj bi z njim. Najin cilj je krompir in ne naravne lepote te zbičane in zmrcvarjene slovenske krajine in njenega človeka. Po kolovozu in stezi sva prišla v Smrečje, ki tedaj ni imelo ceste niti proti Podlipi niti proti Zaplani. To cesto je kraj dobil šele s pripravami za drugo svetovno vojno. Po bližnjici sva zdrsnila v vas

Podlipo, ki leži v skrajnem zahodnem kotu ljubljanskega Barja. Tudi semkaj je segal vpliv idrijskega čipkarstva. Danes je čipkarstvo kar lepo doma tudi v tej vasi, ki je znana tudi po svoji čipkarski pesmici.

Najin cilj, Stara Vrhnika, se nama je že močno približal. Dan se je nagnil že v popoldan in hiteti je bilo treba. Toda cesta se vleče kot jara kača. Bolj ko sva hitela, več jo je bilo pred nama. Utrujena sva le vlekla noge za seboj in povzročala oblake prahu, ki sva se ga najedla do sitega, do polnega želodca in pljuč. Cesta se vije sem in tja, izogiblje se njiv in jarkov. Zato pa našteje precej kilometrov več, kot bi bilo potrebno in za pešce primerno. No, konec koncev sva le zavila okoli zadnjega ovinka, ki se je splazil okoli hriba. Pred nama širok pogled proti Vrhniki. Obljubljena dežela krompirja je bil najin cilj.

V Stari Vrhniki ni bilo treba. Na njivah sva takoj zagledala ljudi, ki so kopali jesenski pridelek, ga spravljali v vreče in nakladali na vozove. Vreme je bilo lepo in letina zelo zadovoljiva. Na posel in v trgovske stike je stopila mati. Ker nisva bila praznih rok in to pot ni šlo torej za golo beračenje, pač pa za enakopravno dogovarjanje in nastop na tržišču, so bili pogovori in dogovori kaj kmalu pri kraju, posli domnjeni in sklenjeni. Sicer se je pa obema strankama zelo mudilo. Kupčija se je sklepala na odprtem in lahko bi stvar padla v oči nasršenih žandarjev. Žandarskim očem se je bilo treba čimprej izogniti. Tako so steklenice bencina kaj hitro in skrivaj menjale lastnika in izginile med krompirjem na vozu. Midva pa sva počepnila in nabasala najine nahrbtnike s pravkar izkopanim krompirjem. Ko sva jih oprtala na ramena, sva pošteno klecnila. Kako ne bi, saj ves božji dan še nisva ničesar jedla. Pa kaj bi to. Nahrbtniki so bili polni, najedla se bova že doma. Lepo sva se zahvalila in se poslovila. Še nasvet so nama dali, da naj se izogibava cest in paziva na patrolo črnovojniških žandarjev. Lahko bi se zgodilo, da bi naju pustili prazne na cesti.

Izginila sva v bližnje grmovje in jo udarila v breg, smer proti Logatcu. Premagovala sva grmovje, plotove in kamnito zidovje, ki je nama stalo na poti. Šla sva dejansko čez drn in strn. Potila sva se proti vrhu klanca, ki se vleče sem od Vrhnike navzgor, dokler se cesta ne prevali na logaško planoto. Krompir v nahrbtniku se je vedno bolj prilagajal hrbtu, kar ni šlo brez bolečin in nevšečnosti. Sonce se je že močno nagnilo nad Javornik in dolge sence so že legale na deželo, ko sva jo utrujena in zbita kot živina pridrsala

vrh klanca in se zatekla v tamkajšno cestarsko hišo. Prosila sva za prenočevanje. Niso naju odbili in noč sva prebila na klopi ob peči.

Na pot proti domu je bilo treba čim bolj zgodaj. Proti Logatcu sva jo ubirala po njivah in travnikih daleč stran od glavne ceste. V loku sva obšla oba Logatca in se ustavila nekje pri Kalcih.

Pred nama je bilo še kar lepo število kilometrov do doma. Lepo in zanimivo bi bilo, če bi najino turo zaključila z novimi doživetji, ki bi nama olajšali pot in bremena. Računala in mislila sva na »veliko« pridobitev Idrije, ki je bila v frontni vojaški železnici, ki je vozila z logaške železniške postaje skozi Kalce, Hotedrsko in Godovič v Idrijo in dalje po dolini Idrijce proti sv. Luciji. Feldbahn, kakor se je železnica uradno imenovala, je prevažal vojaški material, ljudi pa le skrivaj in na lastno odgovornost. Na to pa ni nihče mislil in tudi midva ne. Dovolj je že bilo vsega. Beseda ni konj. Povprašala bova. Če bodo vojaki spremljevalci nama dovolili, da se skobacava na polne vagončke, se taki prijaznosti ne bova odrekla. Na noben način in za nobeno ceno ne.

Tako sva bila deležna sreče in milosti, da sva se vozila s prvo in zadnjo železnico, ki je kdaj povezovala Idrijo z zunanjim svetom. Železna cesta je bila ozkotirna, po njej pa so se premikali vagončki, »hunti« po domače, vlekla pa jih je prav tako majhna, bencinska lokomotiva. Vlavec ni imel predpisanega voznega reda, niti postaj in admerjenega postanka. Ustavljaj se je tam, kjer se je hotel in kjer se je moral. Najpogostejše postanke so povzročali iztirjeni vagončki. Nič čudnega, proga je bila zgrajena na hitro roko, gradili pa so jo vojni ujetniki, v glavnem Rusi. Na primer iztirjenja sva tudi midva naletela in hitro izkoristila priložnost. Nekako sva se sporazumela z Nemci in Madžari. Spravila sva se vrh napolnjenega vagončka. Po nasvetu sva najine bisage potisnila med vojaško blago in se na to skrivalnico še usedla.

Zadnja tretjina najine ture naj bi se torej končala na kolesih vagončka. Začelo se je najino prvo in zadnje potovanje z železnico v Idrijo. Od vseh velikih načrtov, ki so jih delali od Ljubljane do Dunaja, obljube so deževale posebno v času volitev, se je uresničila le muha enodnevnica.

V Mrzli rupi. V ozadju vrh Poldanovca, na levi Zeleni rob

Foto L. Božič

Načrte so delali že v prvem desetletju tekočega stoletja, pred šestdesetimi leti torej. Idrinja naj bi dobila železniško zvezo ali po Poljanski dolini ali iz Vrhnike skozi predor ali iz Logatca in kaj vem od kod še. Kar trije načrti ležijo neuresničeni še danes v birokratskih predalih in na zaprašenih policah. Idrinja ni nikoli dobila normalnotirnih železniških zvez z zunanjim svetom. Po sili razmer in za tuje potrebe je bila zgrajena prisposoba železnice, bežen nestvor, ki ga je sapa časa prav tako hitro odnesla, kot ga je prinesla. Še po šestdesetih letih načrta in petdesetih vojaške frontne železnice se je moralo idrijsko mesto in idrijska dolina odločno boriti za sodobno, moderno in asfaltirano cesto, ki jima odpira okno v svet. Mnogo vode je poteklo, mnogo živega srebra je steklo iz Idrije, mnogo potnih srag in mnogo lastnih sredstev je bilo potrebnih za to zmago in uspeh.

Na vlakcu nisva bila sama. Sproti je pobiral vojake in civiliste. Potovanje je bilo počasno, saj je težko natovorjene vagončke vlekla le majhna lokomotiva, ki ji je od časa do časa pošla sapa. Ustaviti se je morala in počteno oddahniti. Skozi Hotedršico in Godovič je šlo še brez strahu in napetih živcev. Onstran Godoviča pa je proga zavila na Francosko cesto, ki veže cesto Godovič—Črni vrh s cesto, ki prihaja v ključih iz Podrteje in teče skozi Koševnik do Črnega vrha. Cesta teče dobrih pet kilometrov po ravnem in skozi prelep gozd, ki ga danes obiskujejo številne poučne ekskurzije gozdarskih delavcev in znanstvenikov. Po nekaj kilometrih ceste je proga zavila na desno s ceste in se po nasipih, ki so ohranjeni še danes, približala robu planote, ki strmo pada v sotesko Zale. Po tem robu smo se vozili in s strahom zrl v prepade, v katerih prebiva divja koza. Nič kaj prijetno ni bilo okoli srca. Sedeti na zibajočem se vagončku in zreti prav v vodo soteske Zale, je zahtevalo svojo mero korajže. Vagončki so neprestano poplesavali na začasnih tirih, nihali na levo in desno, se ob vsakem stiku tračnic zdrznili in grozili, da skočijo najprej na nasip, z njega pa po strmini v globino in temačno dolino.

Še mala lokomotiva se je večkrat prestrašila prepadov, vzdrgetala in se sunkovito ustavila. Kakor da bi lovila sapo in hotela počivati. Srečno in samo s košem natlačenega strahu smo se priczajili skozi gozd debelih in lepih smrek do vrha črnovrških ključev. Prvi del živčne vožnje je bil za nami, treba je bilo napraviti še vožnjo po severozahodnem pobočju prav nič manj strmega Pevca. Na lesenem mostu preko ceste na vrhu serpentin je proga dosegla svojo najvišjo točko. V nasprot-

nem bregu Idrije se v isti višini odpira pogled naravnost v Ravbarsko jamo, na levo v dolini pa na Idrijco ter na jezero in slap pri Kobili, kjer se začenjajo znane rudniške in idrijske Rake.

Z mostu se je železniška proga začela polagoma spuščati v smeri proti Beli. Trasa je tekla prav nad Divjim jezerom in nad tesno sotesko Idrije imenovano Strug in počasi padala proti dolini. Zavore so vedno bolj cvilile in škripale. V to muziko so se mešali vzkliki in kričanje nemških in madžarskih vojakov, ki so zavirali vagončke. Slepim potnikom pa je začela počasi lezti po hrbtu prava mrzlica. Vrišč in ropot je odmeval proti vrhu Pevca, udarjal v strugo Idrije in se odbijal od njenih nasprotnih bregov. Živci so se vedno bolj napenjali. Pred oči so stopale globine Divjega jezera, strmi breg nad Idrijco, skale in prepadi. Vlak je neprestano piskal in opozarjal na pripravljenost. Zdaj je zavozil skozi daljši tunel, ki je še danes ohranjen, škripal in cvilil po lesenih mostovih nad prepadi in se spuščal vedno bolj k strugi Idrije. Vožnja vsekakor ni bila od muh. Tudi ni tekla mimo precejšnjega strahu. Saj smo bili prepuščeni na milost in nemilost začasnemu vlaku, ki je bil brez vsakih varnostnih naprav, namenjen samo prevozu vojnega blaga. Vse je bilo odvisno od sreče in naključja. Lahko bi bilo prišlo do najhujšega, kar bi lahko povzročila malenkostna napaka v tiru, lokomotivi ali na vagončkih. Malo dalje od današnje Vojkove plošče in nad kolenom Idrije je vlak spet na velikem in lesenem mostu spremenil svojo smer. Zavil je nazaj proti Idriji. Odprl se je pogled na cesto Idrija—Bela. S te ceste so še danes vidni zidovi, na katerih je tekla trasa. Od tu do četrtega »žomfa« ali tolmana v Strugi ni bilo več daleč. Spust železniške proge se je tu končal. Železnica je zdrsnila na cesto ob Idrijci. Zavore so popustile in z njimi tudi napetost naših živcev. Da strah le ni bil popolnoma neupravičen, dokazujejo še današnje govorice starejših ljudi, da je mnogo vagončkov te železnice iztirilo in padlo naravnost v Divje jezero. Koliko je bilo na tem resnice, ne vem. Sicer pa so bile to vojaške skrivnosti. Vendar pa je v ljudskem glasu vedno tudi nekaj resnice. No, še po vsaki vojni so govorili in naštevati prepade, v katere so padali ali pa so metali ljudi. Malo groze najbrže ne škodi mladim rodovom.

Vozili smo se po Strugi mimo Divjega jezera, ki je bilo povsem mirno, skozi Stanovec do Podrteje. Kri je spet butnila v naša lica, lokomotiva se je pomirila, njen pisk je postal živahnejši, vojaki pa so utihnili. Konec je bilo romantične vožnje skozi sicer zelo lepe predele idrijske okolice, ki nudijo

domovino in zavetje številnim divjim kozam. Že smo bili onstran Zale na cesti proti Idriji. Pred nami je bila nekdaj velika kmetija in gostilna pri Zagodu. Tu je bila tudi naša izstopna postaja. Nevarnosti, ki so nam pretile visoko gori v bregovih nad Zalo in Idrijo, so bile za nami. Pred nami pa je bila nova. Žandarmerijski bajonet, ki bi nam lahko pobrali naše dragocene toware. Treba se jim je bilo izogniti. Zato sva jo udarila po visečem mostu, po Rakah in mimo Poljančeve kmetije domov.

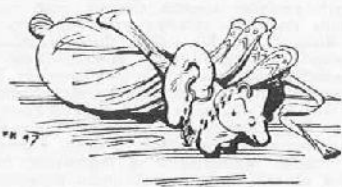
Lačna, utrujena in še s precejšnjo mero strahu v kosteh sva se doma dobesedno sesedla. Ko sva prišla k sebi, sva se domenila, da si bova tokrat privoščila krompir v oblicah ali »gamašah«. Saj je bil ta dan v resnici pravi praznik. Ne samo da sva prinesla toliko in toliko kilogramov krompirja, hodila po krajih, ki jih še nismo poznali, spoznala markirano planinsko pot k Sv. Trem kraljem in se končno vozila prvič in zadnjič z edinstveno železnico, ki je kdajkoli vozila v Idrijo. Ni bil vsak Idrijčan deležen take »sreče«, posebnosti in zanimivosti.

Vtem ko sva lupila in jedla krompir, je vojaški motorni vlak že pihal dalje po dolini Idrije proti soški fronti.

Vojna vihra je naslednje leto ponehala. Naše mesto je spet zajel val avstrijske vojske. Razpadla je in se v neredu umikala in pri tem povzročila mnogo škode in razdejanja, kakor ga povzroči razdivjana hudourniška poplava. Komaj se je ta val vojske umaknil proti vzhodu, je za njim že pljusnil z zahoda drugi, ki je zalil idrijsko kotlino za dobrih dvajset let.

V slovensko narodno telo je tujec zarezal nož in kri se je razlila od Triglava do Snežnika in preko njega. Nova državna meja je presekala planinsko pot mimo Matjaževih kamer in začasno železniško povezavo Idrije z ostalo Slovenijo. Življenje se je moralo obrniti proti zahodu. Začelo se je novo poglavje zgodovine, ki ga je zbrisala po dvajsetih letih naša osvobodilna borba in z njo dosežena svoboda.

Od moje prve planinske ture je torej poteklo petdeset let, to pa je pol stoletja.

PRIGORJE KARNIJSKIH ALP

(Nadaljevanje po sestavku na str. 486—488 lanskega letnika)

Dr. Viktor Vovk

VI

MONTE DURANNO IN CIMA DEI PRETI

O njima je vredno spregovoriti posebej. Duranno je kralj, Cima dei Preti kraljica veličastnega gorovja, ki ga imamo v besedi. Sta v njem najvišja, zato so jima poznavalci nadeli častni pridevek »streha Clautanskih Alp«. Duranno ni najvišji v svoji skupini, toda njegova lega in njegova oblika ga delata bolj vidnega, ostreje zaznavnega od njegovega višjega soseda Cima dei Preti.¹

V skupini Brentoni v Vzhodnih Dolomitih sta gori Monte Crissin in Monte Schiavón, ki ju loči škrbina Forcella Schiavón. S tistih vrhov je že imenovani Dunajčan Lothar Patera, veliki odkritelja predgorja Karnijskih Alp, nanje užival sijajni razgled. Premagala ga je lepota, pa je takole pisal: Čudovit je pogled na vrsto Clautanskih Alp, ki jim spričo njihovih nazobčanih in raztrganih, včasih neverjetno oblikovanih vrhov v samih Dolomitih ni najti primere, in ki zmerom in zmerom nase vežejo oko začudenega planinca. Iz prave zmede fantastičnih rogčev in slopov drzno kipe mogočni vrhunci v nebo, Cridola, Monfalconi di Montanaia, in posebno Cima dei Preti, velikan-ska skalnata grmada, in Duranno, pač najlepši špič v tistih skrivnostnih gorah.²

Oba, Duranno in Preti, sta bila sorazmerno rano osvojena, že v zgodnji dobi dolomitskega alpinizma. Ko sta tod še vladala popolna tema in mir, so bili visoki Dolomiti, tisti, ki držijo sèm do Piave, že dovolj znani in obiskovani. Iz njih se dobro vidita čarobni obliki obeh naših vrhov, Duranno in Cime dei Preti, ki sicer tedaj še nista imela teh imen. Po vseh okoliščinah sodeč, ni čuda, da sta veljavne gornike že kmalu zamikala. Poleti 1874 je na oba prvič stopila človeška noga. Prva pristopnika sta bila Angleža, na Duranno je prišel kapetan Uttersson Kelsö, na Cima dei

¹ Najvišji vrh v prigorju Karnijskih Alp je Cima dei Preti, 2703 m, drugi po višini v ondesnjih gorah je Monte Duranno, 2665 m.

² Lothar Patera: »Neue Touren in der Stefano-Gruppe«, Oesterr. Alpenzeitung, Organ des Oesterr. Alpenklubs, 1899, str. 288.

Preti M. Holzmanna. Poseben navdih za te gore so jima dali slavni Gilbertovi in Churchillovi gorski potopisi (l. 1868). Tam so v blestečih besedah opisane edinstvene oblike veličastnih vrhuncev prigorja Karnijskih Alp. Kelsö in Holzmanna sta bila neizrečeno prevzeta od lepote, ko sta na potovanju po Pivski dolini (Domegge) ugledala mogočni profil tega odročnega, silnega gorstva, in jima je tukaj oko obstalo na dominantni, osamljeni, divje skalnati gmoti Duranno, gigantskega stebra z nazobčanim grebenom. Potem sta se odpravila v neznano, v zapuščen in negotov, v pravi sanjski svet. Eden je šel na Duranno, drugi dva meseca kasneje na Preti, vsak po svojih smereh, skozi samotne, težavno prehodne, tu tesne, tam širše, zdaj zeleno zaraščene, zdaj obupno gruščnate, a v celem čez vse romantične doline. Vodil ju je Santo Siorpaes iz Cortine. Po teh dveh prvih pristopih, cel četrto stoletja v tistih gorah nobenega novega pota.

Sedemnajst let za Angležem Kelsöjem so prišli na Duranno trije možje iz Erta: Giacomo Sartór, Giuseppe Martinelli in Giacomo Filippin, prvi italijanski pristop. Brez kart, ne potopiscov ne poročil, nobene posebne tehnične priprave, nič kaj prida izkustev in plezanju ali v hoji po visokogorskem svetu. Potem, tri leta za izvirnim podvigom pogumnih Ertovcev je Duranno po nekajkratnih izjalovljenih poskusih uspel v videmskem veleturistu Ferrucciju. Kakor prejšnji plezalci, je tudi on ubral pot iz Erta skozi svojevrstno dolino Zémola in čez škrbino Forcella Duranno. Spremljali so ga profesor Fabio Luzzatto, Šaci'cco Orsolina iz Auronza, tiste čase gorski vodnik velikega glasu, stari Giacomo Sartór iz Erta, ki je zdaj že veljal za veščaka za Duranno, in nosač. To je bilo l. 1895. Tistega poletja je dobil Duranno še dva imenitna obiska. Samo nekaj dni za Ferruccijem in njegovo družbo je Durannov vrh dosegel videmski alpinist Cesare Mantica, tedaj zelo vidna osebnost v vrsti furlanskih gornikov. Tudi njega je spremljal zdaj za Duranno že nepogrešljivi Giacomo Sartór.³

Nazadnje, prav kmalu po tistem, sta pripotovala v Erto, namenjena na Duranno, Kugy in Andrej Komac. Vaški krčmar jima ni prisojal znanja in moči za težavno turo, pa jima je vsilil za boljšo varnost, tako jima je prigovarjal, še Sartórja v spremstvo, o čemer nam Kugy tako verno in živo pripoveduje. Sartór je bil takrat že precej v letih, na potu je zaostajal za onima dvema, ki sta se

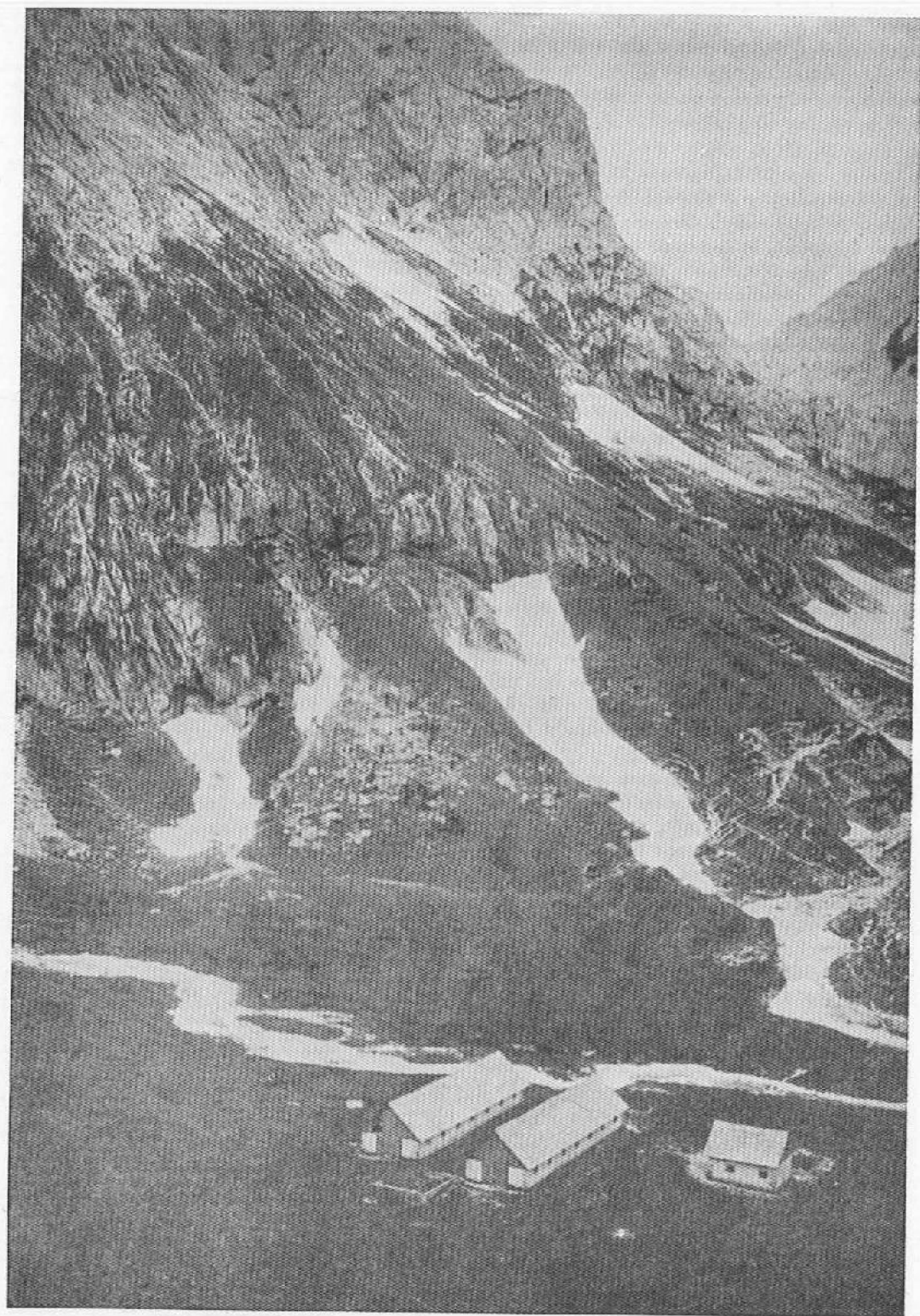
spešno v strmem pečevju vzpenjala kvišku in v gorečem zaletu dosegla sam vrh. Kugyja je Duranno očaral. S toplimi besedami mu spleta veliko glorio v svoji prvi, čez vse lepi knjigi. Še takole je pisal: »Ker stoji Duranno daleč na jugu, je razgled z njega povsem svojevrsten, divjebavne lepote, za kakršno bi se težko mogel spomniti dostojne primerjave. Rad bi se še enkrat tja podal, da bi mogel odkriti tisto pravičljivo, tisto sanjavo, ki se skrivnostno prede po tistih odmaknjenih visokih dolinah in čudežno obdaja ondotne resne gore.«⁴

Potem, na prelomu stoletja, se je pričelo sistematično, nadrobno, docela znanstveno odkrivanje dolin in gora, dotlej dokaj skritega in zakritega prigorja Karnijskih Alp. V velikem pionirskem delovanju blestita imeni dveh Nemcev, Münchencana dr. H. Steinitzerja in Dunajčana dr. Lotherja Patere. Kraj njunih pomembnih podvigov in ob tem, kar sta onadva poročala v številnih spisih, ki uživajo še danes velik ugled, so se začeli v teh gorah na moč uveljavljati domačini, Furlani. V prvi vrsti prof. Giovanni Marinelli in po njegovi smrti njegov sin prof. Olinto, pa Arturo Ferrucci, Leonida D'Agostini, Cesare Mantica, prof. Vittorio Cesa De Marchi, Giuseppe De Gasperi, Giuseppe Feruglio. Vemo iz njihovih zelo zanimivih opisov, da so si v nekaj dneh vpišali v dobro od dvajsetih doseženih vrhov, od katerih so bili štirje dotlej obiskani samo po enkrat, kar sedem prvih pristopov. Vztrajno so hodili, pa pridno o svojih pohodih pisali knjige, se razpisavali po revijah in časopisih.

O Dolomitih je beseda. Goethe se je na enem od svojih italijanskih potovanj ustavil v Bolzanu. Postal je tam na fantastičnem scenariju, ki se na vzhod odpira v gorsko dolino Valle dell'Isarco, Eisacktal po starem. Zdi se, da se je zazrl v Catinaccio, tedaj še kot Rosengarten znano slikovito in nenavadno razgibano gorsko gromado. K srcu so mu morali prirasti trije značilni turni, znamenite Torri del Vaolet, klasična prikazen. In če je veličastni prizor občudoval, kadar je sonce šlo v zaton, pa so v sanjavi daljavi v ne-

³ Duranno je dobil svoja današnja imena šele po Ferruccijevem pristopu. Arturo Ferrucci: »Una salita al Monte Duranno«, »In Alto«, 1896 – VII, str. 2–4; Cesare Mantica: »Nelle Prealpi Clautane«, »In Alto«, 1896 – VII, str. 36–37.

⁴ Dr. Julius Kugy: »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 199–200. »Jasnega, a zelo mizlega marčnega jutra sem bil na Nanosu. Ustavil sem se na travnatem počivalu vrh nanoške silovite skaline, nad zgodovinsko, žal že hudo razpadlo cerkvico sv. Hieronima, kraškega svetnika. Razgled je bil nekaj čisto posebnega. Vse Julijske, seveda, še stateri drugi domači vrhovi so se na severu postavljali vsak po svoje zelo izrazito. Čist je bil tudi razgled na severozapad. Tam so stali spredaj Cimon del Cavallo – Col Nudo, v drugi vrsti Duranno – Cima dei Preti – Pramaggiare, za njimi so bile videti dobro znane tenje imenitnih snežnikov, Civetta, Pelmo, Antelao s svojim v suncu lesketajočim se ledenikom, Marmarole. A daleč na obzorju se pne proti nebu mogočna grmada obeh velikih sosedov, dolomitskih prvkov Marmolada – Vernel.

Caserka Geu Alto, tipična karnijska planina

Foto Corbellini

štetih odtenkih rdele prečudne kamnene figure, tedaj lahko verjamemo potopisu, kjer piše, da je bil ves prevzet od izjemne lepote. Ganjen je tamle zavzdihnil: »Zdi se mi, da sem kakor deček, ki bi se naj šele zdaj učil živeti.«

Še drugi Nemci, Avstrijci, so v vznesenem razpoloženju opevali živo pisane Dolomite. Tako Edmund Mojsisovics — Mojsvár, slavni geolog in alpinist velikega imena. Omamna skrivnost, piše učeni Dunajčan, v kontrastih med temačnimi, prečudno grajenimi eruptivnimi kamni z ilovičnato zemljo, ugodno za rast, ter svetlimi apnenimi figurami, ki gole silijo iz zelenih dolin visoko v snežna višavja. Številni barvni odtenki in pestra mnogovrstnost oblik izvirajo od različnih kamninških sestavin. Čudovito razširjene doline, ki v obliki značilnih kotlin in odprtih žlebov sečejo apneno gorsko planoto in s svojimi razsežnimi gozdovi, travniki, pašniki, tako prijetno, obenem koristno oživljajo pokrajino. Kod imamo še lepše poglede kakor v Ampezzanski kotlini, na Zaldanski gorski planoti, ki nadnje dominira Pelmo, veličastni orjak. Po temnih smrečnatih pobočjih šumijo bistri potoki, po prostranih vegastih planotah se širijo zeleni travniki, polni bujnega cvetja, kraj njih drzno strmijo v nebo blede apnene gromade, gole, brez zelenja, vendar čez vse lepe. Dolomitske kuklje in slopi se vzpenjajo kvišku kakor fantastični, kakor gotski stolpi. Resnično, globljih, tako pisanih kontrastov si človek ne more misliti. Črna lepota.⁵

Drugače jih je gledal, Dolomite, praški Nemec profesor Viktor Hecht, še danes upoštevan učonjak, svoj čas na daleč znan, po mnogoterih gorstvih, sila razgledan alpinist in plodovit alpinistični pisatelj. On je bil, ki je med številnimi svojimi literarnimi deli mojstrsko, z navajanjem nadrobno obrazloženih primerov in z določenimi primerjavami dokazoval, da ima Kanin od vseh gora v Vzhodnih Alpah pretežno najlepši in najširši razgled. Na vso moč se nemški znanstvenik zavzema za naš Kanin, v izbranih besedah mu poklanja priznanje in čiščenje. O Dolomitih pa piše: »Iz tamkajšnjih dolin pač vidim stene in stolpe, veličastni se zdijo in raznolični; toda iz iste ali večje višine veliko izgubljajo svoje veljave. Človeka utruja večno ponavljanje oblik, ki so si po značaju tako rekoč vse enake. Pečevni kerávi, turni vseh obsegov in višin, beli zidovi, res so zanimivi, ko jih gledam iz doline. Ali vsakoteri teh kamnov ima kraj sebe na ducate tekmecev, ki se tolčejo med sabo, nazadnje se vse

skupaj skrči v brezbarvno, brezizrazno gmoto. Do koder nesó oči, na vse strani prava zmeda samih skalnatih špičkov, enakih po barvi in obliki. Manjka življenja, manjkata značilni gorski dihi in vonji, ki nas tako prijetno navdajata po lepih planinah, manjka toplota, a manjka predvsem mir. Razglede zapirajo mnogokje sosedni vrhovi. Preseñteljivi kontrasti med golimi stenami in zelenimi dolinami me za vse te pomanjkljivosti žal ne morejo odškoditi.«⁶

A pustimo Dolomite, one oddaljene, pa vrnimo se nazaj čez Piavo, v tele nam bližje, ki je tukaj o njih beseda, v Dolomite z onstran Piave, Clautanske Alpe, prigorje Karnijskih Alp.⁷

Med gorama Duranno in Cima dei Preti je vrh Cima dei Frati, ne posebno lahka tura. Pod njo je nenavadno divja, nekam težko dostopna škrobina, Forcella dei Frati. Lepo smo jo videli iz Cimolaisa, z njenimi tremi čeri, tremi kamni nenavadnih postav, ki so v njih videli dolinci v preprosti domišljiji tri samostanske brate, fratre ali kozle, kakor se jim je pri nas po navadi reklo, celó s privzdignjenimi kutami vse tri.⁸ Napoleone Cozzi se je vrnil nekoč iz tistih gora, Cima dei Preti, Cima dei Frati, pa je doma o njih tako govoril: »ves tisti klerikalni okameneli svet.«⁹

Tudi pri nas je kakšen klerikalec, okamenel, seveda. Menih je stolpast rogelj v meléh pod severovzhodno steno Turske gore, z Logarske planine je videti kakor kip meniha.¹⁰

V naših gorah je celó kardinal, o katerem je tudi Planinski Vestnik že pisal. Tudi Francozi imajo goro, ki ji je ime Cardinal. V poljskih Tatrah je Mnich, Menih, s svojo slovito steno, ki so

⁵ Dr. Viktor Hecht: »Aus den Julischen und Carnischen Alpen«, Zeitschrift des deu. u. österr. A. V. 1883 — XIV, str. 482—484, 486, 491.

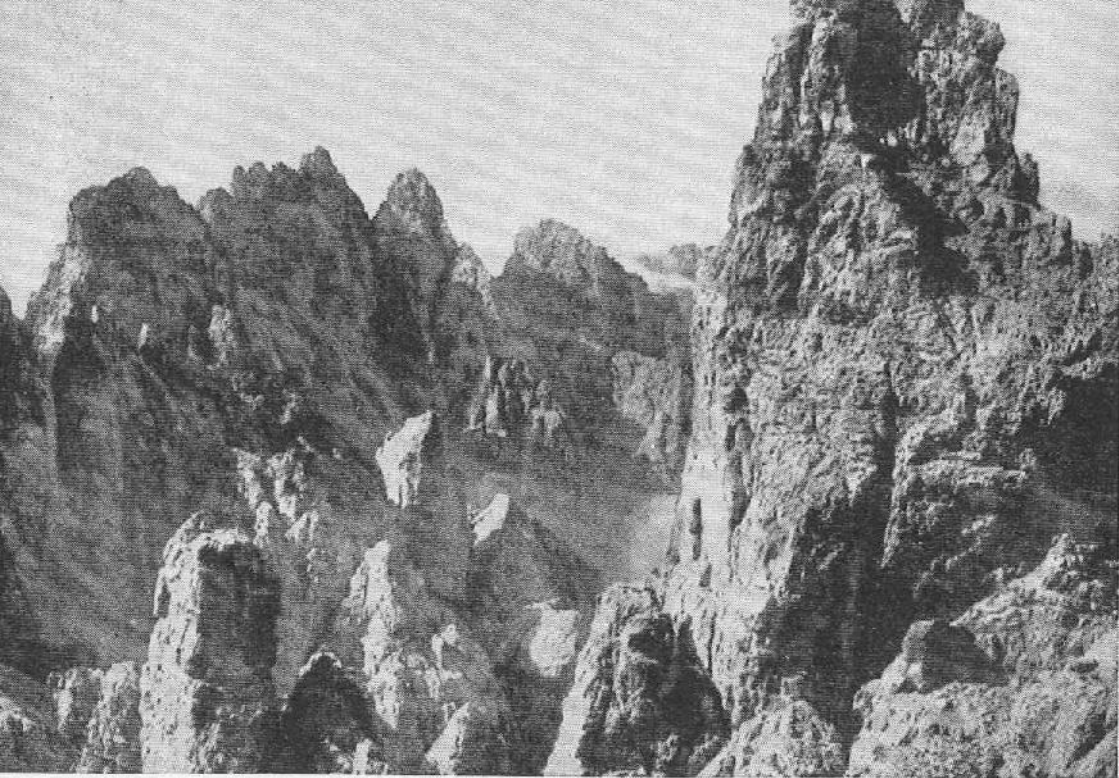
⁷ Dolomiti, tisti klasični, so gorovja med rekama Adlža in Piavo. Tile, nam bližji Dolomiti, o katerih se tukaj piše, so med Plavsko in Tilmetsko dolino. Ali jih moramo tedaj imenovati »Dolomite z onstran Piave«, ko pa so za nas ta gorstva le tastran te reke? (Dolomiti d'oltre Piave, oltre = onstran.) A ime se je udomačilo v literaturi, in ne samo v italijanski. Oledali so pač tele, nam bližje Dolomite, na prigorje Karnijskih Alp, iz krajev po črti, postavim, Cortina d'Ampezzo — Belluno, a ne npr. iz Ljubljane, Torej Prealpi Carniche, Alpi (ali Prealpi) Clautane, Dolomiti d'oltre Piave, Karnische Vorpalpen (tako jih imenuje njihov dober poznavalec Toni Hiebeleir še v Oesterr. Bergsteiger-Zeitung 1968 št. 1). Clautaner Alpen, po naše prigorje Karnijskih Alp. — Gl. PV 1966 str. 396 In tam podčrtani opombi 14) in 15).

⁸ Cima = vrh, forcella = škrobina, Cima dei Preti, il prete = duhovnik, Cima dei Frati, Forcella dei Frati, il frate = samostanski brat, frater, kozel.

⁹ Tržačan Napoleone Cozzi je šel v začetku stoletja med prve italijanske alpiniste plezalce. Tržaška sekcija CAI je zgradila l. 1930 kočjo na Dolču, nekoliko naprej od mesta, kjer stoji zdaj Tržaška, bolj nad Trento, in jo imenovala po svojem odličnem članu Cozziju. Hiša je služila hkrati kot karovila, ital. obmejna stražnica. Ko smo v hudi letih šli od Planika sem pod šmarjetno glavo na Hribarice, smo na ovinku v sedlu slišali bučne diskusije finančarjev in karabinerjev ter videli v času kuhe ali peke črn dim sukljati se po čistem triglavskem zraku.

¹⁰ Janez Gregorin: »Blagoslov gora«, str. 283.

⁶ Edmund Mojsisovics — Mojsvár: »Die Dolomittriffe«, Dunaj, 1879, str. 111. Nekoliko podatkov o tem znamenitem možu je omenjenih v PV (1962, str. 354; str. 301, op. 16).

Cima Torre v Crldoli

Foto Gerardini

jo naši alpinisti plezali l. 1963.¹¹ V Švici je slavní Mönch. Na Francoskem so še Aiguille du Moine, Arête du Moine, Grand Capucin.¹² Na Korziki je gora Cinque Frati, petero kozlov.

Na poti v škrbino dei Frati se je med stenami v gruščnati strmočini naenkrat zameglilo, začelo je pršeti, nastala je čudna mrčava svetloba, kakršne še nisem bil doživel. A višje gori se je nebo obregnilo, naredil se je lep dan sredi zelo posebnih vrhov. Malo nad spodnjo planino Laghetto se mi je za čas odprl zamakljiv pogled v velikanske sive lašte Cima dei Preti in Cima Lasté. Potem sem prišel v razsežne, nagnjene drne pod navpičnim skalovjem. In kaj je onod cvetelo očnic! Pod steno je stal zapuščen tamar, že nekoliko utrujen sem sedel na preperelo klopco, bogato pašo so imele oči po edinstvenem okolju. In tu vse v cvetju, vse polno očnic. Tu in tam so cvele tako na gosto, kakor pri nas ob obilni letini jalovke, jurjevke, ključavnice (sto lepih, docela razumljivih, pa pomembnih, smotrnih slovenskih imen ima botanični besednjak za prikupno belo, prijetno dišečo cvetlico) na Brdu pod Golico.

¹¹ GI. PV 1964, str. 196.

¹² Aiguille du Moine = menihova špica, Arête du Moine = menihov greben; Grand Capucin = veliki kapucin.

Očnice ali pečnice, pečenice. Rad pritegnem Badjuri, ki zaradi imen prelube alpske cvetlice takole piše: »Pečnica je značilnejše in priljudnejše ime za lepe snežniške cvetke kakor izmišljena, umetna planika.«¹³ Nešteto je za te rožice po Slovenskem prijetno zvenceh, smiselno ustreznih imen, kakor máčnica, goličarska mačnica, goličavarica, očinec, očino zélišče, skalica, skalarica, belunec, triglavka, trôsnica, zvezdica, zvezdnica, v Reziji suknjena roža, v Beneški Sloveniji svetlica. Rad jih slišim, ta imena, in kar je še drugih domačih. Veliko rajši kakor pa oguljeni edlvaži v ničasti meščanski plehkobi.

Tuma je pisal o Mangartu in njegovih sosedih, koliko da je včasih onod bilo očnic. In pravi: »Sedaj se le malokatera najde, ker so ti vrhovi blizu dobro obiskovane Mangrtske kače. Najprej izgine očnica tam, kjer se je opustila paša drobnice. — Četudi so turisti in trgovci poruvali mnogo teh rastlin s koreninami vred, je po mojem opazovanju glavni vzrok, da očnica tako gine iz naših gor, ta, da ji manjka ovčjega gnoja. V kotu nad Kobaridom to rastlino imenujejo trošnico zaradi tega, ker se nje seme trosi vidno za sledovi ovčjaka.«¹⁴

¹³ Rudolf Badjura: »Ljudska geografija«, str. 141.

¹⁴ Dr. H. Tuma, PV 1914, str. 26.

V mnogih evropskih državah je očnica z zakoni zaščitena.¹⁵ V Ljubljani pa je živel profesor Anton Debeljak, sloveč vseznal. Pod naslovom »očnica« je bil objavil zapisek tele vsebine: »V slovarju pokojnega prof. Bartla, je to prvi od 7 slovenskih nazivov za alpsko cvetko, ki jo Anglež in Francoz imenujeta po nemško edelweis. Pod tem naslovom poroča 17. 8. J. de Geneve, da je švicarska gosposka sklenila ostre kazni za izletnike, ki čez mero trgajo belo zvezdnati cvet za spomin. Član- kar pa ve za boljši izhod iz zagate: nasejati čim več takega semena, čigar poganjki utegnejo privabiti množico tujcev. Planika se kaj rada prime. Če jo v ravnini zasejemo marca—aprila, se raz- cvete naslednje leto. Na višinah pa kratka topla doba kajpada ne dovoljuje tako naglega kola- barjenja: številne poskušnje so pokazale, da je treba za to dva do tri poletja, kakršna je pač nadmorska lega. — Najboljši način za uspešen

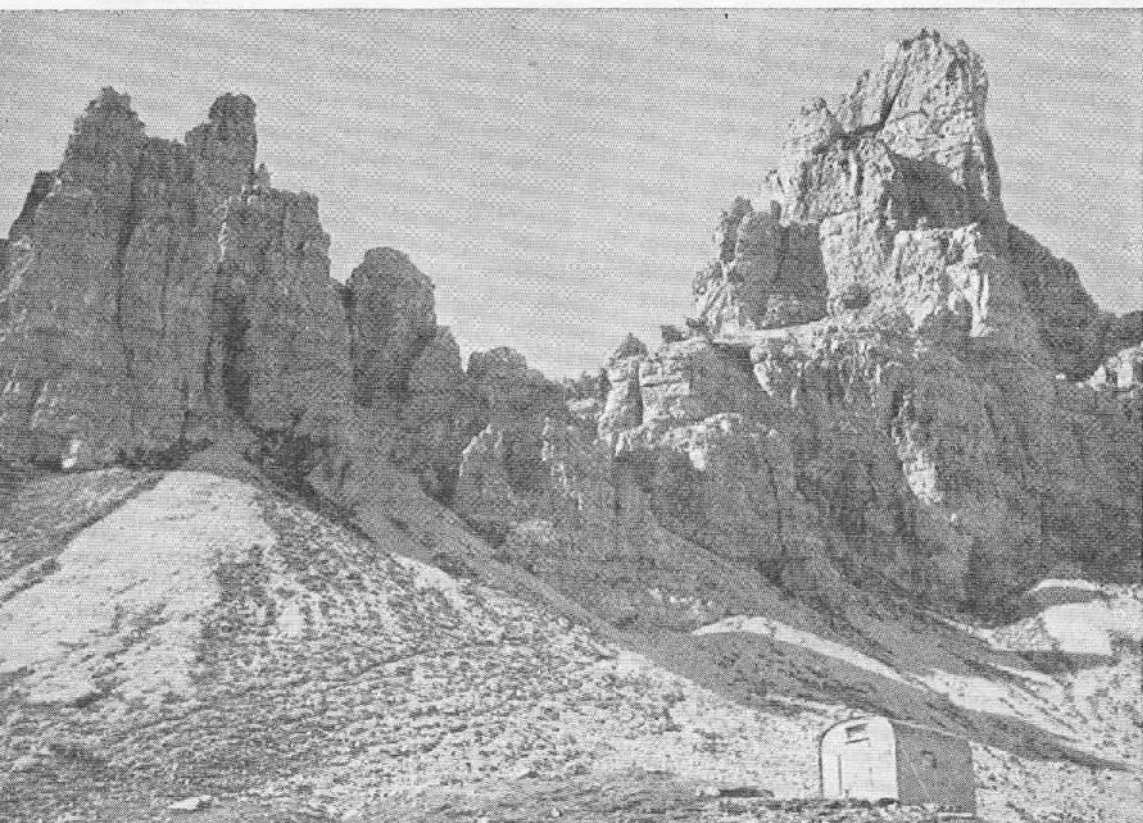
¹⁵ L. 1896 je avstr. vlada izdala zelo natančno izdelan zakon za zaščito očnice (samo nje) za takratno deželo Goriška—Gradiščansko. V ital. besedilu zakona se rastlina imenuje »bianco di roccia« — belo na skali. Gl. zadevne podatke v PV 1965, str. 393, op. 9).

razvoj je ta: semenska zrna zberem in posejem kar tamkaj na prikladnem prostoru, pozneje se sadike presade na zaželeno mesto. Upoštevati je seveda fizične in kemične pogoje tal. Mogli bi celo osnovati nove velike postaje blizu kakega turistovskega središča, če bi se opirali na na- svete botaničnega društva v tistem kraju. Ne- mara napoči čas, ko se bo praznoval dan belunca (pečnice, skalarice, skalice, očinega zélišča), ka- kor se obhaja dan ključalnice (bedenice, be- denke, česnikovice, sušcnice, narcise)... Očnico poznajo tudi zunaj Alp: Himalaja, Severna Ame- rika, Nova Zelandija. V Sibiriji je to bohoten plevel.« Tako pravi učeni profesor Debeljak.¹⁶ Lani so v Sovjetski zvezi imeli za proslavo 50-let- nice revolucije veliko alpinado v Pamiru. Ude- ležili so se je alpinisti iz vzhodnih držav, med njimi seveda tudi Slovenci pod vodstvom pred- sednika dr. Mihe Potočnika. Poleg njih še 13 Avstrijcev ter trije Italijani. Prehodili in preplezali so veliko potov in smeri, a v nemalo začudenje

¹⁶ A. D.: »Očnica«, v reviji »Življenje in svet«, prilogi ljubljanskega dnevnika »Jutro« z dne 31. 10. 1938.

Bivak Granzotto, 2200 m, zadaj Val Monfalcon di Forni in Monfalcon di Cimoliana

Arhiv CAI

jih je spravila bujna rast pečnic na prostrani, ravni Kirgiški stepi, južno od Alajske doline, pod silnim Pic Leninom, ki je tja dol razgrinjal svojo orjaško severno steno. Daleč, daleč od nas, v srednji Aziji, je bil v višini 3700 m ves svet z očnicami na gosto posejan.¹⁷ Dr. Potačnik nam je pravil, da je bilo pečnic nedopovedljivo veliko. Na milijone jih je bilo, tako je v družbi tovarišev živo pripovedoval, na milijone in milijarde, težko je bilo kam stopiti, da nisi nečloveško pohodil pri nas tako číslanega cvetu. A bile so bolj majhne, tiste sibirské očnice.

Pri nas rasto večje. Poznam planinca Sušnika, iz Šiške doma, ta je našel očnico, ki je imela 11 cm premera. V dolini Val Sarentina v Poadižju, sicer je davno od tega, dolina se je še pisala Sarnthal, tamkaj so utrğali očnico, ki je štela v premeru celih 12 cm.¹⁸

A zdaj bodi konec botaničnemu odmiku, ko hodimo tod po izjemnem gorskem svetu, človek

se spotoma ozira in sproti se mu v pogostni menjavi scenerij odkrivajo novi, močni vtisi. Cima dei Preti ali Mont dei Preti, 160 m nižji od Triglava, vsekakor pravi velikan. Zanj ni odločilno število, zlasti če se vrhovi prigorja Karnijskih Alp hočejo v višinah meriti npr. s sosednimi Dolomiti, tistimi zapadno od Piave. Kajti dejansko se višine teh vrhov izenačujejo spríčo globoko tekočih dolin. Cima dei Preti, vrh, je kakih 2200 m višji od dna Píavske doline, nič manj ko Antelao (3263 m) od S. Vita, izhodiščnega kraja v dolini. Že od prej sem bil vedel, da se mi je na poti skozi dolino Cimoliana ustaviti ob ustju ozke, čudno stisnjene prečnice Val Compol. Kakšen tamkaj prizor! Gorski potok šumi razbesnel čez slapove po strmém skalovju navzdol. Po stenah so videti lise zanikrnega, raznobarnega grmičja, kar daje svojevrstnemu žlebu posebno slikovitost. Više gori navpično silijo gola skalovja v višino. V na videz nedosegljivih vrhéh stražita levo Duranno, desno Preti, mogočna skalnata, strma grmada, v daljavi zaznavna tudi s Triglava. Med

¹⁷ Iz poročila v Oesterr. Bergsteiger-Zeitung 1967, št. 9, str. 2.

¹⁸ »In Alto«, III – 1892, str. 11.

Pordenonska kočá v Val Montanala, 1205 m

Foto Antonini

Stara pordenonsko planinsko zavetišče

obema se vidi belo, razjedeno špičje Cima dei Frati in kar je še drugih mikavno izklesanih kamnov onodod okoli, a vse se mistično dviga v sinji obok nebesnega svoda. Prehod skozi Val Compol je naporen, a prav onodod skozi je dobrih 60 let za Holzmannel in njegovim vodnikom rinila podjetna slovenska naveza Mira Marko Debelakova, Edo Deržaj, Črnivec in Žumer. Tudi njim je cilj bila Cima dei Preti.¹⁹

Izbrali so si težavno in izjemno dolgo smer po jugovzhodnem grebenu. Povrh še z vremenom niso imeli sreče. Na vzponu so jih zadrževale nevihte v treh zasilnih bivakih, od katerih je bil

¹⁹ Prvi je na Cima dei Preti pristopil, kakor je bilo že rečeno, Anglež M. Holzmannel, ki ga je spremljal S. Slorpaes iz Cortine. Višina sta že onadva zajemala po dolini Compol. Holzmannel je po opravljenem vzponu objavil poročilo, tam je pa pisal, da sta z vodnikom bila na Cima Laste. O tej zmoti, o zmešnjavi s krajevnimi imeni, z »uradnimi« imeni, ki takrat še niso obstajala, a so zdaj v splošni rabi, ter o razčiščenju dotlej docela matnih, nejasnih zadev, gl. PV 1962, str. 406–407 ter ondotne podčrtne opombe; G. B. Spezzotti: »L'Alpinismo in Friuli e la Società Alpina Friulana«, II. zvezek, izd. SAF v Vidmu, 1965, str. 257–260.

Italijani si s taponimi ne belijo las. So mojstri v prikrojevanju. Mnogo jim je na tem, da ime lepo zveni, da se za italijansko uho prijetno sliši. Važno jim je blagoglasje, za kar imajo po naravi dosti razvit čut.

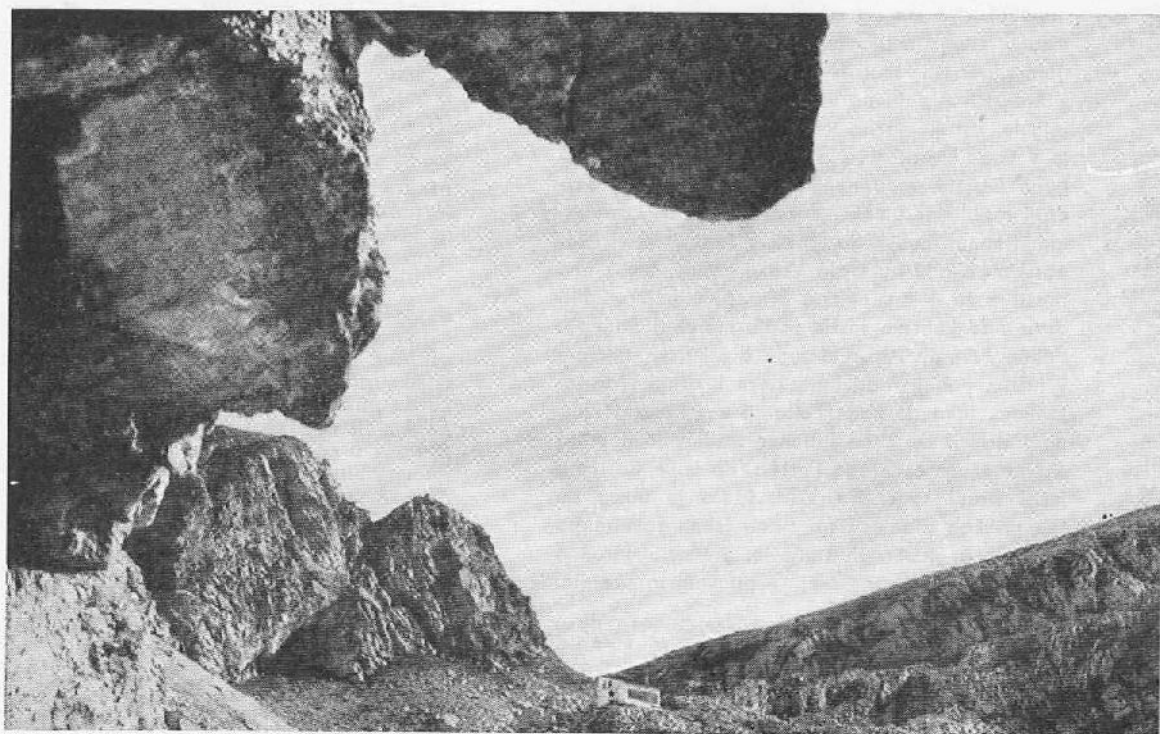
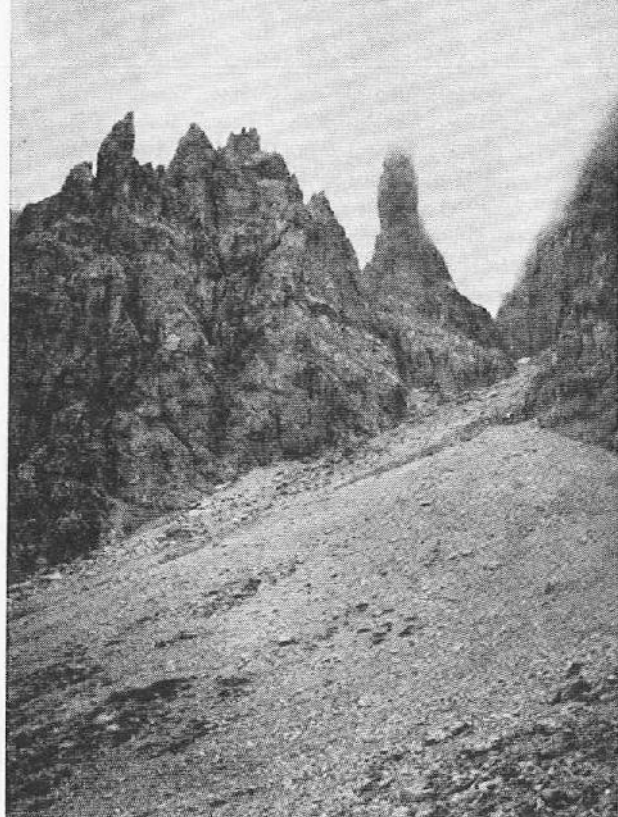
Prizor s Slavnika. Zgoraj Tumova koča na Slavniku, pravzaprav Vovkova, kakor pravijo koprski planinci.

Foto Frenk

zadnji, v divji škrbini Compol, najbolj neroden. Jugovzhodni greben Cima dei Preti, ki je z višinskimi razlikami 1700 m dolg več ko 3 km, je slovenska naveza prva celoma preplezala, in je njen podvig svoj čas zbudil v alpinističnih krogih, prav posebno v nemških in italijanskih, veliko pozornost.²⁰

Plezalna smer Mire Marko in njenih tovarišev uživa še dandanes pomen in veljavo. Je zanimiva, odvija se v posebnem, veličastnem visokogorskem okolju. A je v marsičem olajšana, predvsem odkar so pred desetimi leti v široki krnici Cadin dei Frati, ležeči med Cima dei Frati in Cima dei Preti, v zgavju doline Pale Floriane,

²⁰ Podrobno je bila znamenita tura Slovencev opisana v alpinističnem slovstvu. Gl. posebna Oesterr. Alpenzeitung 1935, str. 268; prof. dr. ing. habil. Wolfgang Herberg, Bernheim: »Die Karnischen Voralpen (Le Dolomiti d'oltre Piave), eine Monographie«, 2. del, v Oesterr. Alpenzeitung, Oesterr. Alpenklub, Dunaj, 1939, str. 77–111. 1. del je izšel leto prej ravno tam. Svoje odlično delo je Herberg posvetil »Antoniu Bertiju, velikemu prijatelju teh gor, in vsem tistim, ki so jih kakor on ljubili. Antonio Berti: »Le Dolomiti Orientali«, II. zvezek, CAI – TCI, Milan, 1961, str. 220–221. V našem tisku ne najdem beseda o turi slovenske navede. Čudno. O Herbergu je PV že pisal: 1962, str. 407, podčrtna opomba 48); 1966, str. 396 in tam podčrtna opomba 14).

pritoka visoke doline Compol, postavili lep in udoben bivak, Bivacco Paolo Greselin, v skrbno, z okusom izbrani legji. Zdaj more vajen planinec priti iz obljudenega kraja, od zadnjega gostišča, že v nekaj urah na Cima dei Preti. Iz Cima d'aisa, po dolini Cimoliana in skozi Val Compol, je do bivaka pet, od bivaka na vrh samo še tri ure pleze ali hoda.²¹

Ne bo odveč, če tu spregovorimo nekaj besed o planinskih postojankah, kakor jih postavljajo onkraj meje. Gradijo se koče in znašajo stalni bivaki v gore, a zadnja leta že kar pospešeno. Po vseh italijanskih gorah, tudi v Vzhodnih Dolomitih, in še posebno tu, v Clautanskih Alpah, v prigorju Karnijskih Alp. Tako so nedavno tu postavili lepo in udobno kočjo-bivak Paolo Greselin, ki je o njem pravkar bila beseda. Nav je bivak Granzotto—Marchi v koncu doline Monfalconi di Forni. Po pravilih t. i. Bertijevega sklada dobe bivaki ime po umrlih zaslužnih dolomitskih planincih. Renzo Granzotto in Antonio Marchi, odlična člana pordenonske sekcije CAI, sta bila izredno delavna v Dolomitih z onstran Piave. Padla sta v zadnji vojni na grški fronti.

Zdaj je v italijanskih gorah kakih sto stalnih bivakov. Lastnice ali zaupnice teh zavetišč so ponajveč posamezne sekcije CAI, trije bivaki so last društev gorskih vodnikov (Courmayeur, Valtournanche), dva sta od mladinskih planinskih organizacij, enega ima zasebnik. Na gosto so postavljeni v gorskih masivih Mont Blanc, Monte Rosa, v Retijskih Alpah, po vseh teh se seveda tu štejejo le, kar jih je na italijanski strani. Veliko jih je v Gran Paradisu. Nekateri so vzorno, premišljeno urejeni, med njimi tudi dva nam po razdalji najbližja: bivak Adriano Suringar v zapadnih strminah Poliškega Špika, v čudovitem visokogorskem okolju na kraju Velike police, bivak ima prostora za 4—6 oseb, pa Bivacco Olimpia Calligaris nad koncem Mrzle vode, morebiti najlepše doline Julijskih Alp. Od tega bivaka, ki premore 9 ležišč, peljejo nadelane steze k drugim postojankam, tako do koče Pellarini v veličastni Žabniški Krnici, do koče Brunner sredi velikih vrhev sijajne skupine Belega Potoka, do koče Corsi na južni strani sončnega Viša. Malo je treba ob teh prilikah planincu na turah iskati zavetja po tamarjih in pastirskih stanovih, prečesto nerodno urejenih, vlažnih, vse prej ko pitovnih in snažnih.

²¹ Od bivaka Greselin (1950 m) do škrbine Compol (2450 m) na bo več ko dva uri. Iz škrbine Compol na vrh Cima dei Preti je še uro pleze. Bivak, ki ima 12 ležišč, rabi tudi za druge vzpone, zlasti za Duranna. Le z južne strani (Erto—Val Zémola) je dostop po usodni poplavi v Vajontu nemogoč. Bivak je dobil ime po Pavlu Greselinu, močnem alpinistu, vodji v padovski alpin. Šoli »Emilio Comici«, ki je padel v Wiesner-Simanovi smeri na Cima Canale, Pale di S. Martino.

V italijanskih gorah so bivaki prav posebno uporabni tudi zato, ker so stalno odprti in po navadi oskrbljeni z najpotrebnejšimi stvarmi. Čudijo se nam planinci z onstran meje, ko imamo bivake po gorah zaklenjene. Visoko gôri, daleč od človeških bivališč, noč ujame planinca, zdaj že grmi in se bliska, po snegu diši, pretijo mu še bogve kakšne ujme, do bivaka ni več daleč, toda ne — on se mora šele spustiti v dolino, po ključ... Za lažje, smotrnejše, boljše organizirano postavljanje bivakov so si za območje Vzhodnih Dolomitov omislili poseben sklad, ki je dobil ime po Antoniju Bertiju, neutrudnem odkrivalcu in velikem pesniku tistih gora.²² Bertijev sklad, za čigar

²² Bertijev sklad, Fondazione Berti. O Bertiju, brez primere planincu in alpinistu v Vzhodnih Dolomitih, plodnem pisatelju, ki je v izbranih besedah poveljeval svojo, čez vse ljubljene gore, je PV že ponovno pisal. Posebno nadrobno l. 1958, str. 566—567. Berti je umrl l. 1956. Z na novo ustanovljenim skladom, ki ima svoj sedež v Benetkah, so počastili njegov spomin. Sklad je pod zavetnistvom CAI.

Leopold Stanek

ZAHVALA

Oblakom,

*večno premenljivim,
gnetljivim gmotam vesolja,
v ledjih vam gnezdiijo
ptice, aneeli in strele,
nepomirljivi potepi poletja
z zastavami mavric na čelu,
iz neznanega v neznano vodeči,
trdni stebri in sanjski gradovi
beračev in poetov,
zvrha vedno obsijani
grebeni vzpetin na obzorju,
fatamorgane celin
in večno vabljive podobe
moje domovine.*

Krvi,

*deroči strugi,
pljuskajoči čez robove
majave posode,
rdeče morje,
ki ga mora vsak prebroditi,
kaplje in oceani
iz časa v čas drveči,
na valovih cveto vam
domače zvezde
in sanje dedov
naše davnine.*

In bolečini,

*zvesti ljubezni življenja,
v zavesti in blago besedo
odrešuje ti
slednji čut in trenutek
in je zadnje,
kar te umiri
in ti olajša pot
v nečutje in nečasje.*

Pirago di Longorone v dolini Piave — nekoč

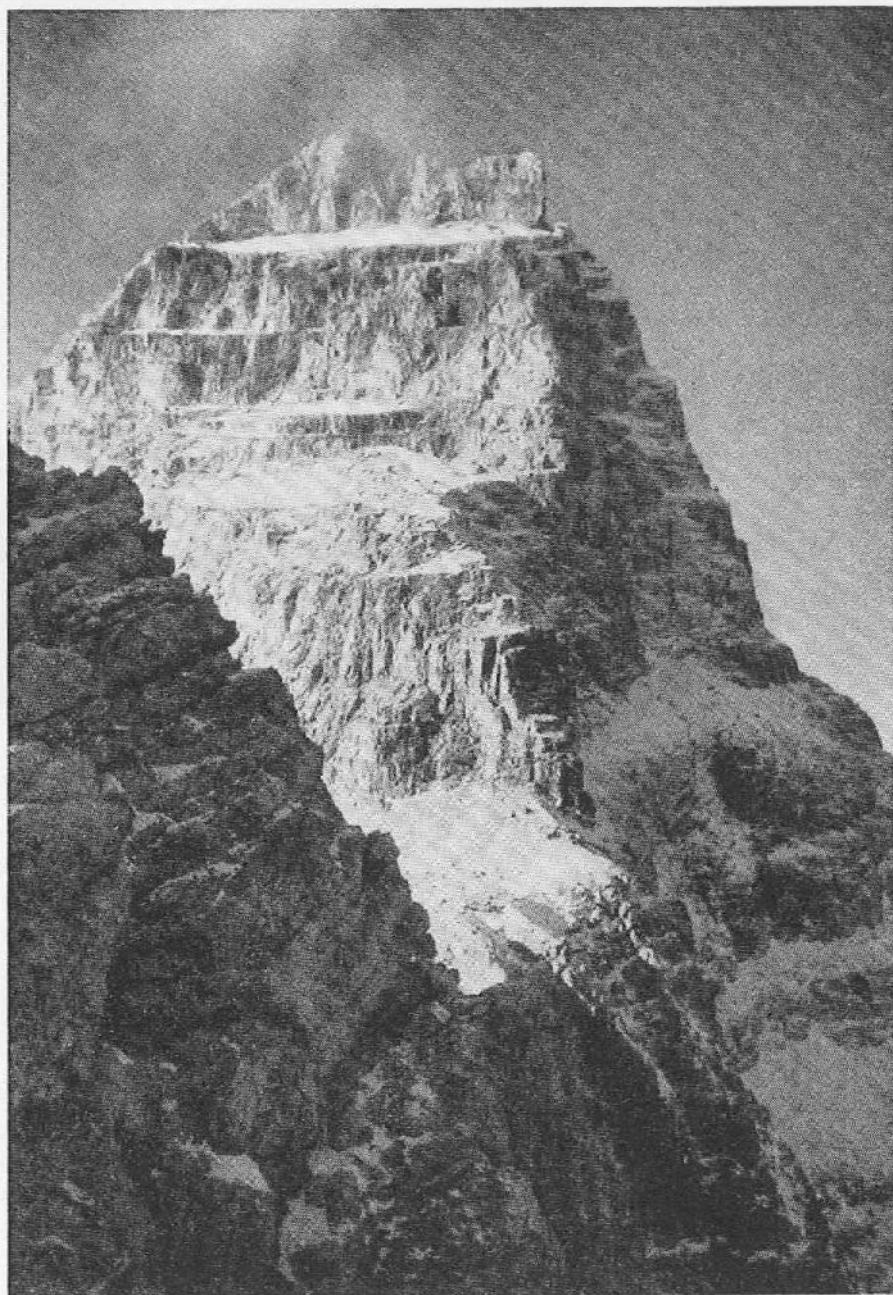
ustanovitev so bile dale pobudo sekcije CAI v Benetkah, Padovi in Vicenzi, in z njo soglašale tudi ostale sekcije Treh Benečij, ima natanko izdelan statut. Ob kratkem, sklad ima namen s postavljanjem trdnih bivakov in podobnih postojank v visokih legah Vzhodnih Dolomitov tjakaj v čim večji meri privabljati planince in alpiniste, izletnike vseh vrst. Njegovo premoženje se nabira poglavitno iz volil, ki mu jih kdo zapusti v počastitev Bertijevega spomina, znatni so prispevki, ki mu jih poklanjajo mnoge organizacije o praznovah in posebnih prilikah. Že imenovani bivač Granzotto-Marchi je finansiralo pordenonsko odposlanstvo znane mednarodne organizacije Rotary Club. Da doseže svoj namen, mora Bertijev sklad vsaj deloma, a v danih primerih docela z denarjem pomagati pri gradnjah alpskih naprav v Vzhodnih Dolomitih, pa tudi po bližnjih gorskih območjih, ako bi po mnenju ene ali druge sekcije iz Treh Benečij kazalo, da je treba kak kraj posebno upoštevati za zboljšanje prizadetega turističnega prometa. Bertijev sklad podpira tudi izdajanje alpinističnega slovstva. Pod njegovim pokroviteljstvom izhajajo številna literarna dela. Med njimi je posebno znana Collana Voci dai Monti — Knjižna zbirka Glasovi z gora.

Sklad upravlja devetčlanski svet, v katerega imenujejo po enega člana Bertijeve družina, sekcije CAI v Benetkah, Padovi in Vicenzi, glavni odbor CAI in vzhodna skupina CAAI (člani akademiki iz sekcij v Vzhodnih Alpah), ostale tri člane sveta izvolijo zastopniki navedenih treh sekcij na letnem zborovanju vseh enot iz Treh Benečij. Člani sveta so imenovani za dve leti in opravljajo svoje funkcije zastoj. Skladova pravila urejajo navedeno še razne postopke, imajo določila o volitvah in rokih, o načinu glasovanja, o upravljanju premoženja, o nadzoru idr.

Uredili so torej po dolinah gostišča, po gorah nazidali koče, postavili bivake, udobnejše je zdaj turistovsko življenje, krajše so poti, o hudi uri varuje planinca toplo zavetišče v samotnem skalovju. Vsega tega nič ni bilo v prejšnjih časih. Zato se še vselej svetlo bleščijo v zgodovini alpinizma v prigorju Karnijskih Alp imena slovenskih gornikov Marko Debelakove, Eda Deržaja, Črnivca in Žumra. Njihova alpinistična dejanja štejejo po pravici v višjo plezalsko kategorijo, kakor bi jih mogli ocenjati po sodobnih merilih. Pravično je sodil Nemec Wolfgang Herberg, velik učenjak in alpinist izbranega kova, ki ga štejejo med prve poznavalce prigorja Karnijskih Alp, koder je opr-

Monte
Duranno,
severovzhodna
stena

Foto
A. Bertolo

vil nešteto pomembnih vzponov, med njimi veliko prvenstvenih.

Takole piše: »Na velikanski turi (in einer Mammuttour) s tremi bivaki (zaradi neugodnega vremena) je preplezala l. 1935 naveza Debelakova-Deržaj, kateri listek smo našli že na vrhu Monfalcon di Montanaia, ves jugovzhodni greben Cime

dei Preti med dolinama Val Compol in Val Cantoni. Kdor bi videl ta grozljivi greben čez Cima Cazz' Alta in dostop skozi divje zaraščene stene dolnje doline Val Compol, bo moral občudovati voljo in moč te naveze za izvedbo velikega, tveganege dejanja.«²³

²³ Prof. Wolfgang Herberg, n. m., 2. del, str. 87.

MALO SPOMINA NA VELIKEGA MOŽA

(Ob 55-letnici smrti profesorja Franceta Štifterja)

Valent Vider, Solčava

a sončni, solčavski strani mejne Olšave se od cerkvice sv. Duha vrste kmetije druga za drugo vse gor do Bukovske, morda najvišje v Sloveniji, ki sega že v strmine Raduhe. Kot povsod v Solčavi, so tudi te kmetije zaokrožene in njihove domačije oddaljene tudi po pol ure hoda in več ena od druge z edino izjemo treh, ki so se do zadnje vojne s svojimi strehami skoraj dotikale. To so bile kmetije Štifterjeva, Martinčeva in Majdačeva, v ožji soseski imenovan Citrija. V oktobru l. 1944 so bile tudi te požgane in le Štifterjeva potem obnovljena na istem mestu. Martinc in Majdač pa sta si domačije obnovila nižje na pustotah. Po starih virih, in tudi profesor Štifter je tako trdil, je bil prvi kmet naseljenec v Solčavi Štifter, in ta je svojima otrokoma Martinu in Majdi osnoval domačije tik poleg svoje in zato se tudi imenujeta Martinčeva in Majdačeva.

Iz istega rodu se je dne 4. 12. l. 1846 pri Martinu rodil France Štifter. Izredno nadarjenega fantu so na priporočilo župnika Janeza Janca, že malo pozno, dali študirat v bližnjo Železno Kaplo in nato v gimnazijo v Celje. Nato je šel na vseučilišče v Gradec. Odličnemu učencu je uspelo dobiti rusko štipendijo ter dokončati z odličnim uspehom študij v takratnem Petrogradu. Kot profesor in vsestranski kulturni delavec je deloval v gubernijskem mestu Kalugi. Pot pa mu je bila še nadalje odprta navzgor. Odlikovan z največjimi ruskimi odličji je kot državni svetnik umrl v Kalugi dne 10. aprila l. 1913.

Profesor France Štifter je vse svoje življenje posvetil prebujajoči se slovanski in slovanski narodni misli. Že kot gimnazijec se je udeležil taborov v Ljutomeru in Žalcu l. 1868. V skrbi, da bi Slovenci ne utonili v germanskem in romanskem življu, med katerega jih je stisnila usoda, si je prizadeval, da bi prevzeli Ciril-Metodovo cirilico in bogočastje. Bil je posredovalec med rusko in slovensko književnostjo. Vneto si je dopisoval s slovanskimi in slovenskimi pisatelji ter drugimi izobraženci, sodeloval s prevodi iz ruske književnosti in lastnimi razpravami pri Jurčičevem

Slov. Narodu, pri Slovanskem svetu, Slov. Matici in drugod. Množica njegovih prispevkov je posejana pod imeni Fedor Matvejevič, Božidar Tvorcov, Savinjski, Solčavski, po takratnih slovenskih, ruskih in drugih listih.

Iz Rusije je v letih 1887, 1895 in 1912 obiskal domovino. Njegovi obiski so bili manifestacija narodne zavesti, pa tudi gospodarskega napredka. Svoji rodni Solčavi je, če že ne dal, pa vsaj uveljavil lepo, domače ime. Veselil se je napredka, za katerega je dal pobudo, zlasti za gradnjo ceste v težko dostopno Solčavo. Ob obisku l. 1912 je sam že slutil, da je zadnjikrat v domovini. Jemal je slovo od domačinov Solčavanov, sošolcev, prijateljev in sodelavcev. Obiskal jih je v Celju, Kranju (Solčavana prof. Herleta), Ljubljani, Bledu, Trstu in drugod. Tókrat se je po morju, preko Carigrada vrnil domov. Med potjo je obiskal še sina Vladimirja, profesorja v Evpatoriji na Krimu, ter grob pesnika Lermontova na Kavkazu. Res je šel domov po slovo, že naslednje leto je umrl.

Njegov zvesti prijatelj in borec za iste ideje I. Vrhovnik, župnik v Trnovem, mu je v Ljubljanskem Zvonu v slovo zapisal med drugim: »Zapustil nas je velikani po duhu in srcu. Ko smo ga imeli živega, nismo vedeli, kaj imamo!« Novinar Rastko Pustoslemšek, Štifterjev ožji rojak iz Luč, pa je prijatelju doma še l. 1958 v Celjskem zborniku napisal življenjepis, bogat opis bogatega življenja. Tudi zgodovina slovenskega slovstva ne more iti mimo Štifterjevega imena.

Kot se je s svojim nastopom znal prilagoditi in gibati v takratni aristokratski ruski družbi in se kósati z največjimi duhovi izobraženstva, pa je v pismih in v občevaranju z domačimi ostal ves preprost, ves naš. Ni ostalo dosti pisanega za njim v Solčavi. Dve vojni je med tem ućakal njegov rod in čase, kakršne še nobeden od prvega Štifterja dalje. Ostali pa so spomini, ki gredo iz roda v rod. Vsi smo jih dolžni ohraniti.

Zato naj zapišem nekaj od njih, razširjenih v Štifterjevem rodu in sodobnikih.

Spomini na »ruskega strica« med Solčavani

V tragediji Solčave oktobra leta 1944 so bile požgane tudi Štifterjeva, Martinčeva, Logarjeva, Šturmov in druge domačije, ki so hranile številne spomine na Franceta Štifterja. Vojna in posledice so postale oster mejnik med prejšnjim in sedanjim tempom življenja. Razredčili in oslabili so viri, ki vežejo obe dobi. Le spomini in nekaj pisem ...

Da moja žena se je zdela podelila v mi-
ro, bila je posrejena, se kmalu ničemur
govorila, a zadržala me je kaj du-
geje, a kaj, sem govoril. In me sicer
koliko poslušal, da se od svojimi očmi
tako nič ne morem prebiti i tako
mavrikaj zanesam, tja bi šel, če
bi bil polaj i mis. Iz navic, tja
se mi posrejeva, je naj ožjeja i z
nimova ona glede mojega sina. Ča me
oče, pozveča, tja je bil naslonen
slah i tja je kmaj pripovedoval
prosljico. Resnica je po naslednje
Revolucionarji so mu utrudili pro-
vise (pac) i sa tako očičili po
njazanim imenom ubijetov. vinski
svete v Poljgrodu. Sin je na jugu Rom
v Lepotariji profesor, pa sem bil pro-
pisčan, da je lažilo neto pomoč pa

V rojstni hiši Martinčevega Franceljna je pogo-
rela tudi cela skrinja knjig, pisem in zapiskov.
Sedanji Martinčev oče, 80-letni Franc Pečovnik,
katerega oče je kupil od Francetovega brata
Jozeta Martinčevega posestva, ve o tem še marsikaj
povedati. Alojzija Vršnik, Štifatarska mati, pa je
ob požigu, ko so jo obenem z družino vred na-
silno in le s culo v rokah selili v tujino, mesto
grude domače prsti kot marsikateri drugi vzela

s seboj zvezek Francetovih lastnoročnih zapiskov,
ga očuvala, prinesla po vojni zopet nazaj, potem
pa doma prišla obenj...

Oče Franceta Štiftarja je bil Matija Štiftar, r. 9. 2.
1798 je umrl 22. 2. 1871. Mati Marija, r. Ošcv-
nik, r. 2. 8. 1804 je umrla 22. 12. 1867. Zapustila
sta 7 odraslih otrok, od katerih je bil Francelj
najmlajši. Oče je bil daleč okoli znan krojač.
Imel je po več pomočnikov, ker so mu nosili v

vrt, se je pogan, me je citra usari-
 la, a žena me je je kaj omislila i
 se kela dananj. Moje ni ni
 zasledil. Se le koren je pogan
 vse bregjave, je prišla kabi,
 a vrt je ostavil koren ubo...
 Pociotkova ni bila dolga, mene sem
 cac gna; pa slava je tu naredila
 vohille suma i je sem do vrt kse
 jor dobival bregjave, v me vpo-
 tali, ali je oca, ali ne. Re g domov
 ni bila nabene vrti, i je sem me
 lil, da Moje ni Rege ne vrt. Rege
 hoda, da vrt mi da vrtine, vrti je je
 neopasno fucala! Vajna proinje me
 bida, da izpolnim l 1911, i bom
 gora i vrt, ludi Rege i vrt
 pogan, se se ne vrti umrati, se
 se vrtine opati i pogan. Vsem vrt

delo tudi s Koroške. Bil je velik muzikant, vabili
 so ga na vse ohceti. Igral je na vse inštrumente.
 Viže je sestavljal tudi sam. Ko pa je ležal na
 smrtni postelji in so domači bili okrog njega
 zbrani in mislili, da je umrl, se je zdajci še
 zdramil in si zaželel: »Dajte mi citre, mi je prišla
 še ena lepa viža na misel!« In leže je s citrami
 na prsih zaigral doslej še vsem neznano vižo.
 Vedno tišje so pele strune in umolknilo, ko je

zmanjkalo moči v umirajočih rokah. Vse otroke
 pa je dobro oskrbel, jim kupil kmetije ali pa so
 se drugače osamosvojili.

Neža, najstarejša sestra, r. 1823, poročena l.
 1843 z Ivanom Prušnikom-Marovšnikom, je umrla
 l. 1883. Njen sin Alojz je že takrat ustanovil v
 Solčavi godbo na pihala. Pozneje jo je vodil v
 Železni Kapli, ko je tam kupil lepo Welfelnovo
 posestvo. Njegov sin Franc Prušnik (oče heroja

NOV Karla Prušnika-Gašperja), vnet narodni delavec, je lani obhajal 80-letnico rojstva. Pripoveduje: »Ko je moj oče l. 1895 zvedel, da je stric profesor prišel v Solčavo, se je takoj odločil in smo šli trije: oče, Matilda in jaz. Ko pridemo v Solčavo, pa zvemo, da je stric šel na Koroško. No, je dejal oče, ta je pa lepa. Malo smo se odpočili in okrepčali. Bil sem star 8 let, pa kar ponoči nazaj, 4 ure hitre hoje v Kaplo. Tja smo prišli okoli četrte ure zjutraj. Ko gremo mimo Boštijeve hiše proti Niderdorfjarju, pravijo oče: »Poglejta tam na tisti klopi pa ravno en tak sedi, kakor je stric.« Tako smo se spoznali. Snidenje je bilo ganljivo. Tudi stric je šele zjutraj prišel v Kaplo s sinom Vladimirom in čakal, da odprejo gostilno. Še isti dan sta prišla na naš dom. Miza, za katero sta sedela, je še ohranjena. — Teta mi je pravila, da mu je pri višjih študijih denarno pomagal Kristjan Germal, p. d. Šturm, ki je posodil 1400 gld., kar mu je profesor pošteno vrnil. Naci, brat, r. l. 1829, je bil sloveč pevec in šaljivec. Kot camar je pel in vodil mnoga ženitovanja vse po redu in običaju. Oče mu je kupil Tevčevo posestvo na Koroškem, pa ga je kmalu prodal. Imel je sinova Petra in Janeza, oba sta umrla v Ameriki. Oženjen ni bil, čeprav je rad pomagal, da so se oženili drugi. Služil je kot hlapec in pastir na nekdanjem domu pri Martincu, v Logu in v Tovstem vrhu, kjer pa ni vzdržal, mu je bilo prestrmo, češ: »Naj vrag vzame črno Raduho, grem pa že raje v zeleno Olševo!«. Zato se je največ zadrževal na Štifterjevem. L. 1887 je France profesor obiskal nekdanji rojstni dom, l. 1895 pa je s seboj pripeljal tudi sina Vladimira, tedaj osmošolca. Vse mu je razkazal: kašto, kamrič, hlev in hišo, tudi zibelko, v kateri so ga zibali. Pripovedoval je za današnje dni čudovito zgodbo, ki takrat še ni bila nič nenavadna. Ker ga mati zaradi bolezni ni mogla dobiti, so si pomagali s kozjim mlekom. Naučili so ga sesati kozo, česar se je ta tako navadila, da je prišla sama k zibelki v kamro in ga nadojila.

Nekoč pa je prišel popotni človek in prenočil v hiši pri peči. Vrata v hišo in v kamro, kjer je ležal mali Francelj, so bila odprta. Mož se je neznansko prestrašil, ko je v poltemi videl, da se je priplazila v hišo in sredi nje obstala čudna pošast. Ves zgrbljen je čakal, kaj bo. Kozja — strah, pa je čakala mirno tako dolgo, da je fantek v zibki zajokal, nakar je sama šla in mu potešila glad ter se spet vrnila na svoje ležišče zunaj hiše. Ta popotnik je dogodek pozneje rad pripovedoval. — Profesor je dal poklicati tudi brata Naca, ki je bil na Štifterjevem. Sedela sta

vsak na drugi strani velike hišne mize in se živahno pogovarjala. Profesor je grajal brata, ker je zapravil Tevčev grunt, ki mu ga je oče kupil. Naci pa mu je veselo odgovoril: »Jaz sem vsaj užil, kar sem imel, zapravil, zapil in zajedel. Boljše sem vodil življenje kot ti, ki si po šolah pomanjkanje trpel!« Potem pa so šli prijazno se pomenkovaje vsi v Solčavo.

Dne 14. septembra 1891. l. je bila posvečena nova cerkev pri Sv. Duhu. Župnijska kronika piše: »Vreme je bilo krasno, za tak jesenski dan toplo. Solčavski velikani so se tako lepo umili, da je bilo veselje gledati po teh golih orjakih.« Iz Železne Kaple so pripeljali piva v sodčkih in »lecata za sekat«, pa tudi iz solčavske strani. Tudi Martinčev Janez je nesel sodček piva iz Solčave po strmih »Rebréh« na Čelo, kjer se svet obrne in je treba počiti. Pel in vriskal pa je kljub težkemu bremenu. Pa so ga svarili ljudje, ki se jih je tudi tokrat, kot vedno, kar trlo okoli njega in so ga radi imeli zaradi njegove šaljivosti: »Tiho bodi, škof grejo, kaj bojo rekli!«. Naci pa je še bolj zavriskal, da je kar majnik letel od peči in pel takrat še novo Slomškovo »popevko«: »En hribček bom kupil.« Škof je medtem res došel Nacija in družino ter se čudil: »Kako le moreš biti tako vesel in brez skrbi!« Pa se je Naci hitro oglasil: »Ja, skrbi, ja, sem že imel prej, ko sem imel grunt, ja, lep grunt so mi oče kupili, pa sem ga hvala Bogu kmalu zapravil!«. — Škof je bil dr. Mihael Napotnik, ki pa seve ni vedel, da je Naci brat njegovega nekdanjega sošolca Franceta Štifterja, s katerim sta, oba odličnjaka, na gimnaziji v Celju in celo v isti sobi v opatiji skupaj stanovala.

Naci je pa pel, vriskal, plesal, nagajal dekletom ter popravljal lojtre fantom in sebi naprej. Zadnjič je bil za camarja na ohceti Logarskega Roka-Icmanka, kateremu je bil stric. Star že 77 let je še enkrat zarisal osmico s kredo na hišni pod ter zaplesal po njej s svatvinjo in vpeljal še družce in družice v rej. Svatvinja mu je bila Micka Vršnik, r. Klemenšek, znana Robanova mati, ki je umrla lansko leto. Naci je umrl na Štifterjevem 22. 9. 1912, Bratu Francetu je bil on najbolj podoben.

Joza, brat, r. l. 1834 je bil, kot tudi Naci, l. 1851 soudeležen pri poboju žandarjev na Šentlenartskem sedlu, ko so ti gnali ujete vojaške ubežnike v Železno Kaplo. Iz tega je nastala vojaška zasedba Solčave in velika stiska za prebivalstvo, saj je oblast obravnavala dogodek za upor.

Joza je prevzel od očeta Martinčevega posestvo, se 22. 9. 1862 poročil s Katarino Karmičar, r. l. 1844 v Remšeniku. Bil je tudi veseljak in godec, celo

preveč, tako da je posestvo prodal in si kupil v Globasnici drugega, manjšega. Iz matičnih knjig je razvidno, da je že v Solčavi imel kopico otrok. Pozneje je dobro gospodaril. Ena od hčera, Barbara, por. Grešovnik, na Dunaju izučena kuharica, se je vrnila v Solčavo in postala žrtev zadnje vojne.

Metka, sestra, r. 11. 1. 1842, se je poročila k Šoprovim na Koroškem, kjer še prebivajo njeni številni potomci.

Janez, brat, r. 21. 6. 1839, se je tudi poročil na Koroško. Ko mu je umrla žena — otrok ni imel — se je že star vrnil v Solčavo k nečakinji Micki v Tovsti vrh, hčerki sestre Jerčke, Logarce. Pomagal je družini v težkih vojnih letih, zlasti ko so otroci osiroteli. Umrli je l. 1927, star 88 let. Jerčka, sestra, r. 2. 3. 1837. Ko je nekoč z drugimi dekleti predla volno v domači hiši, je prišel kmet oče Logar ter se usedel poleg ene, pa druge in tretje ter ogledoval, katera lepše in hitreje prede. Ko je to ugotovil, je pa stopil pred Jerčko in rekel: »Ti boš šla pa z nama v Log za ta mlado!«. Res je na ta za tiste čase nič ne navaden način izbrana nevesta poročila njegovega mladega Jurija in postala Logarca l. 1862. Nevestina skrinja je še ohranjena. Imela sta sinove Klemenca, ki je bil potem za »ta mladega«, Roka, ki je bil lcamnk, ter p. d. Mošnika na Jezerskem, hčerko Micko, poročeno s Francem Plesnikom Tovstovršnikom in Lenčko, ki je poročila Jožeta Plesnika, p. d. Prčana, ki je bil Francetov brat. Torej dva brata, dve sestri. Oče obeh bratov je bil p. d. Plesnikov v Logarski dolini, kjer se je, poleg Klemenškovega, ohranilo po dednem redu še isto domače in rodbinsko ime. Jerčka je umrla že 27. 1. 1888.

Brat Jerčkin, profesor France je imel Jerčko in Metko, ki sta ga malega péstovali in se z njim igrali, najrajši. Po Jerčkini smrti pa je svojo ljubezen naklonil zlasti Miciki, mladi Tovstovršnici. Na fotografiji svojih hčerk Blagorode in Boze, rojenih l. 1880 oziroma 1882, ki jo je daroval Miciki, je od zadaj napisal:

»Iz premnogh sestic sta mi bili le dve,
jima Jerčka i Metka je bilo ime;
Čas hiti ... leta bliskom za leti drvé:
Njun spomin pa mi vedno še greje srce ...«

Leta 1900 ji je poslal svojo sliko s posvetilom:
1846—1900.

»Miciki, sestrani mili,
Vsej rodbini moj privet!
Ruski stric, če Bog da vili,
Včaka si še mnogo let...«

Martinčev Francelj, profesor v Kalugi na R.
In še sliko s posvetilom:

»Logarski Miciki, po domače Tolstovršnici
v spomin
od ljubečega jo iz vsega srca strica
Fr. Bož. Štifterja,
profesorja na Ruskem.«

Kaluga 20. 6. 1903

Julija roj. Gubina, poročena Štifter

Od vseh številnih pisem profesorja Franceta v Tovsti vrh je ostalo le dvoje pisem in pa zgoraj navedena posvetila na slikah. To pa je tudi vse, kar je ostalo pisanega za njim v Solčavi. Obe pismi se glasita:

Draga Micika,
i dragi Francelj

20. VIII. (1900)

Davno sem se uže pripravljaj, da bi Vama napisal nekoliko več, nego pišem navadno, pa vedno me je kaj odklanjalo, da nisem mogel izpolniti svojega namena. Danes pa sem se koj usedel i začel svoje delo, dasiravno sem silno utrujen, pa imam pokoj, ker sem sam doma, žena z otroci pa je šče vedno na letovišču. Utrujen sem pa od pata, ktereга sem storil iz-za svojega sina, okončivšega pred 2 mesci latinske šole.

Naprej bo študiral ravno na tisto, na kar sem jaz, hoče biti tudi profesor, a jaz mu ne branim, ker ta stan je tudi svet stan, če sploh smemo tak govoriti o stanovih.

Vozil sem se na jug Rusije, v Nježin, okolo Kijeva. Vožnja je daljna, več nego 700 vrst, a 5 vrst je ena ura, torej 140 ur! Vroče mi je bilo strašno, dasiravno sem se vozil v 2 razredu, kjer je potnikov manj, čem v 3; šče manj je ljudi v 1 razredu, pa moj car v aržatu (žepu) mi je rekel: Norec boš, če boš toliko železnici vrgel denarja, i drugi bilet velja tje i nazaj 20 rubljev, kar je po vajnem okolo 25 fl. I jaz sim svojega carja poslušal i se vozil v 2 razredu 48 ur tje i nazaj, en dan sem bil pa v Nježinu. Tukaj je namreč tako visoka šola, kakoršne v Kalugi nij, torej fanta ne morem držati pri sebi. Osnovana je ta šola bila ravno tistega leta, ko sem se jaz rodil, 1846. Osnoval jo je knez Bezborodko, kar se pravi po slovenski Bezbrade. Daroval je 2 milijona rubljev, en milijon so zazidali, a drugi je v državni blagajni i na odstotke njegove se drži se zavod. Pro'esorjev višje i srednje šole je tam čez 90 (?) kteri vlečejo šmentano mnogo zaslužka, dijakov — mladenčev i kosmatih možev je pa nad 50, kteri živijo v zavodu, bogati platijo, ubogi pa i pridni, pa nič ne plačujejo, a šče obleko jim dajo zastanj. Dijaki srednjih šol pa vsi od strani, iz doma, hodijo tje učiti se i za učenje plačujejo vsak na leto 50 rubljev, mejtem ko visokošolci plačujejo, če so bogati, za leto učenja 100 rubljev. Vsega podrobno Vamaj ne morem popisati, pa tudi iz tega, kar sem Vamaj uže dozdej povedal, razvidita, da je to nenaavadna, izvrstna, dobra šola, v ktero dostopa nima vsak, ampak le silno bogati, kteri tje malo gredo, ker ne ljubijo strogosti, i jako pridni, pa ne bogati, kterih se pa nabira kaj mnogo, iz kojih izbirajo pa le najgorše. Jaz sem torej sam peljal se tja, da bi prosil za fanta, kteri je latinske šole skončil vrlo, pa ne tak vrlo, kakor njegov oče; gmotno pa je reven, dasi ni tako sirota, kakršen je bil njegov oče; oziraje se tudi na službo očetovo, i na to se najbolj nadjam, me silno obrajatajo...

Vidiš Micka, vidiš France!j, kak križ so otroci, a brez križa nij raja svetega, torej, da bi jih Vamaj Bog mnogo dal, a prvenca glejšajta fletno, bo Vajin naslednik, ili pa za meroj pojde. Pozdravita mi vse, posebno pa sebe in Francka i šče Lenčko!

Vajin Fr. Št.

(V cirilici): Vč Avstrii, Štirta, c. Solčavi
Cenjeni Miciki Plesnikovi (Tolstovršnici)
rojeni Logarski v Solčavi
na Spodnjem Štajerskem v Avstriji

Draga Micika,
Dragi France!

Vaše pismo sem dobil predvčerajšnjim i sem se ga jako oveselil. Solčava je moja rodina, pa malo dobivam iz nje pismenih poročil. Moja žlahta je sploh znatna, pa do pisanja nima veselja, ker ga malo zna. Jediní Šturm se še včasih spomni meni ter mi črkne kako odkritko, a pisem tudi od njega ni že davno. Z Logarjem (starim) sva si dopisovala nekaj časa o njegovih hčeri, tudi o Tebi, pa še več o Lenčki, o kateri mi pa Vidva nič ne pišeta. Pa jaz sem mu na posledek napisal, da moremo otroke ljubiti take, kakoršne nam daje Bog; na to pa se je menda na me razjezil i mi nič več ni odgovoril. Meni je bilo seveda neprijetno, da je naša perepiska zasihla; pa pomagati si nisem mogel. Štitar (p. d. Štitar) mi je tudi včasih pisal, pa kar je bila ž njim nesreča, tudi on je zamolčal. Iz Klemenšekove rodbine pa mi nikdo nič ni pisal, dasi znajo pisavo i so mi blizki žlahtniki. Takih remarnih rodbin je še mnogo, pa mi ni treba spraševati jih še bolj podrobno; a zagovoril sem se o tej stvari, da bi Vidva znala, da ne spadata k lenivcem in da jaz to visoko cenim. Lanskega leta sem dobil od Vaju odkritko z Lurdom i njegovo okolico. Lepa je bila, pa jaz sem se na njo razjezil: Po božjih potih hodita, k meni pa ne prideta nikoli! Pa moja jeza se je skoro polegla i ni to bila pričina, da Vamaj nisem odgovoril, a zadržalo me je kaj drugega, a kaj, sem pozabil. Imam včasih toliko poslov, da se še svojimi rečmi kar nič ne morem pečati i tako marsikaj zanemarim, kar bi storil, če bi bil pokoj i mir.

Iz novic, ktere mi poročata, je najvažnejša i zanimiva ona glede mojega sina. Če moreta, pozvejta, kje je bil natisnjen sasluk (?) i kdo je Vamaj pripovedoval to pravljico. Resnica je pa naslednja: Revolucionarji so mi ukradli pravico — pas i so tako sveršili pod njegovim imenom ubijstvo visoke osebe v Petrogradu. Sin je na jugu Rusije v Evpatoriji profesor, jaz sem bil prepričan, da je to bila neka pomota; pa vest, da si prazna, me je silno udarila, a žena moja je koj omedlela i se cela dva dnji skoraj nič ni zavedla. Šele ko sem ji pokazal vse brzojave, je prišla k sebi, a strah je ostavil trajen utis... Preiskava ni bila dolga, mene sam car zna; pa stvar je tu nadelala

veliko suma i jaz sem od vseh krajev dobival
brzojave, so me vprašali, ali je res, ali ne. Le iz
domovine ni bilo nobene vesti, i jaz sem mislil,
da Slovenci tega ne vedo. Lepa hvala, da sta mi
to strašno, dasi lažljivo navzgodu povedla!

Vajno prošnjo morebiti da izpolnim l. 1911, če
bom zdrav i mlad; tudi Logarju i Nacu povej ta,
da še ne smeta umreti, da se še zaidemo veseli
i zdravi.

Vsem srčen pozdrav, ki me pomnijo, a najsrč-
nejši Vamaj

od Fr. Bož. Štifterja

»Ruski stric« profesor Štifter pa je Mickino pro-
šnja in želje Solčavanov le uslišal in po 17 letih
spet prišel l. 1912 na obisk. To pot zadnjič in po
slovo. Težko prizadet po dogodku, ki ga opisuje
v pismu iz l. 1910, je bilo očitno tudi njemu
zrahljano zdravje. Že naslednje leto, tik pred
1. svetovno vojno, je končal svojo veliko življenjsko
pot.

Tako je »zasihla perepiska« njegova z vsemi Sol-
čavani. Micko Logarsko, Tovstovršnico, pa je pri-
zadela vojna: na smrt bolno je obiskal l. 1916
raz fronte mož Franc. Ko jo je moral pustiti z
majhnimi otroki samo in v pomanjkanju doma ter
se vrniti na fronto, je narodno zaveden pri Belem
volu v Celju dal duška svojemu srdu. Bil je are-
tiran in menda pri Štoroh takoj ustreljen. Ona
pa je umrla 29. 11. 1916. Njen stric Janez, pro-
fesorjev brat, je nato že star skrbel za osirotele
otroke in privenca, o katerem je profesor pisal,
sedanjega Tovstovrškega očeta, Franceta Ples-
nika.

O stikih profesorja Štifterja s Solčavani in o nje-
govih obiskih se pripoveduje še naslednje:

Profesor je bil že slaven, ko je prihajal na obiske
v domovino. Po vsej Savinjski dolini je bilo na
nogah, kar je bilo narodnega. Tudi Šturm, dasi
njegov prijatelj in somišljenik, ni vedel, kako bi
ga sprejel. Vpraševal je okrog in si delal skrbi,
kako bi ga pozdravil in se obnašal. Ko je profe-
sorja pričakoval z drugimi vaščani pred svojo
hišo, kjer je imel novo ustanovljen poštni urad,
se je že pripeljala kočija s Štifterjem. Ko je ta
zagledal Šturma, ga je še v kočiji sedeč dobro-
hotno pozdravil z nazivom iz dni mladostne to-
varišije: »No, kako je ti, Šturmovo motovilo?« ta
pa mu je že odgovoril: »Kar dobro, Martinčev
kolovrat!« Tako je bil ta sprejem končan in v
gornji »ta zmalani« plesni sobi je potekal pogovor
brez konca in kraja. — L. 1912 pa je prišla z njim
tudi njegova žena Julija, roj. 1860, hči uglednega
notarja A. V. Gubina. Bila je plemenitašinja. Na-
slednji dan je priredila sprejem krajevnim možem.

Vladimir Štifter kot osmošolec v Kalugi

Štiri njene dvorjanice so ji nosile 6 m dolgo vlečko
in jo ovile okoli njenega fotelja. Razgovor je tol-
mačil profesor. To pot je obiskal z ženo, razen
Šturma, le še cerkev in župnika. Svoj nekdANJI
rodni Martinčev dom pa je pokazal ženi le od

Profesor France Božidar Štifter

daleč, malo iz vasi na poti proti Podolševi. Na kapelico sv. Ane je dal še vzditi nagrobno spominsko ploščo svojim staršema z napisom: »Vzornim staršem v spomin od hvaležnega sina Franceta-Božidarja, profesorja na Ruskem«. Profesor France Štifter, Martinčev Francej in »ruski« stric je ostal v spominih Solčavanov kot »skrivni svetovatelj carski in prvi za carjem« največji Solčavan in že legendarna osebnost. Zrastle je ob pripovedovanju čudovitih zgodb: o zakladu v Olševi, ki ga še nikomur ni bilo dano izkopati, o jezeru v Olševi, ki se bo nekoč zlilo, o žalik ženi velikanki, ki je z eno nogo stala na Raduhi, z drugo pa na Veži in prala v Savinji, njen otrok pa si je za igračo našel par volov, ki so orali na Štifterjskih njivah, in o kralju Matjažu, ki spi v sodenji Peci... Ne vemo, kaj je Štifter kot zrel mož in občudovalec Prešerna ob prevodu njegovega soneta »O Vrba, srečna, draga vas domača, kjer hiša mojega stoji očeta...« v ruščino občutil. Vemo pa, da mi s polnimi prgišči posegamo v njegov olševski zaklad pridnosti in znanja ter pijemo iz olševskega jezera njegovih del, ki je boljše in globlje, čim več zajemamo in čim bolj ga spoznavamo.

Res, bil je velik po duhu in srcu.

France Štifter in Savinjske Alpe

Spomnimo se ga še kot planinca. Rojen med planinami jih je ljubil, zavzemal se zanje in še iz daljne ruske province rad pohitel mednje. Bil je poln pobud in nasvetov in sploh je odločilno vplival na razvoj planinstva in turizma v Savinjskih Alpah.

Že kot prvošolec celjske gimnazije se je l. 1863 vpisal v vpisno knjigo v Erjavčevi preprosti zavetiščni koči — gostilni ob drugem izviru Savinje (Črne). L. 1869 je bil s prijateljem Janezom Piskernikom, p. d. Kundijem iz Železne Kaple, ki se je priženil k Plesniku, prvič na Ojstrici. L. 1870 zopet najdemo njegov vpis s kratkim »Gorostasni Bože, čuvaj što je našel«

Na vseučilišču v Gradcu se je seznanil s profesorjem dr. Johannesom Frischaufom. Navdušil ga je, da se je zavzel za ta skoraj še nepoznani gorski svet ob izviru Savinje. Za gorske ture mu je nasvetoval J. Piskernika, ki je dr. Frischaufu res postal zvest sodelavec, vodnik in prijatelj. Po Štifterjevem nasvetu si je Piskernik ob sedanjem planinskem domu zgradil znano Piskernikovo zavetišče, Kristjan Germel, p. d. Šturm, in Anton Herle pa znane gostilne s prenočišči za tujce v Solčavi.

Srčno je pozdravil ustanovitev SPD in savinjske podružnice ter se takoj včlanil ter plačeval članarino vse do smrti. Ko je bil l. 1895 drugič v domovini, se je razveselil napredka, ki so ga med tem napravili, in ceste, ki je to leto stekla iz Luč v Solčavo. Ko je bila 15. avgusta 1903 pri Logarju 10-letnica ustanovitve Savinjske podr. SPD so se ga v nadvse uspeli proslavi spomnili in mu poslali pozdrave. Ta dan so bili na drugem domu njegove srčno ljubljene sestre Jerčke roj. Štifter zbrani še vsi pionirji — planinci Savinjskih Alp. Po tem taboru je dr. Frischauf spet vzbudil akcijo za gradnjo koče na Okrešlju. Ta je bila končno l. 1908 s sodelovanjem vseh, ki so naravno in planinsko čutili, dograjena in odprta. Imenovali so jo Frischaufov dom na Okrešlju. In v tem novem domu je bila v znamenje njegovega deleža na gradnji in v zahvalo profesorju Štifterju določena in po njem imenovana »Štifterjeva soba«, vedno zanj pripravljena, dasi ga ni nikoli pričakala.

Ob svojem zadnjem obisku domovini in Solčavi se, utrujen od težke življenjske poti, ni več vzel na vrhove Savinjskih, pač pa se je ob slovesu iz domovine povzpел s prijatelji še na Ljubljanski grad, da, tako je rekel, »vzamem slovo od Prešernove Gorenjske in od Savinjskih Alp!«

Letos je bil po dolgih letih planinski tabor spet v Logarski dolini. Tabor obletnic, proslav, jubilejev in spominov:

75-letnice ustanovitve SPD in Savinjske podružnice SPD v Mozirju, 65-letnice zadnjega tabora SPD pred I. svetovno vojno pri Logarju, 60-letnice Frischaufovega doma na Okrešlju itd., a nikakor ne nazadnje 55-letnice smrti velikega rodoljuba, planinca, domačina Savinjskih Alp, profesorja Franceta Štifterja.

Naj bo letošnja uspešna dograditev planinske ceste (ki bo menda najlepša v Sloveniji), mimo domačije profesorja Štifterja, ki bo povezala Koroško iz Mežiške doline preko vse Podolševe z Logarsko in Savinjsko dolino ter bodoči njen prključek na ceste v avstrijski Koroški, planinskemu taboru, vsem planincem in turistom ter prebivalcem tostran in onstran Olševe z adolžitvev in oddolžitvev spominu profesorja Štifterja, ki je res bil naše gore list.

KAKO SEM BILA V ENEM LETU TRIKRAT (NE)PROSTOVOLJNI REŠEVALEC

Nada Kestanjevič, Vipava

Kot mlado dekle, članica PD Rijeka na Rijeki, sem večkrat prav rada in z velikim zanimanjem brala o delu reševalcev, hodila na razne tečaje prve pomoči in podobno, a pri sebi sem mislila: »Saj sem še mlada in precej nerodna povrh. Razen tega nikoli ne hodim po nevarnih hribih, in tudi vedno v večji družbi. Gotovo mi nikoli ne bo treba reševati.«

Pa vendar sem v enem letu kar trikrat s svojo družbo na izletu pomagala reševati — trikrat, ko razen dobrih nog in še boljšega jezika nisem imela pripomočkov. To pa je bil začetek, in upam tudi konec moje »reševalne« kariere, saj si takih doživetij res ne želim več.

Spomladi l. 1950 smo se planinci PD Rijeka skupaj s smučarji podali na še zasneženi Platak, priljubljeno reško izletniško točko. Medtem ko so se smučarji zadrževali okrog planinskega doma, smo planinci rekli: »Pojdmo na tri ure oddaljeni Risnjak in se vrnemo pod noč nazaj.« Vsem skupaj je takrat bil za prevoz do Rijeke na voljo kamion s provizoričnimi sedišči.

Dan je bil zamegljen, sneg gotovo čez poldrug meter visok. Pot nam je bila dobro znana in silno všeč. Kljub megli smo se kar dobro znašli, saj so med nami bili trije ali štirje že starejši planinci, ki so po teh hribih tudi partizani, in šest mladih deklet.

Prišli smo do Šloserjevega doma pod Risnjakom že pred poldnem. Dom takrat še ni bil dograjen, ne oskrbovan. Že poprej se je nekaj alpinistov ločilo, da bi poskusili na vrh po težji strani, mi pa smo si poiskali za nekaj minut zavetje v nedograjenem domu, potem pa stekli na vrh. V megli ni bilo prav nobenega razgleda. Slišimo pa, da nas naši alpinisti nekaj kličejo. Nič jih ni bilo razumeti. Spustimo se do doma — in glej, iz megle prihajata Nedeljko in Ernesto, ki podpirata Uroša, ne, bolj ga neseta kot podpirata. Uroš pa ima vso glavo krvavo. Na Risnjaku, ki ni videti prav nič nevaren, naj se kaj takega zgodi? Pa še dež in ledena pršica sta se spustila nad pokrajino. Urošu se pa blede, premika se s težavo, govori nerazumljivo. Po Plataku je tri ure hoda, do magistrale Zagreb—Rijeka, na Gornje Jelenje

pa skoraj dve uri. Vendar slabe pol ure od Šloserjevega doma je dobra gozdna cesta, ki pelje na magistralo. Nemara je tudi prevozna. Kaj sedaj? Ali bo ranjenec vzdržal dolgi transport? Obvestiti je treba tudi naše na Plataku. Nedeljko in Ernesto odločita: Sveto naj odpelje štiri dekleta, ki so precej slabe smučarke, nazaj na Platak, saj se bo znašel, kljub temu da naših stopinj ni več poznati. Ranjenca pa spravimo na gozdno cesto. In če bi nekdo stekel na magistralo in poizkusil dobiti prevoz? Bogve, kdaj pride Sveto do Plataka, in do našega kamiona? Tonji, Ernesto in Nedeljko komaj vlečejo ranjenca. Nives in jaz se spogledava: »Kaj, če bi medve z Nives šli do ceste?« »Ali se ne bojite, da bi zašli?«

»Do ceste je pot lepo vidna. Cesta je pa skoraj kopna. Tekli bova, in ustavili kako vozilo ter ga spravili, dokler se da. Vi pa ranjenca prenesite do tja.«

»Mar se ne bojita volkov?«

»Dve sva...« Rečeno storjeno. Kaj kmalu sva z Nives bili prav sami v zameglenem gozdu, a do gozdne ceste ni bilo daleč. K sreči je nisva zgrešili. Ko sva prišli na cesto, začneva teči.

»Nikar ne teči, Nada, še dolga bo,« me posvari Nives.

Res, kilometri trde gozdne ceste se vlečejo v nedogled. Vem, da v tem zimskem času nihče ne zaide nanjo, čeprav je kopna, saj se konča v gozdu... Žeja naju muči, pijeja kar iz kotanje na cesti, in tečeva naprej. Dež naju od časa do časa lepo umije. Pa zebe naju ne, prepoteni sva od dirkanja... Končno... skozi meglo zagledava dve ali tri hiše: magistrala in naselje Gornje Jelenje. Še dobrih 20 km, morda še več do Rijeke, do prvega telefona pa gotovo 15 kilometrov. Morda nama uspe ustaviti kako vozilo? Kamion seveda... takrat fičkov, spačkov ali drugih takih reči ni mrgolelo kakor danes. Ustaviva prvi kamion. Kar naprej gre. Drugi ravno tako. Tretjemu povemo našo zgodbo. A nekdo, nekje, kdo ve kje, je ravno v tistih dneh izdal nekakšno uredbo, po kateri so vsa vozila za vsak meter morala imeti potni nalog itd... In nihče nama ni verjel, nihče se nad to zelo strogo uredbo ni hotel pregrešiti. Komaj četrti kamion ustavi. Gre iz Delnic na Rijeko. Do vrha naložen s hlodi.

»Ne morem raztovarjati, ne zmorem gozdne poti. A ena izmed vaju naj pojde z menoj do prve postaje milice, v vasi Čavli, in od tam obvesti reševalce, druga pa naj tukaj ustavlja vozila, ki naj skušajo spraviti ranjenca vsaj na cesto in v gostilno...« Nives je Italijanka, hrvaško ne zna kdove kaj. Zato ona ostane na cesti, jaz pa se

peljem proti Čavlom. Ali dobimo Uroša še živega? Tako je bil slab. Glavo ima hudo poškodovano... Zamišljena sem. Šofer tovornjaka, ob katerem sedim, me izprašuje o ponesrečencu in škili na cesti. Menda je tudi ženske prepovedano imeti v kabini, kdo ve, kje se človek ne srečuje s svetim Birokracijem... Ali uspe Niveska koga ustaviti? Povem šoferju, da ima Uroš nevesto iz Delnic, šofer pravi, da je od tam doma. Morda bo raje pomagal. Povem mu tudi dekletovo ime. A kajmenel Šofer je do smrti sprt z dekletovim očetom, čeprav dekleta s starši vred že zdavnaj živi na Reki. Bojim se, ven me vrže. Ti prekleti jezik, narobe sem ga stegnila. Šofer pa pravi: »Človek je človek, naj bo, čigar ženini hoče. No, saj smo že na milici na Čavlih. Ustavim se malo dlje, da me ne bi, ker imam žensko v kabini...«

Seveda tudi na milici ni šlo vse gladko. Miličnik mi je dejal, da osebno ne smem uporabljati telefona, a sam, da bo vse povedal v redu. Vendar ni povedal v redu. Rekel je, da je ranjenec na miličniški postaji v Čavlih.

»Čemu ste povedali tako?« vprašam začudeno.

»Ej, deklica, kdo ve, kaka baraba je danes v službi. Če bi vedel, da je vozilo na slabi poti, morda še prišel ne bi...«

Potem mi še ukaže, naj pred hišo čakam rešilni voz. Šele takrat sem se spomnila, da sem do kože mokra. Spomnila pa sem se tudi, da piha ledenomrzla burja, jug je premagala ravno sedaj... Tresla sem se, a s ceste si nisem upala, da ne zgrešim rešilca. Saj ne bi vedel, kam iti. A nesrečni rešilec je imel seveda še poprej nekaj nujnih voženj in je prišel verjetno čez več kot pol ure. Menda sem ga bila skoraj tako potrebna kot ranjenec sam.

»Kje pa je ranjenec?« me vpraša šofer.

»Najbrže na Gornjem Jelenju, če so ga do tja privlekli, če ne pa pod Risnjakom,« povem po pravici.

»Čemu mi niste povedali po pravici. Saj voza ni škoda, ko je človek v vprašanju...«

Oddahnila sem se. Če me že muči mraz in burja, naj me vsaj Birokracij ne.

Niveski je ta čas bilo še huje. Nihče ji ni hotel ustaviti. Kdor je ustavil, se je bal zasnežene gozdne poti. Privatnih vozil takrat še praktično ni bilo, državna vozila pa so morala imeti ta tisočkrat prekleti potni nalog. Končno je Niveska zgubila potrpljenje. Ustavila je majhen kamion, začela mu je groziti z najrazličnejšimi reškimi funkcijami. Ker je le za silo lomila hrvaško in ker je možakar ni vsega razumel, le imena je predobro poznal, je klonil, zavil po gozdni poti do ranjenca ter ga pripeljal do gostilne. Tam smo tudi dobili vso

našo družbo. Moški so se odpeljali s kamionom do križišča na Platak, da počakajo smučarje, Nivesko in mene, ki sva bili do kože mokri, pa je požrtvovalni šofer z ranjencem vred odpeljal na Reko. Niveska je šla domov, jaz pa z ranjencem v bolnico. V operacijsko dvorano mu nisem smela slediti, sem pa v ledeno-mrzlen hodniku počakala, da mi je zdravnik povedal:

»Dekle, svojce obvesti, da rana ni prav nič nevarna, in pojdi domov...«

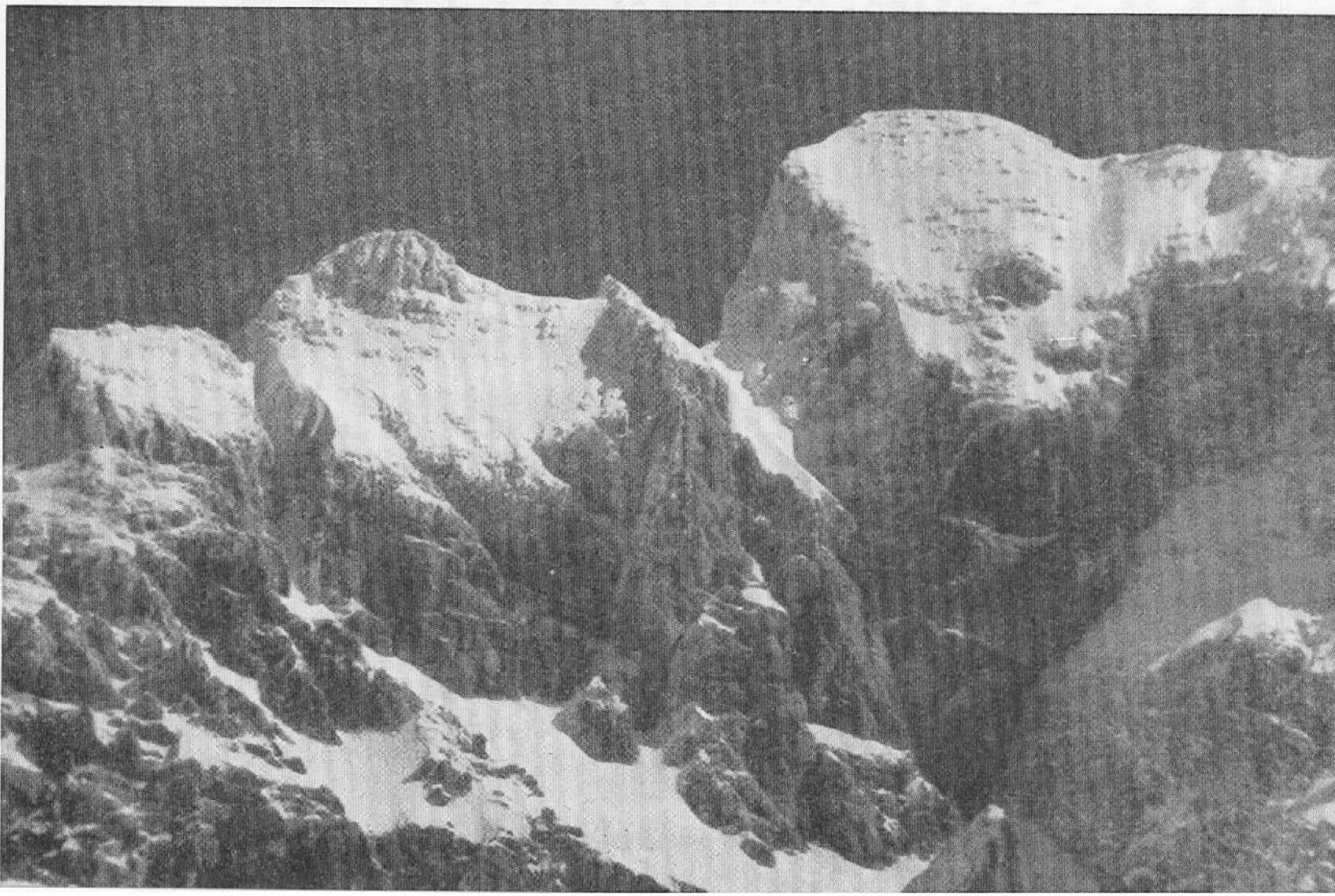
Svojce obvestiti... Zunaj lije dež, burja piha. Od bolnice do svojcev pol ure, od svojcev do doma prav toliko... Naredim še te dva poti — le da je ranjenec zunaj nevarnosti. Domov sem prišla bolj mrtva kot živa. Preden je mati spravila kako besedo iz mene, je bilo treba precej časa. Kmalu je bilo vse pozabljeno... Le Sveto, ki je moral iti z dekleti na Platak, je imel smolo. V megli je zašel, ker so poleti drvarji naredili novo poseko... namesto na Platak je prišel v Crni Lug... Tam je s svojo skupino prespal. Seveda je zjutraj takoj telefoniral, ker pač zvečer pošta tam ne dela... takrat so ga že naši reševalci, Nedeljko in Ernesto, iskali pod zasneženim Risnjakom. No, zvečer so prišli reševalci domov premrazeni in lačni, rešeni pa lepo z avtobusom, gorki in siti. Kaj čudno so se pogledali...

Pa ni minilo niti deset mesecev, ko sem morala zopet, kot kurir, uporabljati svoje dobre noge, in še boljši jezik — tokrat v dosti bolj tragičnih okoliščinah. Če bom živela sto let, tega ne pozabim nikoli.

Planinsko društvo Rijeka je v začetku julija leta 1950 pripravilo res velikopotezen izlet: Do Kranja z vlakom, do Jezerskega z avtobusom, od tja vsi ponoči do Češke kočje. Slabši ostanejo drugi dan na Češki kočji, ostali gredo ta dan na Mlinarico. Bolj izurjeni bi šli čez Dovško škrbino na Kočno, ostali na Grintovec, vsi skupaj na Kokrsko sedlo. Naslednji dan vsi v Kokro, tam se natovorimo na vozilo in hajdi do Kranja. Program več kot lep, za vsakogar primeren. Nič čudnega, če se nas je prijavilo kar petinpetdeset. Sama sem do zadnjega omahovala. Delo v pisarni me je priganjalo, morala bi en dan zamuditi, denarja nisem imela, šef pa mi je rekel, da lahko izostanem en dan, če vse naredim. Dva dni sem vsak večer do pozne ure delala. Nato vsa vesela stečem k

Vrh Jalovca s ceste na Predel

Foto Zorka Fon

Nedeljku, našemu organizatorju izleta. Bil je to mož okoli 45 let star, krojaški mojster, ki se je v zrelih letih začel ukvarjati z alpinizmom. Pa ves nor je bil na gore. Nenehno je organiziral velike izlete, ekskurzije, skupine, in potem delal v delavnici cele dneve in noči, da bi ujel izgubljene ure.

»Stric Nedeljko, tudi jaz pojdem na Kočno!«

»Nada, raje tokrat ne pojdi. Ali veš, da bomo šli naslednji mesec na Triglav. Vem, da finančno obeh izletov ne zmoreš...«

Pa ne vem kaj me je pičilo. Tako sem želela na Triglav, ta izlet na Kočno pa me je mikal še bolj. »Stric, tudi če si plašča ne kupim, pojdem na oba izleta.«

Ne vem pa, kaj je takrat Nedeljka pičilo. Imel je neke težave v društvenem delu. Ker je bil vsekoli poštenjak in sem to leto bila prvič društvena odbornica, sem ga vedno zagovarjala. Urezoval je obleko. Dvignil je pogled od škarij in mi dejal: »Dekle, veš da imam naspotnike. Vem, da si me zagovarjala. Tvoj oče bi lahko bil. Hvaležen sem ti. Morda nekoč pojdem plezat sam zase. Takrat pa gorje moji družini, gorje moji delavnici...« Kar streslo me je v neki čudni slutnji. Paravnala sem hitro prispevek za izlet ter šla domov. Dober del noči sem krpala in urejala mojo stokrat pokrpano opremo. Bilo je to še takrat, ko še ni bilo dosti blaga...

Naslednji dan se je pisana družina tlačila v prepolni vlak. Mnogo nas je bilo mladih planincev, dosti družinskih očetov z ženami in otroci. Tudi trije novi člani, Bosanci, novopriseljenci so bili z nami. Nedeljko je nekako sumljivo gledal po njih. Marsikdo je takrat čez hribe iskal pota čez mejo. Bog ne daj, da bi še s takimi imelo društvo opraviti.

Munib, Djevad in Kemal pa so bili nadvse prijazni in družabni fantje.

Trda tema je že bila, ko smo prišli na Jezersko. Takoj smo krenili proti Češki koči.

Ko se je v temi razvila kolona, sva z Nedeljkom izmenjala nekaj besed v slovenščini. Ta hip je k nama pristopil neznan moški, nič planinsko opravljen, in rekel, da bi rad z nami. Nedeljko mu je rekel nekaj nedoločenega, mož pa se je nam pridružil in takoj začel klepetati z menoj. Povedal je, da je natak, na dopustu, da se kliče Jože in da silno ljubi gore. Jaz sem mu povedala nekaj svojih planinskih generalij, nato pa me je Nedeljko zelo ostro poklical, naj mu nekaj pomagam. Jezno mi je pošepetal:

»Ali ne vidiš, da je to kifelj, ki so nam ga obmejni organi zraven dali? Saj imam cel kup novincev, smo v obmejnem pasu.«

Spomnila sem se treh mladih Bosancev, ki so kaj radovedno ogledovali obmejne gore, pa sem dejala jezno:

»Jaz čez mejo ne mislim in se menim lahko, s komer se hočem...«

Noč je bila jasna, pot lepa. Jankovi nedoletni deklici sta težko zmagovali pot. Z Jožetom vzameva vsak eno in ju vodiva v prijetnem pogovoru. Ne vem sama, kdaj sem zagledala luči Češke koče. Pa Janko, žena, Jože, obe deklici in jaz nismo mogli tako hitro. Ko smo prišli gor, je bila kočica nabito polna. Polegli smo kar po tleh v skupni sobi. Saj je bila že trda noč. Miru pa ni bilo. Pijan možakar nas je nadlegoval. Končno ga je, že proti jutru, Nedeljko vrgel iz sobe, ko se je že delal dan. Po skoraj neprespani noči smo se napotili proti Dovški Škrbini in Mlinarici. Tudi Jože se nam je pridružil. Na Češki koči je ostalo nekaj starejših ljudi z ženami ter nekaj otrok.

Sonce se še ni prav prikazalo, ko smo že bili pri vstopu v zavarovano pot. Tukaj smo se »pešci« ločili od petih alpinistov, ki so šli plezat v Dovško Škrbino. Nedeljko je razložil svoji ženi, kod gre pot, in ji rekel, naj nas pelje do koče na Kokrskem sedlu. Potem nas je še vse skupaj posnel na aparat, s »kifeljcem« vred. In smo se tam ločili. Jože se nas je držal in razlagal imena gora... Dan je bil čudovit. Kar požirali smo z očmi lepe gore in doline... sestre Ida in Darinka sta zapeli: »Tam, kjer teče bistra Zila...« Kmalu smo bili na Mlinarici. Gremo proti Grintovcu, nekateri še na Kočno. Zraven mene hodita kmet Ive in kuharski vajenec Marjan. Prvič sta v gorah. Prášata me:

»Nada, katere ptice so, ki nad nami letajo in se tako grdo oglašajo?«

»Kavke so, mrhovinarji gora. Kjer si je gams zlomil nogo, kjer se je ponesrečil planinec, se zbirajo in mu pojejo pogrebno pesem...«

»Nada, glej, koliko jih leti tja...!« vzklikne Ivo. »Morda le po naključju,« pravim in pogledam na uro. Bilo je četrč čez dve.

Pozno popoldne smo se vsi pešci zbrali pri Kokrski koči. Nekam mrzlo in neprijazno je postalo. Naših alpinistov še ni. Jože stresa šalo za šalo, pa se ne smejemo... Končno le začnemo prepevati. V tem zaslišimo korake.

»Naši so!« vzklikne veselo Hermi, Nedeljkova žena. Vrata se odpro.

»Dušan, kakšen sil!« zakriči Mira, ko zagleda Nedeljkovega dvaindvajsetletnega sina, vsega bledega in izmučenega. Za njim vstopi Tonco, potem Lucio, zadnji pa Ugo... v roki ima pretrgano vrvo... Nedeljka pa ni.

»Mati,« krične Dušan.

»Oče, kje je oče!« obupno kriči komaj desetletna Nedeljkova Maja... Vsem nam je jasno. Kratke, pretrgane besede, jok, vprašanja... Čez čas smo se umirili in zvedeli vse. Nedeljko je bil v navezi z Ugom. Ni dosegel oprimka. Spodrsnilo mu je. Padel je, vrv se je pretrgala. Dobro, da je bil Ugo zavarovan, drugače bi bilo še pa njem. Da upanja sploh ni, da bi Nedeljko bil živ, so rekli.

»Kedaj?« vpraša Hermi.

»Ob četrtr čez dve...« pove Ugo.

Ivo in Marjan me pogledata. Ivo vzdihne:

»Takrat so mu že kavke pele...«

Domov je treba. Objavo in denar za vrnitev je imel Nedeljko pri sebi. Še danes ne vem, ali je Jože res bil kifelj ali ne, nam pa je v tej žalostni zmedi lepo svetoval. Nekaj moških se je takoj ponoči spustilo v oskrbnikovem spremstvu po Mlinarici navzdol do Češke kočice obvestiti reševalce in naše člane.

»Dve odločni dekleti naj gresta takoj v Kranj.« Dušan pristopi k meni:

»Nada, za očetov prevoz poskrbi...«

»Kako v Kranj?«

»Do Kokrice pojedete, do kamnoloma. Tam boste že kaj dobile za v Kranj. Ena naj poskrbi za mrliški voz, ena naj dobi kakega odbornika Planinskega društva Kranj. Naj vam izstavi novo objavo. Ostali pa počasi na Jezersko...«

»Pojdi z nama, Jože,« sem poprosila.

»Seveda pojdem.«

Mira, železniška uslužbenka, je šla z menoj. Kar tekli smo po strmi poti in kmalu smo bili pri kamnolomu. Zdelan kamion nas je naložil do Kranja vse tri. Tam se je Jože poslovil od nas. Nikoli več ga nisem videla. Z Miro sva najprej stopili do prijateljske planinske družine Herlecovih. Medtem ko je eden njihovih fantov z Miro lovil planinske funkcionarje in objavo ter skladal kar po spominu seznam izletnikov, je domača hči šla z menoj na pogrebni zavod, kjer smo iz nedeljskega spanja vrgli uslužbenke in povedali, za kaj gre. Uslužbenec me je seznanil z vsemi predpisi, poskrbel za cinkano krsto in potem sva še Miro počakala. Nato smo šli kar s furgonom na Jezersko. Medtem so fantje iz GRS skupaj z našimi izletniki prišli pod Škrbino. Tam so na dostopnem kraju našli hudo zmrcvarjenega ponesrečenca. Nahrbtnik mu je med padcem nekam odletel, z našo objavo in denarjem vred, in ga ni bilo moči najti. Nekaj starejših obrtnikov nam je založilo denar za povratno voznino.

Tedaj me pokliče »pogrebni«.

»Punca, reševalci hočejo oddati, kar so našli pri pokojniku. Pridi in prevzemi.«

»Pustite me k možu!« je kričala obupana vdova. »Nikar je ne pustite, je prehudo zdelan,« ostro de eden reševalcev.

Prepričala sem se, da je res. Pristopila sem, prevzela planinsko in osebno izkaznico in kaj hitro obrnila glavo od groznega prizora. »Pogrebni« je zaprl krsto in jo skupaj z reševalcem naložil v furgon.

»Še na milico stopimo in smrt prijavimo.«

»Kdo pa bo truplo do Reke spremljal?« vpraša »pogrebni« in bolničar, ki je z njim.

»Sami ne smemo, spremljevalec mora biti, morda kdo od družine?«

»Ne zmorem,« vzdihne Dušan, »mame in sestre ne morem same pustiti...«

»Naj gre tisto dekle, ki nas je poklicala,« odločno pove možakar in me dene zadaj h krsti. »Tukaj boš sedela, tak je predpis!« In prijazno pri-dene: »Lino bom imel odprto, da te ne bo strah...«

Usedem se h krsti. Avto odide v jasni poletni dan. Pogrebni se zamišljeno ozre po gorah in pravi: »Veš, deklica, vedno se bojim, da tudi mojega sina nekoč tako prineso. Ves je nor na gore, jaz pa se jih kar nekam bojim...«

Kilometri do Reke se mi zdijo neskončni. Zadremljem malo, saj so za menoj tri neprespane noči. Kot v nekih blodnjah vidim objakano Hermi, malo Majo, Dušana in slišim Nedeljkove besede: »Gorje moji družini, gorje moji delavnici...« Ali je slutil svojo smrt?

Končno zavozimo v reške ulice. Sedaj moram naprej k šoferju, da mu pokažem pot na trsaško pokopališče. Moj dragi Birokracij me je tudi tam srečal. Čuvaj pokopališča ni hotel mrliša sprejeti v mrliško vežo, češ da na Sušaku ni več prostora. Mrliška da je treba prepeljati na pokopališče na Reko. Mesti sta se administrativno združili komaj pred dvema leti, in je bilo še zmeraj mnogo nasprotij in preprirov. Odločno sem dejala, da je pokojnik živel na tej strani Rečine in da ga sedaj ne bom peljala prav nikamor več, naj mi odpre že »totenkambro«... No, pa se je čuvaj le vdal, saj je pokojnika poznal. Pa se oglasita šofer in bolničar.

»Sedaj nas boš peljala nekam, kjer se bomo v morju okopali, in nekam, kjer bomo malo pili...« Ni mi bilo ne do enega ne do drugega.

»Okopate se lahko pri moji hiši, saj bivam tik ob morju, še bratove kopalke vama posodim, pijače pa doma nimam...«

»No, pa te zapeljemo domov.«

»Kar peš pojdemo, mama bi se preveč bala, in sosedje preveč poizvedovali, če bi videli furgon pred hišo.«

Pustimo voz nekje bolj na skritem in gremo na moj dom. Mati se je zelo začudila, saj me pred nočjo ni pričakovala, še bolj čudna sta se ji zdela moja spremljevalca. V nekaj besedah ji povem. Hitro je razumela, da sem jaz le na pol živa, oba možaka pa sta takih poti navajena. Dala jima je najprej kopalke in jih nagnala v morje, nato jima je dala kar mojo večerjo, do katere meni ni bilo prav nič mar. Ko sta večerjala, je šla še po vino. Nato sta šla nazaj v Kranj. Jaz sem se pa preoblekla v civil, ter šla tričetrt ure daleč na postajo čakati naše ljudi. Bila sem na smrt utrujena. Usedla sem se na stopnišče pred postajo. Zdajci začutim, kako me miličnik stresa za ramo:

»Tovarišica, ali ne veste, da na postaji ne smete spati?«

»Če bi bili v moji koži, bi spali še na tirih,« ga zavrnem in mu povem, kaj se je včeraj godilo pod Kočno... Poznal je Nedeljka, saj mu je šival.

Dva dni kasneje smo zopet nadeli planinske obleke. Pa ne za v gore. Po trsaškem pokopališču je šel žalni sprevod. Obrtniki in planinci so nesli krsto, dekleta so jo spremljale. Obupni jok vdove in otrok je trgal srce. Očitajoči pogledi so vrtali po planincih. Saj je to v tem letu že drugi smrtni primer. Ni še minilo leto, kar je v durmitorskih skalah padel obetajoči študent Jože Komen-Bebi... Sedaj pa družinski oče...

Zalostno in resno je odmevala »Montanara«, ki smo jo v slovo zapeli Nedeljku.

Vzela si nam, gora, dobrega tovariša, vendar te ne zapustimo... Tudi trije Bosanci so se pridružili naši gruči, ko smo po pogrebu šli na dom k neki naši članici na pomehek in pogrebščino... Nedeljko pa je imel le prav. Morda tudi Jože. Dva meseca po tem dogodku Bosancev ni bilo več na Reki. Čez mesec je prišla iz Nemčije karta, naslovljena na društvo: »Vsem članom lep pozdrav. Kočne in Češke koče ne pozabimo nikoli... Munib, Kemal in Djevad.«

Ušli so čez mejo.

* * *

No, v tretje gre rado. Ne dolgo za tem sem tudi tretjič bila za reševalca. To je bilo eno izmed najbolj nenavadnih doživetij, kar jih planinec lahko doživi.

Po pravici povedano — na Reki nas planince tisto leto niso kdove kako lepo gledali. Smrt Komena in nato Nedeljka ter smrtna nesrečna oskrbnika Doma na Platu Ceroviča, ki je neke viharne zimske noči, ko je šel proti domu, zmrznil, vse to je vzdignilo dovolj prahu.

Ko smo jeseni sklepali, kam pojdemo za novembrske praznike, mi je rekel Stanko: »Nada, ti imaš Brilejev priročnik. Izberi tam kako prav pametno točko, ki naj ne bo preblizu meje, ne prestrma, na prenaporna, a vendar nad 2000 metrov. Veš mati se jezijo name...« Prelistala sem mojega dragega Brileja, ki je že takrat od samega listanja bil bolj podoben solati kot knjigi, (danes je še slabše, pa je vseeno še čitljiv) in odbrala Begunjščico. Saj so nam povedali, da je Roblek vedno obskrbljen, Avseniki pa so o njem prelepa prepevali...

No, Begunjščica nam jo je temeljito zagodla. Sedem reških planincev so na njenih pobočjih postali tovarni osli, vlomilci, reševalci in končno še norci. Kolikor pa mi je znano, še do danes nihče od nas njenega nič kaj zahtevnega vrha ni dosegel.

Bilo je jasnega in mrzlega prazničnega jutra 29. novembra, ko nas je sedem Rečanov — dve dekleti Italijanki, tri Hrvatice, ter dva fanta, korakalo ob bistri Zgoši proti Robleku. V Begunjah se nismo prav nič ustavljali, saj se nam je mudilo k Robleku. Le začudeno smo gledali, kakšna je tista velika stavba sredi vasi. Za šolo prevelika, za kasarno prelepa... no, odločili smo, da bomo uganko razvozlati ob vrnitvi (in smo jo res!).

Pot se je precej zavlekla. In smo vzdihnili, ko smo se že zadosti nahodili in zagledali, kako daleč je še Roblek:

»Još ovo brdo, pa više ravnice nema!«

Ko smo še nekaj časa grizli svoja kolena, smo zagledali ob cesti velik kup polen s tablo, na kateri je bilo prav prijazno vabilo, naj vsak planinec vzame vsaj eno poleno s seboj. Stanko pa nam je naredil majhen govor o tem, kako nas bodo Slovenci še lepše sprejeli, posebno če bo dom poln, ako jim dosti drv prinesemo. Saj dobro veste, da noben osel ne zmore bremena, ki ga zmore Primorka. Podložila sem si jopico in na svojo trdo bučo naložila »ta mali kubik« debelih polen, ki so me še skozi improvizirani svitek tiščala. Drugi so si tudi improvizirali več ali manj posrečene nosilnice.

Končno: Dve popoldne je, Roblek je pred nami! Prvi je zaklel Stanko. Hiša je okoli in okoli založena s poleni. Druga je zaklela Giti. Iz hiše se ne kadi. Tretji je zaklel Vili. Pritiskal je namreč na vse mogoče in nemogoče kljuke in se prepričal, da je hiša trdo zaprta. Kaj sedaj? Tacimo na vrh, in po temi nazaj v Radovljico. No, Nada, ali ne vidiš, da je tam zadaj še ena mala bajtica. Morda je primerna za bivak... »Steci tja!« pravi Stanko. Že od daleč sem videla, da zadeva pač nima

šipe na edinem oknu. Morda je pa le kaj slame notri? Pristopim. Sedaj pri sebi zakolnem še jaz. Bajtica nima vrat. V bajtici stoji ženska, bosa in v sami flanelasti spalni srajci in me debelo gleda. Še mlada mora biti, ne starejša od mene. »Dober dan, tovarišica. Ali ste vi iz te kočice?« Dekle me še naprej gleda. Morda pa je z one strani moje prišla? Prašam še enkrat po nemško, potem pa še po laško. A dekle me gleda in molči. Stečem po tovariše. Vsi pridejo do bajtice. Laura zakriči:

»Saj to punco zebe!« in takoj sname jopico, ki jo dekle obleče, na vsa naša prašanja pa ostane gluha. Vili in Jole se počasi oddaljita. Ni minilo pet minut, ko nas pokličeta. Dobila sta za hišo lestev, po lestvi splezala na streho in našla strešni zimski vhod.

»Spravimo sebe in to žensko v hišo,« pravi Stanko. Povabi jo seboj, ona pa ga pahne od sebe. »Veste kaj, otroci! Pojdimo v kočico, Nada naj ostane s to punco. Kranjska zna in se ji bo morda revica kaj razodela.«

Res so vsi odšli. Izvlekla sem iz žepa žemljo ter jo ponudila dekletu.

Dekle me je nekaj časa srepo gledalo, potem pa se je kar korajžno lotilo žemlje. Spregovorilo pa ni. Čez nekaj minut zakriči Stanko:

»V koči je zakurjeno, spravi punco noter, kakor znaš in veš!« Ker si že zmiraj nisem bila na čistem, kakšen jezik neznanka govori, sem jo prišla za roko. Dekle mi je sledila. Prav pokorno je splezala po lestvi, varovala pa sta jo Vili in Stanko. Ni imela na sebi nič drugega, kakor samo srajco, in še ta ni bila najbolj čista. Štepsi je prva izrazila misel:

»Kaj, če je dekle noseča? Morda so jo zdoma zapodili, in je prišla semkaj splavit.«

»Še tega nam je manjkalo!« zamomlja Giti. »Na porodništvo se kaj malo razumem.«

»Za vlomilce smo že bili, za reševalce tudi, še babice bomo...«

No, naše napovedovanje se ni izpolnilo. V koči smo si najprej ogledali vse prostore in si potem izbrali za skupno bivališče kuhinjo. Tam smo našli neke copate neznanega izvora in jih ponudili bosi deklici. Sprejela jih je. Nato je s zida snela sliko zimske pokrajine in jo spravila pod blazino na divanu, ki je bil v kuhinji. Seveda si njenega obnašanja nismo znali pojasniti. Pošteno smo se maščevali za nošnjo drv, skuhalo smo si čaj ter pogreli konzerve iz nahrbtnikov. Seveda so bile naše večerje bolj šibke, saj se je štel komaj l. 1950. Ponudili smo večerjo tudi deklici, ki pa je golaževo konservo z nadrobilnim kruhom sicer sprejela, jedla pa je le z roko! Pošepetala sem

ji: »Pokažem ti še stranišče«. Naredila se je gluha. Za roko jo primem in tja popeljem. Vidim, da to ustanovo zna uporabljati. No, da si ne bi privoščili preveč petroleja, se spravimo k počitku. Dekletu posteljemo na divanu, mi si denemo slavnice in odeje na tla. Okoli divana zložimo stolice, ki bi jih dekle moralo podreti, če bi hotela vstati. Kdove, kdo je, lahko nas še vse ponoči pokolje. Seveda vse nože poskrijemo. V temi se še pogovarjamo po italijansko in sklepamo vse sorte o neznanki. Odkod in zakaj je prišla tako pomanjkljivo opravljena do sem? Verjetno jo v družini sovražijo. Morda je z avstrijske strani in je celo v navzkrižju z našimi ali avstrijskimi oblastmi, ali pa v zvezi s kakimi tihotapci ali celo sovražniki in diverzanti? Videti je pa le prenedolžno za tovrstno dejavnost. Da bi šli zjutraj na Begunjščico, kakor smo računali, ni govora. Ko vstanemo, odpeljemo dekle v Begunje in jo tam izročimo ljudski milici.

»In če milice tam ni?« »Mora biti, saj imajo tako veliko šolol!« pravi Giti.

»No, cerkev imajo pa tudi, in če milice ni, jo peljemo k župniku, on bo kaj vedel o njej.« Poskušamo — bolj neuspešno — zaspati. V blodnjah slišimo tihotapce, helikopterje, avtomobile, in ne vem še kaj. Jutro pa je le prišlo. Stanko je začel takoj razporejati dolžnosti.

»Nada zna kranjsko, in se ne boji vraga, naj gre z dekletom précej v dolino. Giti naj gre v spremstvo! Če punca Nada zadavi, naj nam sporoči. Mi pa spravimo hišo v prejšnje stanje!« Naredili smo, kot nam je Stanko ukazal. Zopet gremo po lestvi. Ko smo že zunaj, me dekle prime za roko. Ali bo razvozla skrivnost? Ne, le okoli hiše me je peljala, in potem krotko stopila za menoj po ozki stezi. Giti nama sledi. Ob cesti je nekaj snega, in dekle ga začne na lepem metati meni v glavo. Če je sneg, naj bo, le da ne prime za kamenje. Bili smo že na pol poti, ko me prime za roko, in zakriči:

»Kam me pelješ?«

»Na svoj dom te peljem. Tam, v dolini imam dom in mater.« Pa sem zadela v črno. Dekle se je na te besede umirilo in kratko dejalo:

»Prav je, če imaš svoj dom. S teboj pojdem...«

No, sedaj vsaj vem, da imam s Slovenko opravka. Že je videti Begunje. In končno zagledamo nekoga kmeta, ki je nakladal les. Pohitim nekoliko, tako da je dekle bilo kakih dvajset metrov za menoj, in mu pošepetam: »Stric, ali poznate to žensko? Sinoči smo jo dobili boso in v sami srajci na Robleku.«

»Od tam bo!« pokaže mož proti Begunjam, iz umobolnice je nemara ušla.«

»Odkod?»

»Vidite, tovarišica, iz tiste stavbe tam...« pokaže tisto lepo veliko šolo...

Takoj mi postane jasno. Z Gito hitro zamenjamo nekaj italijanskih besed in pazimo, da nam dekle sedaj na pragu doma ne uide. Jaz sem nekoliko pohitela in ravno na vratih bolnice srečala žensko v beli halji — bolničarko. Tiho in hitro ji povem: »Eno vaših žensk smo na Robleku dobili...«

»Nežika!« vzdihne z olajšanjem. »Že tri dni jo pogrešamo.« Takoj priteče dekletu naproti in ji reče:

»Neži, moja Neži, kje si bila, tako mi je dolgčas po tebi!«

Dekle pokorno stopi za njo. Pa priteče še lep, mlad zdravnik in nas začne izpraševati o dogodku. Vse mu povemo, on pa nam pove dekletovo zgodbo.

»K sreči ni doumela, da govorite laško ali nemško! Fašisti so ji požgali dom, pobili vso družino, njo ranili, in od takrat vedno sanja, da jo preganjajo, večkrat nam uide, a tako daleč še ni bila. No, vidve pa pojdita noter, kaj gorkega bi se vama že prileglo.« Po pravici mu povem, da za nami hodi še pet planincev, enako praznih želodcev, nahrbtnikov — in žepa.

»Nič ne de, jaz jih počakam, vidve pa kar v kuhinjo...«

V tej čudni stavbi, kjer so nas ljudje tako debelo gledali in govorili brez veze, ni bilo prijetno. Še manj prijetno je bilo našim ostalim. Onega kmeta niso srečali in prav nič niso vedeli, kam smo šli. Pa jih na poti prestreže zdravnik in prijazno vpraša:

»Ali ste vi planinci iz Reke? Pojdite z menoj.« Ko so videli, da jih pelje v norišnico, pač niso prav vedeli, ali sva midve z Gito znoreli ali pa oni. No, kmalu se je vse pojasnilo. A kljub hudi lakoti nas sedem zdravih in mladih ljudi ni moglo pospraviti treh kosil, ki so nam jih prinesli, v tej stavbi obupa in žalosti.

Saj so nas skozi šipe obednice opazovali tako zbegani obrazi... Odšli smo.

»Na svidenje,« de zdravnik. Tega svidenja si res nismo želeli. Nekaj časa je gledal zdravnik za nami. Sedem veselih in pogumnih mladih ljudi je korakalo v sončni jesenski dan...

Vzdihnil je in se povrnil za zidove te stavbe, na svojo težko dolžnost.

Tako sem reševala tudi tretjič in s tem tudi zaključila svojo »reševalsko« kariero. Davno je bilo. Takrat, ko po naših gorah niso brneli številni avtomobili, ko je naša oprema bila revna in pomanjkljiva, hrana prav tako. Vendar se tistih časov vedno rada spominjam.

CESARSKA KRONA V SNEGU NOVOLETNEGA JUTRA

Dr. Biba Klinar

neži. Ze vso noč. Sneg stiska slemena med dve lupini belih školjk, ki bodo zdaj zdaj zaprle čeljusti in strle oknice, pa dveri zasneženih hiš.

Ko sem iz vasi, gazim sneg čez kolena. Vsako uro ga bo več. Nikjer ni človeka, ni drevesa, gora je izginila, neba in zemlje ni več. Sama bova: svet belega porcelana in jaz. Zaveznika ali sovražnika? To hočem zvedeti. In zato grem. Misli so beli galebi, ki gnezdiijo v zavojih belih možganov in se pojijo z belo krvjo. Še se vriva mednje črni galeb:

»Daj, misli, spominjaj se barvastih balonov in pisanih žog, sicer zaspiš. In spanje je smrt.«

»Pusti mi, črni galeb, namesto mojih misli bela srca kristalov, ki se zabadajo v kožo mojega obraza; pusti mi namesto misli cvetove belega resja, ki počivajo na dnu belega oceana; naj si vzamem v zameno zanje zvonove belih katedral, ki stojijo ob poti, naj izbrskam iz snega duše belih kamnov, ki jih je stisnil led v potoku. Naj se otresem vseh želja in z njimi strahu in skrbi. Naj bom srečna. Novoletno jutro je.«

Spet potegnem nogo iz snega. V beli jami se pokaže — košček zlata. Mar je raztreseni cesar izgubil krono na novoletno jutro? Poberem, skrbno zložim ovitek cigaretné škatle in ga shranim v žep. Čez čas me zgabi nepremagljiva želja. Steptam sneg, izvlečem zlato, ga položim predse in gledam. Zdaj smo spet trije: beli svet, jaz in košček papirja, ki ni bel.

Pogledam na uro. Poldan. Več kot polovica poti je še pred menoj. Trudna sem. Želim prisesti k peči, podtakniti dlani med topli roki in gledati, kako jutranja zarja jemlje iz srebrne posode večrajšnji svet in nezmotljivo riše na šipe vse, kar že od nekdaj stoji za vsakim oknom. A kaj, če je veter na sedemnajstem ovinku izpihal obzidja iz belega snega. Čeznje ne pridem. Potem nazaj. Moje gazi ne bo več. Strah me je.

Šum. Drget. Kot bi tisoče belih kočij zdrvelo čez steklena pobočja in razmetalo črepinje, da se zadirajo v usta, nos, oči. Plaz. Zamiži in stoj! Če omahneš, se ne izvlečeš več. Kopljem, suvam,

zaletavam se s trebuhom, rijem, grizem in pljuvam sneg. Borim se za možgane, ulite iz masti, za rdeče krvničke, za pljučne mehurčke, za valjujoče črevo in napihnjeni želodec. Ko sem zunaj, bežim. Omahujem in lovim ravnotežje, grabim za bele zidove, ki se v pesti sesuvajo v prah. Šele ko se strmina položi, se ustavim. Pregazim do smreke in se oklenem debla: dobra, stara skorja, ki se pod njo pretakajo sokovi za semena storžev in se ji med luskami trdijo kaplje smole kot zlate bradavice žene, glej izza gora že vzhaja mesec, ki mu obraz je padel v vrečo bele moke. Naj tukaj ostanem, v senci tisočev draguljev, ki nosijo jih tvoje igle; na njih bo mesec novoletne sveče vžgal in šele zjutraj jih bo spet pogasil.

Čez nekaj trenutkov si naročim:

„Jej.“ In jem. Požiram kalorije za jetra, mišice, žleze. Potem spet gazim navkreber, potegujem noge iz belega kleja in štejem korake. Tik pod kočjo srečam tri, ki se s smučmi prebijajo v dolino. Od tu naprej je pot najtežja. Do vrha je gaz, široka, Zaupanja ni treba več.

Ko sem v koči, ne občutim nobenega zadoščenja. Po planinskih pravilih sem danes naredila veliko napako, v svojo enajsto šolo v snegu sem zapisala veliko izkušnjo. Z njo in s Kristino in Rudijem praznujemo, ko se stemni, prvi večer v novem letu.

Leopold Stanek RAZSEŽNOSTI

Človek ne more hoditi
samo po ravnem.
In naravnost.
Tega še veter ne mara.
Iz dolgočasia
se kotali potoglavo
po prašni cesti
in išče zaprek.
Kakor človek.
S širokimi pleči se upre
ob navpično steno,
z zelenega pobočja
ponese drobno seme
na sam vrh Gore.
Zrasti, drevo, na skali,
naj ti ne premerim
širine krošnje in korenin!

Ali pa zdrkne
čez rob brezna
v podzemno jamo,
s svojim dihom
prižge lestence kristalov.
Peklo ponebesi.
Dno,
nikoli ti ne sežem
do dna.
V preduhih bučijo glasovi,
na svojih valovih
nosijo vriske z višine
in se stapljajo
v ubrano blagoglasje.
Kjer so ovire,
rodi se pesem.

SEVERNO STRAN MONT BLANCA sta prva preplezala Lionel Terray in Amerikanec Bill Dunnay. Pri plezanju sta posnela film kakor 15 let kasneje Nemci Gorter s tovariši, ki so smer tretjič in četrtič ponovili. Za filmanje so trenirali v strminah Hoher Gölla. Druga ponovitev te smeri je pripadla dvema ministroma, ki ju pozna svetovna javnost zadnja leta kot sodelavca generala de Gaulle. Bila sta Maurice Herzog in Valéry Giscard d'Estaing. Zdaj nista več ministra, toda to že ni več zgodba iz Mt. Blanca. V Mt. Blancu ju je vodil znameniti vodnik André Contamine.

NE POZABITE NA NOGE je dejal zvezni predsednik Theodor Heuss pri otvoritvi svetovne prometne razstave v Münchenu, pred petimi leti: »Noge so eden glavnih prometnih elementov. Pustite jim njihovo nalogo, naj nosijo človeka tja, kamor ga promet ne pelje in ne more peljati. Res ni potreba na vsak kucelj speljati žičnice in postaviti bar. K prometu spada tudi to, da peš prisopeš — v lepo samotno pokrajino.« Heuss je že tedaj opozoril Bavarce, naj vzamejo pravo mero pri vertikalnih prometnih napravah. »Vzemite dopust — od avtomobila«, je podobno geslo, izvedeno iz osnove »nazaj k naravi«.

DRUŠTVENE NOVICE

FEDOR KOŠIR — ŠESTDESETLETNIK

Težko je verjeti, da je od takrat, ko je urednik Planinskega Vestnika^{*} izčrpan počastil petdesetletnico Fedorja Koširja, minulo že novo desetletje. Posebno še, če gledamo pred seboj še tako živahnega in delovnega slavljenca.

Fedor Košir je bil skoro 18 let predsednik slovenske planinske organizacije od l. 1947 do 1965. Še sedaj je njen aktivni in vsestransko zavzeti podpredsednik. Planinsko zvezo Slovenije je vodil v razgibanem in razburka-

Fedor Košir

nem času povojne obnove in izgradnje in še pozneje v času, ko je na novih temeljih osvobodene Slovenije na novo zastavljeno planinstvo doseglo do takrat nesluteni razmah, težo in veljavo. S svojim neutrudnim delom, požrtvovalnostjo, nesebičnostjo in odličnim občutkom za pravočasno ugotavljanje in reševanje nalog, s svojim toplim in človeškim, vseskozi tovariškim posluhom za svoje delovne tovariše po planinskih društvih in na zvezi se je več kot enakovredno uvrstil med popularne dolgoletne planinske predstavnike, kot so bili Fran Orožen, dr. F. Tominšek in dr. J. Pretnar. Čeprav jubilarnt pripada po svo-

ji življenjski poti, po času mladostnega in zrelega planinskega udejstvovanja v veliki meri dobi klasičnega planinstva, je z velikim občutkom za nove čase, ki jih je med NOB vse od leta 1941 — saj je nosilec partizanske »Spomenice 1941« — tudi sam soustvarjal, razumel nove potrebe in nove naloge slovenskega planinstva. Njegova zasluga je, da jih je jasno videl, spoznal in v klenih pisanih in govornih besedah opredelil tako, da so jih naša društva in naši požrtvovalni planinski odborniki ter množica z idealizmom in prostovoljstvom prežetih planinskih aktivistov in članov lahko neposredno uresničevali in spreminjali v dejanja.

Niso potrebni slapovi hvalnic in poplava jubilejnih besedi. Poglejmo raje rezultate in dejstva: Pred vojno, leta 1940, je imelo Slovensko planinsko društvo do tedaj največ — okroglo 12 000 članov.

Leta 1947, ko je Fedor Košir prevzel predsedstvo slovenske planinske organizacije, je bilo 36 društev z 8397 člani, leta 1965 pa že 99 društev s 65 000 člani. Danes nam poročajo, da se snuje že 105. društvo.

Po vojni smo v naših gorah od 76 predvojnih planinskih domov, koč in zavetišč, ki so imele 2137 ležišč, našli 47 v celoti ter 28 delno požganih in izropanih postojank; samo Dom v Kamniški Bistrici je za čuda ostal docela nepoškodovan. Popolna obnova in precejšnja razširitev mreže planinskih postojank — saj jih je dandanes že 175 s 5615 ležišči — je zasluga neverjetno požrtvovalnega in iznajdljivega obnovitvenega in graditeljskega dela prav v času, ko je planinsko organizacijo vodil naš jubilarnt. Obisk v naših slovenskih gorah je bil leta 1945 še pri skromni številki 70 831, da je do leta 1965 narasel na nesluteno, naravnost rekordno množico 866 633 obiskovalcev.

Že ti podatki o razvoju planinske organizacije in o eni od temeljnih društvenih dejavnosti — planinskem gospodarstvu — kažejo, kako ogromno in naporno planinsko delo je bilo

opravljeno v teh dvajsetih povojnih letih. Toda, čeprav je planinsko gospodarstvo naša stalna in velika, često tudi zelo nevhvaležna in mučna naloga, — saj predstavlja temelj in podlago za to, da so naše gore prijazno oskrbovane in dostopne čim večjemu številu obiskovalcev, posebej še mladine, — je povojni planinski razvoj znova potrdil in ostro poudaril tudi »negospodarsko« plat in vrednote planinstva, ki je pomembno tudi v svojih duhovnih, kulturnih, vzgojnih in telesnovzgojnih prizadevanjih. Tu je predvsem delo z mladino in za mladino, ki mu je jubilarnt vedno pripisoval nadvse važno vlogo. Sistematična in vztrajna vzgoja in negovanje planinskega naraščaja je imela neslutene uspehe, — dandanes je v večini planinskih društev mladinski odtsek, — razen tega pa poznamo tudi že precejšnje število mladinskih planinskih sekcij po šolah. V društvih je trenutno nad 20 000 včlanjenih pionirjev in mladincev.

Toda planinska organizacija ne dela ozko samo za svoje člane in vpisano mladino; — vrata planinskih postojank so široko odprta in nudijo ugodnosti tudi tabornikom in reorganizirani mladini, saj ji s cereno prehrano in prenočišči ter svojimi nadelanimi in markiranimi poti omogočajo najlepše počitnice in aktivno zdravo preizkušanje telesnih in duševnih sposobnosti v gorah. Potem je tu Planinski Vestnik, ki je od predvojnih 2000 porasel na 5800 naročnikov; tu je Planinska založba, ki je po vojni izdala in založila že vrsto knjig in drugih publikacij; tu je planinska propaganda, ki je oskrbela vsaj najpotrebnejše vodnike, zemljevide in druge propagandne pripomočke. Nesluteni je vzpon slovenske alpinistike, ki se je od svojčas skromnih vzponov v Osrednjih in Zapadnih Alpah povzpela tudi do severne stene Matterhorna in Grandes Jorasses ter najekstremnejših plezalnih podvigov v Dolomiti, preizkušala pa se je tudi že v Kavkazu, v bolivijskih Andih, na Spitzbergih, v Pamiru, v Hindukušu in Himalaji.

Še in še bi lahko naštevati. Verjetno pa ni potrebno, saj Fedorja Koširja in njegovo pla-

* Tine Orel, Ob življenjskem jubileju Fedorja Koširja, PV 1958/607; Tine Orel, Proslava jubileja Fedorja Koširja na Celjski koči, PV 1959/93.

ninsko delo vsi poznamo in ga neposredno doživljamo ter uživamo. In veseli nas, da skupaj z njim uresničujemo sodobni koncept planinstva, ki ga je jubilat vso svojo delovno dobo prizadeto uresničeval ter najbolje označil v svojem »poslovilnem« govoru na občnem zboru Planinske zveze Slovenije 4. aprila 1965: »Planinstvo ni več romantično odmikanje od življenja in družbe, temveč je nujna dopolnitev v življenju današnjega človeka!«

Osnovni pomen in naloga planinske organizacije je, da čimveč ljudi zvabi in napoti v gore, da si ti obiskovalci gora pridobijo prave in dobre planinske navade in trden značaj (tovarištvo, čut solidarnosti, poštrevanost, vztrajnost, odločnost in hrabrost, srčna kultura v pravem odnosu do narave in soljudi, skromnost in podobno), na podlagi česar potem s svojim vzgledom lahko vzgojno vplivajo na mladino in na še »neprave« planince. Na koncu pa — tako vsaj lahko upamo — mora v šoli narave postati vsa planinska množica »prava«: dobro vzgojena, kulturna, civilizirana, taka, da ji bo dober odnos do narave in sočloveka nepisani zakon in srčna potreba.

Ko bo planinsko gospodarstvo vsaj kolikortoliko dograjeno in preskrbljeno — pri tem pa bi učinkovito, stalno in zlasti z gmotnimi sredstvi morala nenehno pomagati socialistična družba, — bo šele lahko poudarjeno prišla do izraza vsa prava vrednost planinstva, ki ni samo telesna kultura in ne samo turizem in planinsko gospodarstvo, temveč predvsem duhovna vrednota. Planinarjenje je v človekovem življenju lahko nenehna vzmet, ki stalno poživlja, obnavlja in reproducira ne le telesno, temveč predvsem tudi duševno zdravje in optimistično razpoloženje človeka, s tem pa tudi vitalno in eksistenčno moč slovenskega naroda.

K počastitvam, ki jih je svojemu dolgoletnemu predsedniku v obliki srebrnih in zlatih častnih znakov dala slovenska in jugoslovanska planinska zveza, k odlični »Bloudkovi nagradi«, ki jo je kot prvi slovenski planinec dobil za svoje življenjsko delo v slovenskem, jugoslovanskem in mednarodnem planinstvu, jubi-

lantu ob 60-letnici slovenski planinci lahko samo skromno pa zato nad vse pristrčno in prijateljsko voščimo, želimo še veliko zdravja, uspešnega dela in še veliko veselja med gorami in njihovimi častilci. Lahko je srečen človek, ker je tako veliko dal in tako malo dobil.

Tudi zanj, in še prav posebno zanj, drži, kar je zapisal dr. Kugy: »Karkoli naredi naša sijajna mladina, zmeraj stoji, čeprav nezavedno, na naših ramenih.«

Današnjemu blišču planinske organizacije je naš jubilat podstavil zelo široka in trdna ramena. Naj mu bo ob šestem križu v prijetno zavest, da ga zaradi tega vsi slovenski planinci spoštujemo in radi imamo!

Dr. M. Potočnik

MILANU ZINAUERJU V »DRUGO OPOMBO«

Točno pred desetimi leti je Stanko Hribar napisal nekaj prijateljskih, klenih besed v našem glasilu »v opombo« Milanu Zinauerju — petdesetletniku. Govoril je o njegovih rojstnih podatkih, o njegovi življenjski poti, o njegovi ljubezni do gora, pa tudi o njegovi poškodovani nogi, kajti vse je tedaj kazalo na to, da bo moral planinec Cinko opustiti aktivno planinsko udejstvovanje, ker je bila poškodba težka in tudi njegova leta niso kazala poti v kako novo mladost, kvečjemu v zaslužen planinski pokoj.

Od tedaj je minilo deset kratkih let in naš Cinko slavi svoj šestdeseti rojstni dan. Resnično ga

lahko slavi, ne samo kot človek, predvsem ga slavi tudi kot planinec. Kljub vsem nevšečnostim je Cinko z veliko voljo in s še večjo ljubeznijo do gora premagal vse posledice poškodbe in je v svojem šestdesetem letu premagal ne samo svoje telo, temveč tudi najvišjo goro Evrope Mont Blanc in tako dokazal, da nikakor še ne misli na planinski pokoj. Ta vzpon pa ni bila njegova edina zmaga v zadnjem desetletju. Posebno so se mu prikljubili Zapadni Julijci. Obiskal jih je večkrat, se povzpел na Mangart, Viš, Montaž in še na druge vrhove, ki jih prej ni spoznal, odkril pa je šele sedaj njihovo lepoto in privlačnost.

Ob sobotah in nedeljah boš srečal samotnega planinca, kako z naglim, mladostnim korakom hiti svojim planinskim ciljem nasproti. To je naš prijatelj in ljubitelj gora Cinko-Milan Zinauer, ki je kot otrok Slovenskih goric vzljubil slovenske gore in jim bo ostal zvest do smrti. Zato naj mu veljajo naše iskrene čestitke. Ta »druga opomba« naj ga opogumi tako, kot ga je prva.

K. F.

AUGUST DELAVEC — 50-LETNIK

L. 1918 se je rodil v planinski vasi Majstrani, pod sinjimi vrhovi in stenami, delavski družini sin Gustelj. Že kot otrok je moral večkrat prijeti za trdo delo. Med šolskimi počitnicami pa je moral kot 12-letni deček služiti pri večjem kmetu in mu pasti ovce, v planini Rožci, v Karavankah. 15 let star je šel za eno leto v kmetijsko šolo na Grm, od tam

Milan Zinauer

August Delavec

pa v Avstrijo na prakso za dve leti. Potem se je zaposlil v železnici na Jesenicah, nato pri bivši kmetijski zadrugi na Dovjem, sedanjí lesni zadrugi LIP s sedežem na Bledu. Tu slušbuje že dvajset let.

S planinstvom se je bavil že v prejšnji Jugoslaviji, v novi Jugoslaviji pa se je posvetil tudi alpinizmu in gorski reševalni službi. Kolikokrat sva se vzpenjala preko strmih in navpičnih sten, žlebov in kaminov ter se borila z naravo v soncu, dežju, burji in snežnih metežih poleti in pozimi! Napravila sva tudi več prvenstvenih vzponov.

Delavec je res dober tovariš, član alpinističnega odseka in gorske reševalne službe od leta 1946. Pri vsaki akciji je dosleden in ne dopušča zapravljati časa.

Član PD Dovje-Mojstrana je od l. 1946, ko je bila obnovljena naša podružnica. Ves čas je tudi v upravnem in gospodarskem odboru. Več let je bil tajnik društva, sedaj pa je že šest let njegov predsednik, marljiv in vesten. Udeležil se je šest odprav v tuja gorstva, ki jih je organiziral naš odsek: v Dolomite, v Vzhodne in Zapadne Alpe, Lienške Dolomite in Durmitor. Udeležil se je več tečajev alpinističnih in reševalnih, obenem tudi vodniških, saj je tudi vodnik za pota in stene. Želimo, da ostane še mnoga leta tako vesten in da zlezemo še preko marsikatero steno.

Janez Brojan

IGNAC KOCJAN

Ignac Kocjan se je rodil v Galiciji na Koroškem l. 1895 in umrl julija l. 1968 v Celju.

Ob propadu stare Jugoslavije se je l. 1918 pridružil kot koroški rodoljub boju za severno mejo. Sekcija koroških borcev v Celju mu je izročila najvišjo odlikovanje za bojne zasluge. Po končani vojni se je l. 1921 kot koroški emigrant naselil v Lučah v Gornji Savinjski dolini. Tu je z veliko vneto sodeloval v planinskem društvu. Sodeloval je tudi v akcijah lučke reševalne sekcije.

Požrtvovalno je obnovil skoraj vse markacije gorskih stez in potov na Raduho, na Korošico,

Planjavo, Ojstrico, na Kamniško sedlo.

Bil je prvi tajnik savinjske »Skale«. Pri gradnji Lučke koče je organiziral prostovoljno delo in kočo dogradil. Predsedniku Kocbeku je pomagal pri obnovitvenih delih doma na Korošici in drugih planinskih postojankah. Kocbek je imel v njem neutrudnega sodelavca.

Za uveljavljanje planinskih postojank v Gornji Savinjski dolini je napravil znano specialko (geografsko karto), ki je visela od l. 1935 do l. 1941 na Boltinovi gostilni v Lučah. Lepo

Ignac Kocjan

opremljena karta je koristila vsem planincem in turistom za spoznavanje tega lepega gorskega sveta. (Karta je nudila tudi geografom do takrat neodkritih virov).

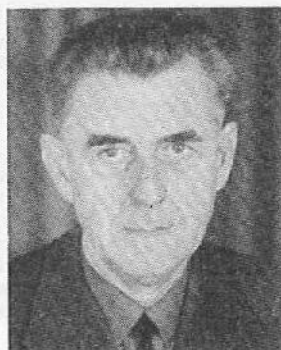
Veseloje do planinstva ga je pripravilo do tega, da je prevzel kot oskrbnik koč na Šmrekovcu in jo vodil od leta 1936 do l. 1938. Tu je obnovil markacije od Šmrekovca do Raduhe. Njegovo plodno planinsko delo pa je prekinila bolezen, ki ga je iztrgala iz njemu tako ljubelega sveta.

Pokopali smo ga v Lučah. Pred smrtjo je želel, da počiva v gorskem svetu. Planinci ga bomo ohranili v častnem spominu.

to

LUDVIK LIKAR

Mnogo prezgodaj smo planinci izgubili iz svojih vrst dolgoletnega podpredsednika planinskega društva Zagorje Ludvika

Ludvik Likar

Likarja, ki je s svojo predanostjo planinstvu zaslužil priznanje PSJ. Hvaležni smo mu za vsa njegova prizadevanja, ki so prispevala k utrditvi in napredku planinske organizacije v Zagorju. V ljubezni do naših gora in smislu za organizacijo si je kot idrijski rajak ustvaril drugi dom v Zagorju in takoj pričel z delom, ki je zapustilo vidne sledi v delovnem letu organizacije. S trezno presojo in pomirjevalno besedo je bil povsod tam, kjer je bilo treba nekaj odločati ali organizirati. Zato ga bomo pri našem delu močno pogrešali.

Dr. Fr. Golob

DROBNE NOVICE (iz sej UO PZS)

Dne 2. 7. t. l. se je vrnila iz Sutjeske 45 članska skupina pionirjev, ki je kot najbolj disciplinirana ekipa prejela od organizatorja PSJ zlato plaketo PSJ.

V času od 5. jul. do 7. jul. je PD Djerovica v Peči ob 40-letnici organiziranega planinstva v Peči organiziralo v Mileševcu v Prokletijah zlet planincev »Bratstvo in edinstvo«. Zleta se je udeležila 10-članska ekipa PD Ljubljana-matica, PZS pa je zastopal član GO PZS tov. dr. Bojan Špicar.

11. redne skupščine PZ Makedonije dne 6. 7. v planinskem domu na Gornjem Vodnem nad Skopljem se je udeležil tudi tov. Rado Lavrič, ki je bil razen sekretarja PSJ tov. Posteljnika edini predstavnik iz vrst republiških planinskih zvez. Planinska zveza Makedonije ima v svojem sklopu 54 planinskih dru-

štev s skupno 17 638 članov, dalje 24 planinskih postojank z 991 ležišči, 420 vodnikov, 76 gorskih reševalcev, 30 alpinistov in 28 jamarjev. Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Hristov Strašev.

Dne 6. in 7. 7. se je vršil v Lepeni zbor načelnikov postaj GRS in komisije za GRS pri PZS. Ob tej priložnosti je 8 članov GRS prejelo diplome za inštruktorje GRS. Zbora se je udeležil tudi predsednik PZS tov. dr. Miha Potočnik.

V nedeljo dne 7. 7. je PD Gozd-Martuljek v sodelovanju s PD Jesenice in Javornik-Koroška Bela na Slemenu pod Mojstrovko odkrilo spominsko ploščo v spomin planincev, ki jih je dne 24. 3. 1968 zasul plaz pod Mojstrovko. Od UO se je odkritja udeležil tov. Franci Savenc.

V nedeljo 14. 7. je PD Rimske Toplice pri svojem zavetišču na Kopitniku proslavilo 75-letnico organiziranega planinstva in 15-letnico obstoja svojega društva. UO PZS je zastopal predstavnik

zasavskega MDO PD in društvu izročil diplomu PZS.

V nedeljo 14. 7. je PD Gornji grad v počastitev 75-letnice slovenskega planinstva organiziralo pri svojem domu na Menini planini kulturno prireditev.

V četrtek 18. 7. se je sestal na svoj posvet v prostorih PD PTT v Ljubljani ljubljanski MDO PD. Dnevni red je bil enak onemu na posvetu zasavskega MDO PD. Sestanka sta se udeležila tov. ing. Banovec Tomaž in tov. Rado Lavrič.

V četrtek 18. julija zjutraj je iz Ljubljane odpotovala 10-članska skupina alpinistov v območje Ceja na Kavkazu. Odpravo je vodil podpredsednik PZS tov. Tone Bučer, v odpravi pa je sodeloval tudi znanstveni delavec — biolog tov. dr. Andrej Martinčič. Člani odprave so se povzpeli oziroma preplezali naslednje vrhove oziroma smeri: Pik Nikolajev 4100 m (2 a), Kazbek 5047 m (2 b), vzhodno steno Adai-Hoh 4408 m (prvenstveni vzpon) (4 b), in po grebenu

preko sedla Skaas na isti vrh (3 a), severovzhodno steno Pik Passionaria 3850 m (5 b), severovzhodno steno Pik Vilsa 3800 m (5 b), južni greben severovzhodne stene Uilpata 4646 m (3 a) in po severovzhodni steni na isti vrh (5 a). Odprava se je vrnila v Ljubljano dne 14. 8. 1968. Društveno glasilo bo odpravi posvetilo eno od številčk 1969.

Dne 1. 8. je prišlo v naše gore 10 sovjetskih alpinistov iz Taškenta. Preplezali so nekatere smeri v Kamniških in Julijskih Alpah, nato pa so se nekaj dni zadržali na morju. Dne 21. 8. so odpotovali proti domu. Sovjetski alpinisti so prišli v naše gore na podlagi zamenjave z našimi alpinisti.

V nedeljo dne 27. 7. je PD Podbrdo na Črni prsti odkrilo spominsko ploščo tamkaj pone srečnemu podpredsedniku društva Ivotu Šorliju. V imenu UO PZS je položil žalni venec tov. Mirko Fetih.

Na povabilo bolgarske turistične zveze sta se alpinisti na Rili

Jože Pelikan, znani, zaslužni celjski umetniški fotograf, ob svoji 80-letnici sept. 1966 še vedno pri delu za dobro planinsko fotografijo

Foto V. Uršič

planini na področju Maljovice in na Stari planini od 31. 7. do 5. 8. udeležila alpinista PD Tržič tov. Ludvik Božič in Dušan Srečni. Alpinisti se je vršila hkrati z IX. svetovnim mladinskim festivalom.

Med 5. in 24. 8. je vršilo plezalne vzpone v Julijskih in Kamniških Alpah 8 alpinistov — članov vzhodno nemške planinske zveze. Vodja skupine je bil mojster športa g. Ulrich Peemüller iz Dresdona.

Dne 8. 8. se je prvič povzpela na vrh Triglava tovarišica Jovanka Broz v družbi tov. Pepce Kardelj, tov. Ančke Brecelj in dr. Marijana Brecija ter predsednika PZS tov. dr. Mihe Potočnika. S tega vzpona smo prejeli pismene pozdrave s podpisami vseh udeležencev.

V nedeljo 18. 8. je PD Hrastnik praznovala 75-letnico slovenskega planinstva in 20-letnico svojega obstoja s kulturno prireditvijo pri svoji postojanki na Kalu. UO PZS je zastopal tov. Mirko Fetiš. Sekretariat izleta Bratstvo in enotnost (TD Partizan Novo mesto — tov. Danilo Kavčič) je letos v času od 19. 8. do 24. 8. organiziral že IV. Pohod na Triglav. Izleta se je udeležilo okrog 40 oseb-funkcionarjev, ki delajo z mladino, vendar pod pogojem, da so člani PD in sicer iz Slovenije, Hrvaške in Bosne ter Hercegovine. Izlet so končali na Komni, kjer sta jih v imenu UO PZS pozdravila tov. ing. Tomaž Banovec in Peter Soklič in jim poklonila spominska darila.

Na povabilo Zveze prijateljev mladine, republiškega odbora ZZB NOB Slovenije in družbenopolitičnih organizacij občine Kočevje, ki so ob 25. obletnici zbora odposlancev slovenskega naroda organizirali pohod slovenskih pionirjev na zborovanje v Kočevje v soboto dne 31. 8., se je prireditve udeležil član mladinske komisije tov. Boris Gašperlin. TT je v septembru že tretje leto organiziral Pohod 100 žensk na Triglav. Udeležence so se zbrale v petek 6. 9. v Bohinju, od koder so v soboto zjutraj dne 7. 9. odšle do Doma Planike pod Triglavom in tamkaj prenočile, v nedeljo dne 8. 9. zjutraj pa so se povzpelle na vrh Triglava, kjer jih je v imenu UO PZS pozdravil tov. dr. Miha Potočnik.

SPD Trst je v času 1.—8. 9. organiziralo alpinistični tabor v

Cresti Grauzari. Tabora so se udeležili tudi naši alpinisti.

8. 9. je z vrha Triglava krenila republiška planinska štafeta, ki bo prispela v Jajce 29. 11. ob proslavi. Na tej slovesnosti so sodelovali poleg številnih planincev tudi predsednik PSJ dr. Marijan Brecelj.

Dne 14. in 15. 9. je priredil PD Tržič sestanek graditeljev bivaka v steni Storžiča in proslavo 20-letnice bivaka. Kljub slabemu vremenu se je slovesnosti pri bivalju udeležilo 49 udeležencev. V imenu UO PZS je udeležence pozdravil tov. Tone Bučer.

PD Zabukovica je dne 15. 9. imela proslavo 75-letnice planinstva na svoji planinski postojanki na Homu. Udeležence je pozdravil v imenu UO PZS ing. Tomaž Banovec.

Od 14.—17. 9. je komisija za stike s tujino priredila svoj drugi izlet na Koroško. Udeležencev je bilo 39. Povzpeli so se na Krniške skale, Obir in Dobrač. Poleg tega pa so se udeležili pri novi planinski postojanki SPD Celovec pod Kepo prostovoljnega dela. SPD Celovec je končno uspel prebraditi vse zapreke, ki so ovirale pričetek gradnje planinskega doma pod Kepo. Dne 7. 9. in 21. 9. so gorenjski planinci (vsakokrat po en avtobus udeležencev) prenašali material in pomagali pri gradnji. Postojanka je že pod streho.

Dne 18. 9. se je vrnila 5-članska odprava iz Hindukuša. Pozdravil jih je v imenu PD Ljubljana-matica tov. Ivo Marsel, v imenu UO PZS pa tov. dr. Miha Potočnik. Odprava je bila zelo uspešna. Tudi njej bo posvečena ena od števil PV 1969.

PD »Kozjak« Maribor je v sodelovanju z Večerom 14. 9. priredilo izlet »75 Mariborčanov na Triglav« v proslavo 75-letnice SPD, ki naj bi postal tradicionalen. Izlet je vodil ing. Danilo Škerbinec, udeležilo pa se ga je 72 planincev, ki so kljub dežju vsi prišli na vrh.

Dne 20. in 21. 9. se je vršil zvezni seminar GRS v Žabljaku. Udeležili so se ga tudi naši reševalci. 22. 9. se je vrnila iz Turčije 4-članska odprava APD. Povzpela se je na Drevat in še tri vrhove ter zbrala vse razpoložljivo gradivo o turških gorah, kar je bil njen glavni namen.

Dne 22. 9. je mladinska komisija PZS priredila pri Celjski koči re-

publiško planinsko prvenstvo v orientaciji. Tekmovanja se je udeležilo 8 članskih in 8 mladinskih ekip. V mladinski konkurenci je zmagala ekipa PD Poljčane I., pri članih pa PD Ruše.

V torek dne 24. 9. se je tov. ing. Tomaž Banovec udeležil seje UO PZS Maribor-matica, kjer so obravnavali poleg gospodarskih problemov (PVP) tudi organizacijo izleta v Ljutomer in na Koroško. Na tej seji so bili podeljeni častni znaki PSJ.

Avstrijska gorska reševalna služba v Celovcu je priredila ledeniški tečaj od 15. do 22. 9. pri Oberwalder-Hütte na Grossglocknerju. Ledeniškega tečaja sta se udeležila tov. Jože Makovec in tov. Klavdij Mlekuž. Zaključka se je udeležil tov. dr. Ivo Valič.

Kljub slabemu vremenu je letos obiskalo mnogo tujih planincev naše planine. Komisija za stike s tujino pri PZS je imela že od zgodnje pomladi precej dela s pripravo itinerarjev, rezervacijami, informacijami in podobnimi opravili. Ne glede na številne posameznike in manjše skupine je komisija sodelovala pri organizaciji izletov v naše planine za 5 skupin iz Anglije, dve iz ČSSR, dve iz Zpadne Nemčije in Avstrije, za september pa so najavljeni Holandci. Zanimivo je, da pričenjajo tuji planinci v vedno večjem številu obiskovati tudi Kamniške Alpe.

Menda po osvoboditvi še ni bilo toliko čekoslovaških planincev pri nas kakor letos. Največ jih je seveda na našem Jadranu, mnogi pa obiskujejo Julijske Alpe. Dne 15. 8. se je vrnila v domovino ena izmed večjih skupin. Planinci in alpinisti iz Ost-rave so dva tedna preživeli v Triglavskem pogorju in preplezali precej znanih smeri in eno prvenstvo v Gamzovcu. Zadnji teden pa so izkoristili za počitek in kopanje v Poreču. Čehoslovaki so bili gostje naše komisije za stike s tujino. V zameno bi morala teden kasneje odpotovati večja skupina slovenskih planincev v Visoke Tatire. Izlet pa je bil glede na dogodke v ČSSR odložen.

Novo planinsko društvo, ki bo že 105. društvo po vrstnem redu, se snuje v vasi Lesično na Kozjanskem. Pobudo za ustanovitev je dal tov. Andrej Krofi, študent iz Lesičnega.

V. JUGOSLOVANSKI SPELEOLOŠKI KONGRES

Med 15. in 21. 9. 1968 je bil v Skopju V. jugoslovanski kongres speleologov. Plenarnih zasedanj in dela po sekcijah se je udeležilo okoli 120 ljudi iz vseh jugoslovanskih republik in delegati iz ČSSR, Madžarske in Romunije.

Ekspkurzije so bile v dolino Treske po južni in jugozahodni Makedoniji.

Posebno številna je bila skupina iz Slovenije, ki je aktivno sodelovala v skoraj vseh sekcijah. Posebno so se izkazali na kongresu jamarji-amaterji, ki v BiH, v Srbiji in na Hrvaškem delujejo predvsem v okviru planinskih društev. Prispevali so vrsto zanimivih referatov tako strokovnega kot tehnično-raziskovalnega pomena. Kongres je priporočil tesnejšo povezavo s strokovno-znanstvenimi sodelavci.

D. Novak

SKUPINSKI IZLET ČLANOV PD RADEČE V JULIJCE

Po letnem delovnem načrtu se je izlet vršil 21., 22. in 23. julija 1968. Udeležilo se ga je 26 članov. Odpeljali smo se v petek ob 4.30 iz Radeč s papirniškim avtobusom. Pripeljali smo se do našega nosača Antona Kašče pod most v Trenti. Ko sem prišel do ovčereje »Lepoče«, me je dohitela nevihta, da sem bil prisiljen vedriti pri znanцу — mlekarju — Hoznerju. Ko sem hotel nadaljevati pot proti Prehodavcem, me je iznenadilo grmenje z nevihto, da sem se moral vrniti in prenočiti v ovčereji. Saj je bilo tudi do doživljanja. Pri večerji sem spoznal svojega nekdanjega učenca (bil sem namreč l. 1925 učitelj v Trenti) pri izviru Soče. Zelo sem bil vesel tega srečanja.

Naslednji dan je bila pot po dežju prijetnejša. Sem pa tako zamudil priložnost, da bi šel s Prehodavcem na Triglav, ker so mi mladi planinci že ob šestih »ušli«.

Tako sem najprej z veseljem sprejel nova mlada oskrbnika na Prehodavcih, Štefko in Lojzeta, ki sta imela polne roke dela. Prehodavce, visokogorsko postojanko (2050 m), je dobilo PD Radeče v oskrbo l. 1954. Gradile pa so

jo vsa zasavska PD (Hrastnik, Trbovlje in Zagorje). Od tu je namreč prekrasen razgled na glavne vršace Julijcev.

Vzdrževalni stroški za postojanko, ki je oddaljena od matičnega društva okrog 250 km, je zelo otežkočena. Tu priskočijo na pomoč planinci-papirničarji iz Radeč s prostovoljnimi sofinansiranjem. Vsako leto, prve dni julija, ko se koča odpre, odpelje tovorni avobus vso opremo in živež do Trente, odkoder ga prenaša do koče nosač s svojim oslom. Škoda, da je postojanka premajhna in je ni mogoče povečati. Ko smo se zbrali v postojanki, sem pričel pregledovati vpisno knjigo in ugotovil, da je bilo istega dne vpisanih (23. 7.) kar 129 planincev, med temi pa 58 inozemcev, največ Čehov, Nemcev in Avstrijcev. Zvečer je bilo v postojanki planinsko slavlje. 7 članov PD Radeče je namreč ta dan bilo prvič na Triglavu. Zato so morali prestati »planinski krst«. Vsak udeleženec se je moral postaviti v vrsto ter opraviti obred, popiti en dcl vina, in seveda plačati, nato pa je dobil udarec s cepinom. Seveda je bilo to povezano še s petjem planinskih pesmi. Pri tem naj poudarim, da je zaradi radeške planinske postojanke na Prehodavcih bilo že preko 80 Radečanov na Triglavu, mnogi pa že večkrat. Važno je tudi to, da so Prehodavci uvrščeni v slovensko planinsko transverzalo. Tako ima naše društvo že tri člane, ki so jo prehodili, vsi so iz Loke, kar naj bo v vzpodbudo ostalim članom, da jo čim prej končajo.

St. Skočir

ŠE O TRENTARJU

Prav je, da smo se v letošnjem »Planinskem Vestniku« spomnili tudi Jožeta Abrama-Trentarja, ki je bil med pionirji našega planinstva in dolga leta priden sodelavec našega lista.

Jože Abram je bil po rodu Kraševcevec. Rodil se je v Stanjelu dne 2. februarja 1875. Študiral je v Gorici in v Ljubljani in kot duhovnik služboval dve leti v Bovcu, tri leta pa v Trenti. Tu je spoznal lepote naših gora. Vzljudil je Trento in Trentarje. Želel je, da bi jih tudi drugi spoznali in se navdušili za lepoto te doline, zato nam je pred šestdesetimi

leti do vseh podrobnosti opisal to čudovito deželo, njeno lego, zgodovino in ljudi.

Tu je spoznal pesnika naših planin dr. Kugyja, s katerim sta postala nerazdružljiva prijatelja. Kugy je ob njegovi smrti zapisal: »Kdaj sem ga spoznal, ne morem natanko povedati: preteklo je že mnogo let. Toda že ko je prvič stal pred menoj, si je popolnoma osvojil moje srce. Bil je nadvse prikupna, v veliki meri temperamentna osebnost, s katero ne morem primerjati nobene druge, vsaj nekoliko podobne. Bil je samorasla prikazen... Najino prijateljstvo so skovale gore, ki jih je navdušeno ljubil. Triglav in Trenta. V mnogih stvareh je bil moj informator. Najboljše, kar vsebuje moje zadnje delo »Pet stoletij Triglava«, je Abramov izvrstni spis o triglavskih bajkah, katere je kot najboljši strokovnjak do podrobnosti poznal...« Kako je Trentar doživljal planine, naj pove sam: »Sem planinec, hribolazec in ljubim gore iz srca. Veliko lepega sem užil po planinah, kar se ne da s peresom opisati, ne z besedo dopovedati... V kristalno čistem zraku, v morju čistih zlatih sončnih žarkov, v svetem miru, v široki svobodi, ki je tako velika, kakor nese oko in hrepenenje duha, se tudi srce človeško očističuje in osvobaja dolinske prašne in kalužne navlake. Tu, kjer človek vidi, kako majhen je in ko lazeč črv šibak ob veličastni, trepet in blažen zanos vzbujajoči vesoljnosti, skopni ko sneg prevzetnost, domišljavost in samoljubnost... Tu se konča dolinska razlika v čustvovanju med starim in mladim, bogatim in ubogim, učenim in preprostim sinom narave. In osebe, ki so kdaj skupno uživale veličastnost planin, veže tudi še nadalje, tudi v dolinah, neka posebna prisrčnost in zaupnost — prava prijateljstvo!«

Abramovo delo je veliko. Delal je na gospodarskem in prosvetnem polju. Pisal je v »Dom in svet«, »Mentor«, »Mladiko«, »Naš čolnič«, »Novi čas«, »Goriško stražo«, »Novi list« in drugod. Objavljal je pesmi, črtice in razprave. Iz ukrajinščine je prevedel Sevcenkovega »Kobzarja« in »Hajdamake«. Ob Sevcenkovi stoletnici so Ukrajinci zapisali: »Če bi hoteli imenovati tujca, ki je bil največji ljubitelj Sevcenkovi del in največji prijatelj

Žičnica Stubach, spodaj ledenik Sonnblick

ukrajinskega naroda, bi morali po pravici imenovati ime Josipa Abrama, kajti zdi se nam, da se ni nihče od tujcev s tako pobožnostjo poglobljaj v tvorbo ukrajinskega pesnika kakor ta slovenski duhovnik.

Jože Abram počiva na ljubljanskem pokopališču, ker ga je v Ljubljani zadela kap, ko je bil na obisku pri Brecljevi družini. Pokopali so ga dne 24. junija 1938. Pogreba so se udeležili tudi pesnik Župančič, pisatelj Finžgar in druge vidne osebnosti na literarnem polju. V imenu Slovenskega planinskega društva pa mu je na grobu govoril takratni predsednik dr. Pretnar.

Joško Kragelj

MLADINSKO SREČANJE V VISOKIH TURAH

V dneh od 13. do 21. julija 1968 se je vršilo srečanje predstavnikov mladinskih planinskih organizacij v okviru unije UIAA na Rudolfshütte 2315 m v Visokih Turah v Avstriji. Udeležilo se ga je 53 udeležencev iz 17 držav. Planinsko zvezo Jugoslavije sta zastopala člana naše mladinske komisije ing. Miha Perne iz Ljubljane in Jože Melanšek iz Belih vod nad Šoštanjem.

Vodstvo tega srečanja je bilo zaupano organizacijsko in strokovno zelo sposobnemu avstrijskemu zveznemu vodji mladine

v ÖAV dr. Luisu Lechnerju iz Innsbrucka. Pomagalo mu je 11 mladincev in mladink iz vseh deželnih vodstev ÖAV.

Sprejem je bil v Zell am See, nato smo skupno odšli do spodnje postaje gondolske žičnice v Stubachtal do Enzgerbodna (1468 m) ter se prepeljali do Rudolfshütte.

Program, ki smo ga dobili delegati že na dom teden dni prej, je bil dobro in premišljeno sestavljen. Ture je prekrizalo slabo vreme. Skoraj ves teden je močno snežilo in je v teh višinah zapadlo do pol metra snega.

Toda slabo vreme ni prekrizalo načrtov. Do treh manjših tur je kljub temu prišlo. Bolj uspešni so bili razgovori, saj so nam potrdili pravilnost naše poti pri vzgoji mladih v naših gorah, dobili smo določene izkušnje pri vzgoji in izobraževanju planincev na sploh, najbolj zadovoljni pa smo bili, ko smo ugotovili, da imamo dokaj dobro zasnovan program za mladinske vodnike.

Sprejeli smo povabilo Avstrijcev, da se naši člani udeležijo tečaja pozimi v Zetersfeldu in Hinterglemmu. Bogate izkušnje, predvsem iz zimskega dela, bodo lahko uspešno koristile tudi nam.

Srečanja so se udeležili tudi predsednik mladinske komisije pri UIAA dr. Faber, dr. Guido Tonella, dr. Rabensteiner, ki je zastopal avstrijski radio, idr.

Poleg rednih razgovorov o vlogi in pomenu mladinskega vodnika, vzgoji mladih v planinski organizaciji, mladinskem dopisništvu, o izkušnjah pri delu z mladino, o propagandi v planinstvu, o poglavitnih nalogah MK pri UIAA, je bilo posebno zanimivo srečanje z W. Marinerjem, ki je govoril o reševanju (prikazano s praktičnim delom na terenu), o nevarnostih plazov; dalje predavanje Hiasa Rebitscha o ekspediciji v Atacamo. Predvajali so celo vrsto planinskih in smučarskih filmov. Posebno so poudarjali zimske ture, ki so stran od pist in žičnic.

Naša mladinska komisija PZS je dobila vsestransko priznanje za delo z mladino. Posebno so vsi navzoči z veseljem sprejeli poročilo o našem programu za MV, ki je po izjavah vodstva

Rudolfshütte, 2315 m

srečanja vzorno pripravljen. Kljub temu pa smo se odločili, da bomo ta program še predelali, dopolnili in ga leta 1970 na ponovnem srečanju predstavili kot doprinos k splošnem prizadevanju pri vzgoji in izobrazbi mladine.

Predvsem mislimo, da bo v programu potrebno bolj poudariti organizacijo in izvedbo posameznih akcij v PD in MO.

Udeleženca srečanja sta pripravila za sejo MK tudi predloge za dopolnitev dela v okviru MK, KO in MO.

Jože Melanšek

SEMINAR ZA PROSVETNE DELAVCE PLANINCE, TEČAJ ZA MLADINSKE VODNIKE IN TADOR MLADIH PLANINCEV V VRATIH

To so bile akcije mladinske komisije v poletni sezoni 1968. Seminar za prosvetne delavce planince je bil nadaljevanje dela seminarja, ki ga je organizirala MK pri PZS maja letos na Mrzlici, ki se ga je udeležilo 33 udeležencev iz vse Slovenije. V Vrata pa je prišlo samo 9 udeležencev, vendar so bile te zelo prizadevne in zato je tudi ta oblika dejavnosti uspela zelo lepo. Poleg predavanj in razgovorov o praktičnem delu z mladino so se udeleženci seznanili z osnovnimi planinskimi veščinami, s hojo v gore poleti, z osnovami GRS in drugim. Seminar je vodil član MK Jože Melanšek ob pomoči ostalih članov MK.

Prav tako je bilo njemu zaupano vodstvo tečaja za mladinske vodnike, ki se ga je udeležilo 55 udeležencev in to 50 iz Slovenije iz 21 PD, 3 Avstriji in 2 Angleža. Tečaj je potekal po programu za mladinske vodnike in se je končal s preizkušnjo (izpiti), ki jo je opravilo 47 udeležencev; dva imata popravni izpit, eden pa preizkušnje ni opravljal.

Zanimivo je dejstvo, da je ta seminar zelo dobro uspel, predvsem po zaslugi posameznih PD, ki so izbrala res najboljše, najbolj pripravljene in pošteno mlade ljudi. Dobro izdelano poročilo, ki ga je prejel vsak posameznik, in PD, iz katerega se je MV udeležil tečaja, je nakazalo vrsto pozitivnih mo-

mentov, mimo katerih tudi v bodoče MK ne bo mogla iti.

S tem tečajem so tečajniki opravili pogoj za udeležbo na zimskem delu tečaja, ki bo v januarju na Vršiču.

Poleg teh dveh akcij se je vršil tabor mladih planincev, ki ga je MK zaupala tov. Vidu Mesariču. Udeležilo se je tabora 33 udeležencev iz 11 PD. Novo je bilo na tem taboru tudi to, da so se najboljši lahko odločili za plezanje pod vodstvom izkušenih alpinistov. To novo obliko poti mladih iz planinstva v alpinizem bo potrebno še temeljito proučiti, kar pa naj na skupni seji prouči komisija za alpinizem in MK. Vsekakor je pa to napredek pri vzgoji mladih planincev.

-bv

OB 20-LETNICI BIVAKA V STORŽIČU

Gora zmage uživati nam da, tako se končuje pesem, ki je nebrojkrat kipela iz izsušenih grl mladih in starejših planincev-

alpinistov — graditeljev bivoka v Storžiču.

Obhajamo skromen jubilej: 20-letnico otvoritve. Z mislijo moram nehoti nazaj pred zadnjo vojno — kot da bi bilo včeraj — morda zadnjič. Zimski vzponi na Storžič z Jožem, Maksom. Prve vaje v plezanju — z gručo starejših Nadkota, Pepeta, Radona, Poljanška, novince smo privezali na vrh, dobro zavarovali, potem pa nategnili vrh, da bi obvisel — prvi strah ti je dvignil lase — krst si prestal ter z veseljem objemal vrh zaledenole skale ob skromni opre. V vsaki navezi je bil nekdo od starejših. Ob vesteh, da imajo Jeseničani bivak v Škratlici in drugod, je ideja — postavimo si bivak v Storžiču — dolgo tlela, odločna beseda takratnega predsednika PD Nadkota Salbergerja pa je gradnjo bivoka uresničila. »Gremo, da določimo mesto, kjer bo stal tržiški bivak!« so bile besede neke spomladanske nedelje 28. 7. 1946. leta.

V navezah smo se pomikali v osrčje Storžiča: Nadko, Tone, Slavko, Peter, Marjan in ostali,

Ob 20-letnici
bivaka
v Storžiču

da si ponovno ogledamo mesto že prej večkrat določeno, zakoličili smo, po planinsko krstili temeljni kamen in sklenili, da se z delom, to je s čiščenjem terena, izkopavanjem temeljev začne naslednjo nedeljo. Kramp in lopata pa sekira so zapeli v tišino lepe naslednje nedelje. Kopalo je po deset, petnajst, dvajset in tudi več mladih rok, fantov in deklet, ter si v vrstah podajalo tramiče, deske, lepenko, žeblice, okovje. Ne morem opisati našega nepopisnega

veselja. Iz grl se je oglasila pesem »V soncu žariš kakor biser, o planina«, ko se je v steni pokazala podoba bivaka. Starejši planinci so z daljnogledi iz plane spremljali delo mladih, niso se mogli načuditi volji pri skupnem delu mladih. Spomladi v letu 1948 je bil bivač dokončno dograjen in odprt. S kratkim enominutnim molkom smo se navzoči oddolžili spomenu padlih gornikov. PZS je zastopal tov. Tone Bučer.

M. Mežek

VARSTVO NARAVE

VREME NA KREDARICI V SEPTEMBRU 1968

Letošnji september je bil po vsej Sloveniji hladen in deževen. Mesečni temperaturni povprečki so bili ponekod celo do 2° pod normalno vrednostjo, mesečne višine padavin pa so jo povsod presle, ponekod celo za 50–90 %. Srednja mesečna temperatura zraka je znašala na Kredarici 2,4^o. Bila je za 1,6^o pod povprečkom obdobja 1954–1964.

Maksimalna temperatura je znašala na Kredarici 10,5^o (dne 28. sept.), minimalna pa –4,4^o (dne 24. sept.). Prva vrednost je bila od absolutnega temperaturnega maksima Kredarice (obdobje 1954–1964) za 5,5^o nižja, druga pa je od abs. temp. minima istega obdobja bila za 5,6^o višja.

Iz opisanega povzamemo, da je bil letošnji septembrski temperaturni odklon Kredarice usmerjen bolj v negativno stran.

V septembru so izmerili na Kredarici skupno 289 mm padavin, kar predstavlja 141 % normalne vrednosti. Ta množina padavin je padla v 20 padavinskih dneh, deloma kot dež, deloma kot sneg. Snežna odeja je ležala na Kredarici 6 dni, njena maksimalna debelina je merila 10 cm. Dnevni padavinski maksimum je znašal 45 mm, izmerjen je bil 16. septembra. Najvišja septembrska dnevna višina padavin (obdobje 1954–1964) je znašala na Kredarici 113 mm.

Srednja mesečna oblačnost (7,0) je bila znatno nad normalno

vrednostjo (5,4 v obdobju 1954 do 1964). Zato je bilo tudi število ur trajanja sončnega sija (108 ali 29 %), ki ga registrira heliograf, najnižje v Sloveniji.

Iz opisanega vidimo, da so se v septembru uveljavljale na Kredarici že jesenske in poznojesenske klimatske poteze.

F. Bernot

NORDIJSKI ALPINIZEM se začne pravzaprav na vodni gladini, saj so mnoga vznožja norveških sten v morju. Zato njihove gore z absolutnimi višinami tekmujejo z mnogimi alpskimi vrhovi. So silno stare, saj segajo v silursko dobo, ki se je začela pred ca. 400 milijoni let. Pečina je ostra, surova in trdna, nekateri erozijski pojavi tu sploh ne nastopajo. Plezalski čevlji v teh stenah zelo trpe. Norveška zadnja leta vabi alpiniste v svoje stene in vstop v državo olajšuje. Na danski meji je treba tujcu pokazati le osebno izkaznico, pa sme na norveško stran. Carini so strogo podvržene le alkoholne pijače. Če je alpinistična odprava večja, je oproščena vseh obmejnih dajatev. Za avtomobiliste je zelena zavarovalna karta nujna. Tujec se na Norveškem najlaže spoznava v angleščini. Zelo uporabna je karta »Turistkarta over Norge« 1:450 000 in »Topografisk kart over Norge« 1:100 000, vendar vsega, kar išče alpinist, na kartah ni! Za Lyngen-alpen obstoji karta 1:50 000. Priporočljiv je

angleški vodnik »Mountain Holydays in Norway«. Posebne literature o norveških gorah še ni. Podnebje je razmeroma milo, vendar je treba imeti s seboj toplo obleko in opremo za dež. Le na Lofotih in v Vesterolen prebije alpinist brez zahodnoevropske gorske opreme, sicer pa povsod prav pride po en cepin na eno navezo. Komplet taborna oprema je nujna za norveški sever. S hrano ni nikjer problemov. Bencinske črpalke so razmeroma redke, zato je dobro vzeti s seboj rezervno »pučo« za bencin. Kdor potuje z javnimi prometnimi sredstvi, naj računa s cenami v okviru gospodarskih državnih združenj, ki jih poznamo pod kraticami EFTA in EGS.

V južni in srednji Norveški je dovolj koč, tako da taborjenje ni potrebno. Onstran polarnega kroga pride v poštev samo »ekspedicionizem«. Preko 66. vzporednika ni več cestnega omrežja. Lofote in Vesterolen je možno doseči le iz fjordov. Severno od Trondheima je samo ena cesta, ovinkasta, »nakodrana«, Arctic Highway, naravnost proti severu. Najvažnejše gorske skupine so Jotunheimen (najvišji vrh 4269 m) Sunmore (1629 m), Romsdal (1843 m), Trollheimen (1872 m), Dovrefjell (2286 m), Okstindan (1912 m), Svartisen (1591 m), Lofoti, Vesterålen (1266 m) in Lyn-gen (1845 m).

Znani angleški alpinist Sir John Bryce je zapisal: Značilno podobo Lofotov bi si lahko predstavljali, če bi si zamislili morje v vznožju Aiguille de Chamonix. Norveške gore so rastle iz morja, ki je Jursko morje (Jura) zalivalo ostalo Evropo, ko o Mt. Blancu in Matterhornu še ni bilo sledu. Ni čuda, če imajo tako samosvojo strukturo in fantastično bizarne oblike. Brez števila je roglastih vrhov in našaganih grebenov, vmes pa z ledom pokrite planote, s katerih se lomijo strme grape proti fjordom. Ledeniki na planotah so ostanki ledene dobe, ki so v primeru z alpskimi ledeniki neprimerno večji. Norveški pesnik Sigurd Hoel je zapisal, da bi Norveška ne smela biti obdelana, ker je zemlja preskopa. Že pred davnimi stoletji je živela le od morja. Z 11 prebivalci na 1 km² je Norveška res najmanj poseljena dežela v Evropi. Cele po-

krajine so brez človeških naselij. Mesta Bodø, Narvik, Tromsø, Kirkenes in Hammerfest so res po vsem svetu znane metropole onstran polarnega kroga v deželi polnočnega sonca, vendar v bistvu mesteca s po 10 000 prebivalci: Ob morju pa so se prebivalci, tako pravijo, že večkrat veselili sončnega vremena, ko je bilo v senci do 30°C, a to seveda na Lofotih, ki jim milo klimo uravnava zalivski tok. Drevesna meja je na Norveškem pri 1000 m, vendar proti severu vedno nižje, tako da na severnem Norveškem drevesa najdemo le ob morju. Meja »večnega« snega je na jugu pri 1500 m na severu pri 500 m, nekateri ledeniški jeziki pa segajo prav do morja v fjarde. Na Lofotih in na Vesterålen je drevesna meja zaradi zalivskega toka v višini 300 m. Do sem segajo brezovi gozdovi in jelševje.

Kdor gre v norveške gore, naj postane član »Den Norske Turistforening«, ki upravlja mnoge planinske kočice. Vpiše se lahko v vseh turističnih birojih. Seveda gre tudi brez vpisa, kočice so odprte za vse. Onstran polarnega kroga sta samo dve kočici v gorski skupini Svartisen. Domačini so tod zelo redki in ne kažejo nobenega zanimanja za svoj zanimivi gorski svet. Ledeniško gorovje med Bodøjem in Narvikom so začeli odkrivati pravzaprav šele pred 20 leti, tu je še mnogo deviškega sveta.

Pametno je, vzeti s seboj popoln ribiški pribor. Norveške vode so nenavadno bogate z ribami in le za nekatere reke je treba plačati ribiško tarifo. Gumijasti škornji so nujni, prav tako dobri kvedrovci z vibramkami. V severno Norveško alpinist brez dobre ročne lekarne ne sme. Povsod je daleč do zdravnika. Ker je severno od Narvika vse pod vojaškim očesom, je dobro, če se na konzulatih prej informira, kako je s potovanjem od tega mesteca, tako znanega po dogodkih v drugi svetovni vojni, navzgor.

Norveška še nima utrjenega integracijskega književnega jezika. Švedsko in dansko v glavnem vsi razumejo, naj govore katerikoli dialekt.

BALZAM MUMIO je skrivnost pamiških gorjancev. Mazilo uporablja za rane, ubode, ureze

in druge bolečine. Znanstveniki iz Tadžikistana si prizadevajo, da bi odkrili skrivnost starodavnega učinkovitega mazila. Na živalih so ga poskusili tudi za zdravljenje jeter in to z uspehom. Poznajo ga v Pamiru in tudi na Kavkazu. Nekateri menijo, da poteka še iz antičnega Egipta in da so ga rabili tudi za balzimiranje mumij.

SVANETIJA je kavkaška dežela, o kateri se radi razgovore vsi njeni srečni obiskovalci. Henry Lewenstein, Nemec po rodu, doma iz Joškar-Ole v SZ, marljiv informator o alpinizmu in planinstvu v SZ, pravi o njej, da je močno nepristopna dežela. V Svanetiji je slaba pot tista, da kateri gotovo padeš — tako, da te ne najdejo več, dobra pa, če te najdejo vsaj mrtvega, odlična pa, če je taka, da ni nujno na njej zlomiti si vrat. O tem ve povedati že Baedeker: »Svanetijo je možno doseči samo preko 3000 m visoko brez potnih prelazov. Pot skozi sotesko Inguri je za jezdece in tovarne živali neprehodna, za pešca pa primerna samo poleti, traja pa tri do štiri dni.« L. 1937 je Svanetija dobila prvo avtocesto, ki je povezala Mestio, center Svanetije, s Suggidi. Svani so tedaj spoznali kolo, dotlej so uporabljali le sani, vpregali so vanje bivole. Zaradi težke dostopnosti se je v Svanetiji ohranila patriarhalna družba vse do oktobrske revolucije. Svanov je ca. 16 000. Zgodovina ne ve nič pravega o njih. Nekateri zgodovinarji jih imajo za potomce neke rimske kohorte, odrezane od glavnine in zagnane v nedostopne gorske kraje. Treznejši zgodovinarji jih štejejo za del gruzinskega naroda.

Lewensteinovo družbo je Svane tija sprejela zelo gostoljubno. Ko so posedli pred kočico pastirja (svanetsko »koš«), jim je postavila Svana stragega klasičnega profila postregla z mazonijem, to je, kislim mlekom, brez besede, dostojanstveno, z glavo pokonci. Prišli so v vas Maseni in Ušhanari. Med nizkimi hišami stoje večnadstropni stolpi s strelnimi linami zoper zunanje in domače sovražnike, saj je tu bila doma krvna osveta. Trda beseda je bila že dovolj za spopad. Po teh vaseh so videli črede napol divjih prašičev, ki

jih Svani ne hranijo. Vasi tvorijo vaško občino (temi), skupaj pa »svobodno Svanetijo«, ki je živela brez knezov, po starih šegah in navadah. Na desnem bregu reke Inguri pa je nekdanja »Dadeškelianska Svanetija«. Dadeškelijani je bil knežji rod, ki si je ta del Svanetije podvrget. Knez je živel v kraju Ezeri in izjemal deželo. Knez Puta Dadeškelijani je hotel razširiti oblast celo na »svobodno Svanetijo«, vendar se mu to ni posrečilo. Ubili so ga in še danes kažejo v cerkvi v vasi Šobiani njegovo krvavo obleko. V Mestii so danes poleg nekdanjih obrambnih stolpov moderni bloki, klubi, otroške jasli, Svani pa žive lažje življenje. Nič več jim ni treba tvoriti soli skozi sotesko Inguri. Avtobusi in letala jih prevažajo v Suggidi, Kutaissi in druga mesta republike. V dobi carizma je bilo tu 90% nepismenih, danes so pismeni vsi. V Mestii je univerza. Nekoč je bilo tu 25% ljudi jeetičnih, velik procent golšastih, za kozami so umirale cele družine. Danes so higijenske razmere vse te stvari že močno popravile.

Anirani, dobri duh, prikovan na Ušbi (= pošasti), je prinesel tudi tem hribovcem ogenj — prosvete in s tem večje prostosti in boljšega življenja.

IZ PLANINSKE LITERATURE

OB TRETJI IZDAJI AVČINOVE KNJIGE »KJER TIŠINA ŠEPETA«

Nekaterim ljudem se stvari pač dogajajo. Pol tega, kar se je dogajalo v gorah alpinistu in pisatelju Francetu Avčinu, bi ubilo, če že ne za zmeraj pahabilo manj vitalnega človeka. Padci v stenah, bivaki na prostem v snežnih viharjih, padec v strahovito globoko ledeniško razpoko z neverjetno srečnim koncem (če zanemarimo nekaj vijakov v kosteh), da niti ne govorimo o zlomljenih nogah, počenih tetivah in partizanščini, ki bi že sama zadovoljila manj podjetnega človeka do konca življenja s prigodami.

»Živi nevarno!« je nekoč dejal neki Nemec, toda drugi njegov rojak, veliki alpinist Welzenbach je modro dodal: »Plezalec mora biti po značaju srečen...«

France Avčin je véliki srečnež. Marsikomu, ki na gorniško udejstvovanje ne gleda z najbolj dobrohotnim očesom, se bo pač zdelo nenavadno, da je v vse težave, smrtne nevarnosti in druge neprijetnosti avtor padel prav zaradi svojega vztrajnega iskanja lepote, duševnega in telesnega zdravja v gorah. Toda taka je pač cena za alpinizem in če bi bilo drugače, potem ne bi bilo knjige. Bralci smo pa tudi po malem sadisti, ki nas tuja bolečina zabava. Najzanimivejše so pač tiste zgodbe, v katerih junak najbolj trpi, prezeba, visi v stenah, pada v razpoke, si lomi ude, ga pestita lakota in utrujenost, ga je strah in ni čisto jasno, če bo sploh odnesel zdravo kožo. Najbolj napeto se berejo tiste dogodivščine, katerim bi se najbrž avtor hvaležno odrekal, če bi se to dalo in če bi vnaprej vedel, kaj ga vse neprijetnega čaka.

Toda Avčin je res živel nevarno, imel je vseskozi odprte oči za lepoto. Še pomembnejše: Svoja doživljaja zna posredovati tudi

nam v iskrivo pisanem, duhovitem slogu. Res je, pripoveduje zgodbo, toda pripoved je vsak čas prekinjena z domisljicami, spomini, duhovitimi opombami in razmišljanji, jedkimi komentarji, tehničnimi problemi in rešitvami. Neponovljiv slog, že zaradi formata pisca in njegove razgledanosti po svetu umetnosti, tehnike, gospodarstva in alpinistike... primer vsestranskega človeka, idealno izobraženega v pravem renesančnem smislu.

Nehote se ob prebiranju knjige spominimo na Kugyja, saj sta si z Avčinom duhovno sorodna. Avčin je njegov dedič, nadaljuje najboljše, kar smo dobili od Kugyja in ga tako resnično poslovenil — ne vem, če je pri drugih alpskih nacijah Kugy našel tako plodna tla, tako izrazito osebnost, ki bi nadaljevala njegovo smer kot pri Slovencih. Seveda je avtor knjige »Kjer tišina šepeta« predstavniki drugega časa, produkt sodobnega urbaniziranega okolja. Čeprav se sam v sebi tolikokrat upira nevarni tehnizaciji, ve, da brez nje ne more več. To je tragična dvojnost modernega meščana, ki že po svojem načinu življenja sploh ne more obstati brez tehničnih pomagala — ki pa se obenem zaveda, kam pelje človeka njegovo vedno širše zapiranje v umetni svet strojev in nadomestkov. Toda kje je tista zlata sredina, prava meja, kjer naj zaustavimo tehnični razvoj?

Vprašanje je narobe zastavljeno, kajti tehnik, univerzitetni profesor in znanstvenik Avčin se bori proti zlorabam tega razvoja, nikakor pa ne proti razvoju. Vsi vemo, da tudi na Kranjskem največji nevedneži najbolj samozavestno mahajo z zastavo tehničnega napredka in da za parolami spretno skrivajo svoje čisto majhne zasebne, prestižne in klanske interese. Takim ta knjiga, taka kot je, pač ne more biti po volji, očito pa je po volji ljudem, bralcu, kot se to reče, kajti prvi dve izdaji sta bili razprodani in menda bo tudi tretja, razširjena in polepšana, vsak čas pošla.

Avčin je eden izmed nas — tako kot doživlja gore on, jo doživljajo danes tisoči, manj srečni, ki tega ne znamo izraziti. To je naredil namesto nas in zadel duha časa in tisto, kar imajo danes Slovenci radi: čudovito poetični in lirični opisi, pa spet skrajno trezno računanje, kadar gre za praktične stvari, kadar je treba analizirati kak dogodek, poiskati vzroke tej ali oni stvari, izbrati opremo — skratka, to je zmes poezije in tehnične sposobnosti, naravnost neustavljiva za občinstvo.

Velika pridobitev tretje izdaje je prav gotovo urednikova beseda ob zbranih spisih, avtorjev življenjepis, osnovni pojmi ideologije planinstva in pa seveda opombe in pojasnila. Tretja izdaja ima tudi barvne reprodukcije z gorskimi motivi, ki so sami na sebi prav imenitne — za kak lep koledar. S tekstom pa ne gredo skupaj. Knjiga govori o alpinističnih doživljajih, iz nje veje duh visokogorja, visoke alpinistike, nevarnosti, strmin, vrhov in najvišjih preizkušenj duha in telesa v stenah. Fotografski posnetki so pa idilični, posneti s ceste in navadnih steza, čisto nedeljsko izletniški po svojem značaju. Da ne bo zamere: Ne rečem, da niso odlični. Toda v to knjigo pa ne spadajo, ker so izraz drugačnega doživljanja narave in gora.

Res da je to pravzaprav malenkost, ki ima svoj vzrok najbrž v finančnih okoliščinah, v katerih je nastajala ta imenitna knjiga. Toda mogoče bi pa le pri četrti izdaji mislili tudi na likovno opremo, ki bo v skladu s tekstom.

In če sklenem svoje pripombe: Večkrat sem se zalotil ob misli, da bi bilo na Slovenskem najbrž marsikaj drugače, če bi imeli kakih sto Avčinov.

Pomen knjige namreč ni samo v tem, da zabavno pripoveduje o nekom, njegovih dogodivščinah in o tem, kako je lepa narava. Drznem si trditi, da »Tišina šepeta« daleč presega ta okvir in da osvešča bralca, mu odpira nova obzorja in ga sili, da si vedno znova zastavlja vprašanja o svojem odnosu do sveta in narave. Odtod tudi njen velikanski uspeh in njena trajna vrednost.

France Zupan

* France Avčin, Kjer tišina šepeta, tretja dopolnjena izdaja, izbral, uredil in spremeno besedo napisal Tine Orel. Izdala Mladinska knjiga 1967.

Sierra Club izdaja svoje glasilo z gornjim naslovom enkrat na leto. Iz njega je razvidno dokaj drugačno življenje ameriškega planinstva, o čemer smo že večkrat kaj zapisali. V zborniku za l. 1966 je nekaj zanimivih članov: Opis prečenja 6 km dolgega Kolibrijevega grebena (Hummingbird-Ridge) na Mt. Logan, največje (ne najvišje) gore na svetu. Trajalo je 37 dni z 11 prekinitvami (ne z enajstimi tabori). Sledi članek o Antarktiki, nato pa o El Capitanu, ki ga opisuje Anglež Jan Howell. Humoriistično zabeljen je članek »Pravila za plezalca«, ki razpravlja o etičnih vprašanjih alpinizma na hudo mučen način. Sledi članek o Jerupaji v Cordilleri Huayhuas, Guisto Gervasutti pa na vprašanje, zakaj plezamo, odgovarja s tistim Malloryjevem odgovorom, ki se tolikokrat ponavlja povsod in tudi pri nas: »Because it is there,« zato, ker je (namreč gora). V zvezku je sodeloval tudi francoski karikaturist Samivel.

to

LEHNE - HAAG, EIGER

Po knjigi bodo verjetno radi posegli vsi, ki so l. 1966 spremljali pettedensko početje v severni steni Eigerja, ki je dobila ime »boj za direttissimo« in ki je trajalo 30 dni, od 23. februarja do 25. marca 1966. O knjigi je napisal daljšo recenzijo dr. Ems v »Alpinismusu« 1968/4. Knjigi priznava, da je spretno in napeto napisana, za to jamči ime Jörg Lehne, ji pa tudi marsikaj očita. Slike se mu zde premalo informativne, čeprav je njihova vrednost v dokumentaciji, ne v ilustraciji, ki bi bila sama sebi namen. Pogreša grafični prikaz direttissime. Opis se mu zdi nejasen, tehnično premalo prikazan, bralec da ima vtis, kot da se nekaj prikriva. Nič ni v opisu tistega gomazenja gor in dol, ki ga je moralo biti precej. Odveč so izpadi zoper Hiebelerja, neakti in neutemeljeni. Avtorja skušata direttissimo opravičiti, kar je razumljivo, saj je bilo več glasov zoper kakor za, večji del so jo imenovali paradijo plezanja. Tiskovni šef podjetja Harry Frey je na Scheideggu baje sam zapravil 5000 DM. Najuglednejši alpinisti so sodili, da je bilo po-

djetje v Eigerju udarec v obraz vsem pozitivnim izročilom evropskega alpinizma. Stvar ima seveda dva obraza in to je knjiga lepo pokazala: na Scheideggu dolce vita, v steni pa je šlo mnogim za las; senzacija, tisk, denar, intrige, egoizem, rivalstvo skupin, ki so morale doseči svoj cilj, ne da bi jih pri tem vodila samo alpinistična strast; ekskluzivne pogodbe so »plezale zraven«; stvari, ki so jim bili kos v slabem vremenu, so občudovanja vredne, vemo pa tudi, da niso smeli čakati na lepo vreme. Na drugi strani pa je bilo tu le veliko sposobnih mož, nekaj sto metrov od normalnega življenja, vendar v katerem so opravliali tehnične in alpinistične podvige tvariško, požrtvovalno. Petar Haag piše predvsem o tem, saj je bil dejanski pobudnik in vodja vzpona, tri tedne v steni že zato, da bi dal dober zgled. Piše za to, da bi neprijetne stvari prikril s spravo in človeškim dostojanstvom. Zanj je bila stena kljub vsemu »kraj samovzgoje, osveščanja in doživetja«.

Drugačen je Lehne. Dober pripovednik in stilist, izvrsten plezalec; knjiga iz poročila preide v pripoved o tem, kaj je doživel, ne kaj se je v steni zgodilo. S tem je ustvaril napetost, naredil pa stvar enostransko in večkrat krivično, ker je preveč na mernik postavil svoj lastni jaz. Poskrbel je tudi za to, da je dejanski zmagovalac ne samo v knjigi, ampak tudi v steni, ko se konča fortissimo izstopa iz stene. O tem, kako so možje, enako sposobni, snemali vrvi in se spuščali niz steno, nobene besede. In vendarle je bilo razglašeno, da je direttissima teamwork, v katerem ni prvega in edinega zmagovalca. Večina jih je vsaj toliko tvegala kot Lehne, ki je 63 strani središče knjige. Knjiga pa obsega 160 strani.

Nemško in ameriško rivalstvo odkriva dobre in slabe strani Harlinove tehnike (vzpenjanje in sestopanje s klupami ob fiksnih vrveh) in Haagove strategije (ob lepem vremenu vsi plezajo, ob slabem vsi bivakirajo). Oboje se je pomešalo in zmešalo. Marsikdo se je vzpenjal in sestopal, kakor se mu je pač zljubilo in posamezniki so bili pri tem strašno osamljeni.

Harlinova smrt je popisana na str. 112. Harlin je privolil v popolno spojitve obeh skupin. Njegova smer je šla po vodi, z njo njegovi načrti in denar. Leto je živel za to smer. Smrt ga je pobrala, ko je bilo že po njegovem načrtu. Razmere so bile močnejše od njega, nastopila je zmešnjava ugotovljenih in neugotovljenih momentov, planskih in neplanskih, bila je sila, da se odloči, čeprav je bilo jasno, da v nobenem primeru odločitev ne bo za vse pravilna, konflikt med željami in načrti posameznih akterjev, medtem ko skupnega načrta — koncepta ni bilo — vse to je bila in ostane direttissima v Eigerju 1966. Lahko bi se o njej napisal ep, v katerem bi objektivno zaživil vsi njeni elementi. Če je vse to res — ni razlogov, zakaj naj bi o tem dvomili — ni nič čudnega, če je veliki dogodek razmeroma hitro utonil v odmevih drugih, ki niso problematični.

to

KNJIGA O TREH CINAH

Pri Bruckmannu v Münchenu je pred kratkim izšla knjiga »3 Zinnen, Menschen, Berge, Abenteuer«. Napisal jo je Helmut Dummer, ime, ki alpinistični družbi ne bi povedalo kaj posebnega. Dummer se je lotil teme, ki je bila že šestokrat obdelana v knjigah, o kateri je bilo napisano na tisoče člankov, ki so jih napisali med drugimi tudi največji plezalci vseh časov, Solleder, Innerkofler, Preuss, Comici in cela vrsta enakih in blizu takih. Nemški avtor se posebej ukvarja z velikimi dejanji nemških plezalcev, na priliko s Paulom Preussom in Hansom Dülferjem. Že l. 1911, torej nekako v času prvega slovenskega vzpona preko triglavske stene, sta Malo Cino v osmih urah preplezala v več smereh ta dva slavna Dunajčana: Fehrmannov kamn, prsto plezanje po vzhodni steni navzdol, nato po severni steni navzgor in po normalni poti navzdol. Paul Press je bil tedaj star 25 let in je v Münchenu študiral prirodoslovje, predvsem pa se je posvečal plezanju. V dveh urah je sam splezal na Campanile Basso po vzhodni steni. Prvi je z Relyjem splezal čez 800 m visoko severovzhodno steno Crozzon di Brenta, S Punta di Frida je z Relyjem preplezal stolp na

severni strani in tu svojo »Preusswand«, ključno mesto, ki ga je splezal tudi navzdol, preden je za seboj potegnil Rellyja. Tu je prišel do svojih tež, ki bi še danes veljale, vendar gre razvoj popolnoma v drugo smer: »Mera težavnosti, ki jim je plezalec kos v sestopu in ki jih upa za mirno vestjo premagati, naj bo zgornja meja tega, kar opravlja pri vzponu. Uporabo umetelnih pripomočkov opravičuje le neposredno preteča nevarnost. Klin je zasilna rezerva in ne osnova za plezanje. Vrv naj olajšuje, ne pa omogoča vzpon.«

Kljub plezanju pa Preuss ni zamajal študija. L. 1912 je promoviral z disertacijo o rastlinski fiziologiji. Proslavil jo je s tem, da je prvi s mučmi stal na Dreiherrnspitze.

Italijan grof Ugo di Vallepianta je o Preussu zapisal: »Preuss je bil po mojem mnenju najpopolnejši plezalec brez tehničnih pripomočkov, pa tudi sijajen človek. Ko sva l. 1913 skupaj plezala Picco Gamba, da bi si ogledala južni greben Aiguille Noire de Peuterey, je Preuss dejal: Ta greben bodo plezali s klini, jaz se mu odpovem. 3. oktobra 1913 se je smrtno ponesrečil v severnem razu Mandlkogla v Gosaukammu. Bil je sam in že blizu vrha. Italijani so stolp v Mali Cini imenovali po njem — Torre Preuss. Danes ga večji del imenujejo Piccolissima, kakor ga je imenoval Preuss sam, Paul Bauer, »führer« nemških plezalcev po prihodu nacizma na oblast, je dal vse Žide izključiti iz Alpenvereina, napolniti Žid Preuss pa je bil pokopan v molk. Torre Preuss je bil s tem še bolj pozabljen. Njegova sestra Mina, ki se je poročila z njegovim tovarišem v navezi Paulom Rellyjem, je z možem emigrirala v London.

L. 1907 je v Allgäu prišel v stik z Alpami 15-letni gimnazijec Hans Dülfer, šibak mladenič, telovadbe oproščen. Štiri leta nato se je preselil iz Dortmunda v München, se vpisal na medicino, se prepisal na jus, končno pa na filozofijo. L. 1912 je s Schaarschmidtom preplezal vzhodno steno Fleischbanka. Prav tedaj je Herzog iznašel vponko, dotlej so rabili kar vrveno zanko. Herzog je tudi razvil »Dülferjev se-dež«, tako da je bilo z njim možno prečiti gladke plati brez oprim-

kov. Vrv je s tem postala sredstvo za dosego namena. Dülfer je tehniko vrvi in klina obvladal, obenem pa je bil plezalski talent. S Preussom sta si bila zato malce navzkriž, prišlo je do hudih ob-ravnjav, vendar sta si bila v bistvu zelo blizu. Na pogrebu Paula Preussa v Altausseeju je Dülfer jokal kot otrok. Prvi je ponovil Torre Preuss, nato pa se izkazal v prvi ponovitvi smeri Dibona-Mayer. Kakor da bi plesal, ne plezal, so dejali o Dülferju, umetnik v skalah, z lahkoto je zma-

goval najtežja mesta, nikdar s silo.

Dülfer je prvi prečil masiv Male Cime od severovzhoda proti jugozahodu in prvi ponovil severno steno Punta di Frida. To seveda še ni bilo vse, vendar začetek velikih dejanj, ki so sledila vse do srede 20. stoletja, v Treh Cinah. V severnih, severovzhodnih in vzhodnih straneh teh dolomit-skih lepotic je danes 26 smeri, med drugim celo »španski steber« v severozahodnem stebri Velike Cime.

to

CESARE MAESTRI je tudi pesnik, sodeč po akademiji, ki jo je priredila sekcija CAI v Trstu »XXX Ottobre«. Na sporedu so bile tudi deklamacije Maestrijevih pesmi, ki jih je recitala šestogradistka Bianca di Beaco. V drugem delu so igrali enodejanko, ki jo je spisal Tržačan alpinist Spiro Dalla Porta Xidias, sicer tudi planinski publicist.

KARL DÄWERITZ, trener državnega alpinističnega moštva Vzhodne Nemčije, je na IV. dresdenskem filmskem večeru nesrečo svojih varovancev v Eigerju pripisal padajočemu kamenju. Letos so Däweritz razrešili te funkcije, njegov naslednik pa je tudi absolvent Visoke šole za telesno kulturo v Leipzigu.

NESREČE V ŠVICARSKIH ALPAH. V letu 1967 se je smrtno ponesrečilo 125 ljudi, nekoliko manj kot leto poprej. Pri tem je po planinskih kočah bilo zabaleženo 210 000 nočitev, 17 000 več kot l. 1966. Pri smučanju so se do smrti pobili pri padcu 3, eden pa je umrl zadet od kapi. Plazovi v l. 1967 med smučarji niso terjali žrtev. Seveda pri teh štirih smrtih pri smučarjih niso vštete smrtne nesreče na oskrbovanih in urejenih smučarskih progah. (Tudi pri nas bomo morali smučarske nesreče ob žičnicah voditi posebej.) Največ žrtev je v l. 1966 in 1967 terjali Eiger, kar 9. Največ ponesrečencev je bilo starih od 20 do 30 let (43,37). L. 1967 je

bilo 7 mrtvih med začetniki, ki so bili v gorah sicer pod vodstvom, pa so odšli po svoje in tragično končali. V enem primeru pa je bilo krivo vodstvo: župnik iz Saviše je oktobra peljal na izlet dečke pevskega zbora na Faulhorn. Sestopil je po severni strani, kjer je preko leta obležalo nekaj snežišč. Imel je s seboj vrv, vendar prekratko, da bi z njo prepeljal atroke preko nevarnega mesta. Ubila sta se mu dva, stara 9 in 11 let. Šele to ga je zmotilo, obrnil je in brez težav sestopil po južni strani.

Najdražja reševalna akcija je bila v Matterhornu. Udeležili so se je vodje reševalnih postaj iz vse Švice in reševalci-specialisti. Reševali so češkega plezalca, a čemer smo že poročali. Stroški so znesli kar 9400 šfr. Pri tem niso všteti stroški za helikopter, transporte in razne takse. ČSSR je stroške takoj plačala.

DAV IN BOLGARI. Nemško planinsko društvo oz. njegova mladinska komisija skrbi za mednarodne zveze. To spada k tradiciji planinstva že med obema vojnama. DAV je doslej navezal dobre stike s češkimi, romunskimi, švicarskimi in bolgarskimi mladinci. Z Bolgari so se prvič sestali l. 1967 v Plovdivu in vse je šlo dobro od rok, kakor da bi nekdanje zveze, ki so bile dobre, med Nemčijo in Bolgarijo po l. 1945 ne zamrzile takorekoč popolnoma. Takoj so se zmenili za revanš v Nemčiji, vendar je-

seni 1967 še ni šlo. L. 1968 pa je nemška mladina dobila sredstva za to, predvsem jo je podprla »hochturistengruppe« iz Münchena, na roko so šle tudi šolske in druge oblasti. Bolgari so prišli v Nemčijo v želji po visokih ciljih, hoteli so na Matterhorn in Grossglockner, ker pa je bil sestanek že v aprilu, so se Nemci odločili le za skromnejše ture. V bolgarski delegaciji je bil tudi Sandi Bešev, ki je lani bil v Pamiru na Pik Leninu. Nemci in Bolgari so bili skupaj v Kampenwandu in v Wettersteinu, po turah pa so si Bolgari ogledali München, sprejel jih je tudi župan. Kaže, da se zveze med Nemčijo in Bolgarijo krepe in to ne samo zaradi turizma na Črnem morju, ki z Nemci močno računa.

UMETNI PLEZALNI VRTEC imajo zdaj tudi v Münchenu, ki je na prvi pogled videti kot kak staroegiptovski spomenik. V njem se je možno izuriti tudi v plezanju čez strehe z »mušjo tehniko«. Kar dve veliki športni trgovini sta se posvetili šolanju planincev. Scheck in Schuster, uvedli pa so tudi lastno informacijsko službo in odprli veliko propagando za nedeljske in počitniške ture in ekspedicije v inozemske gore, Schuster predvsem na Kavkaz in Himalajo. Diploma, ki jo dobi udeleženec teh »komercialnih tur« pove: »Temu in temu za uspešno opravljeno turo različnih težavnosti pod vodstvom izprašanih gorskih vodnikov izročamo srebrno (zlato) značko z diplomom, za nadaljnjo planinsko pot pa želimo mnogo uspeha. Športna hiša Schuster.« Diplomopodpiše vodja oddelka za planinske športe in šef hiše.

300 SMERI je v granitnem svetu josemitskih sten, kjer je nastala samosvoja plezalna tehnika, danes že znana najboljšim plezalcem v Evropi. V ameriškem Alpine Journal pišejo, da bodo ostali pri strogih predpisih, ki so se tam uveljavili za začetnike in izurjene, klinov ne bodo puščali v stenah, fiksne vrvi bodo uporabljali samo v skrajnem primeru, samohodstvu se bodo upirali. — Ker leži dolina Yosemite v sončni Kaliforniji, je v stenah nad njo večji del lepo vreme. Gorje pa, če završi vihar! Plezanci ponavadi niti fizično niti psihično niso pripravljeni nanj. Pravijo, da je

vročina v teh navpičnih pečinah, gladkih kot led, 85 do 90° F, celo ponoči da ne pade pod 50°. Zato je pozimi plezanje ugodnejše. Poleti je velika obtežitev že sama voda, ki jo mora plezalec vzeti s seboj po več litrov.

OMOTICA V GORAH je seveda lahko smrtno nevarna. Kdor je nagnjen k njej, je v nevarnosti tudi na manj nevarni ali celo nenevarni poti. Včasih, tako pravijo zdravniki, sodelavci gorske reševalne službe, lahko nastopi zaradi nespečnosti, ki utegne biti posledica prevelikega garanja in razburjanja, skratka zaradi duševne in telesne prenapetosti. Če vemo za vzrok, se lahko popravimo. Lahko pa nastopi zaradi oslabilosti telesa po kaki vročinski bolezni ali gripi, zaradi prevelikega pritiska ali pritoka krvi v možgane, pa tudi zaradi premajhne količine krvi v možganih. Nekateri pravijo, da so napadi omotice dedni. Doslej ni o tem nobene statistike, govori se na pamet, po posameznih primerih.

Omotico povzroča motnja v organu za ravnotežje. Del tega organa je v velikih in malih možganih, del v labirintu, to je v sluhovodu, v notranjem ušesu. Zato se pri občutljivih osebah, če jim pride v sluhovod topla ali mrzla voda, že izkazuje omotični občutki. Pri mnogih ušesnih, srčnih, žilnih, ledvičnih in možganskih boleznih nastopa tudi omotica. Zato jo štejejo med splošne bolezenske znake.

Tudi slaba prebava utegne povzročiti omotico, dalje vidne motnje in stalna raba napačnih naočnikov. Sledijo spremembe pritiska znotraj očesa, posledica je glavobol in, če je hudo, tudi omotica. Prehuda vročina, tudi pozimi na smučeh — vsaj na visokogorskih turah, kjer ni liftov — lahko povzroči sončarico. Znamenje zanjo je glavobol in omotičnost.

Omotica pa je lahko tudi živčnega izvora. Ugotovimo jo, če stopimo na rob prepada — samo s previdnostjo! Če ni nobenega telesnega ali duševnega vzroka, potem je ta omotica tisto, čemur ponavadi pravimo vrtoglavica. Je ozdravljiva, vendar ne pri vseh. So ljudje, ki se jim nujno vrti v glavi, če gledajo zviška.

V starejših letih je omotica tudi posledica arterioskleroze, to je

abnormalne porazdelitve krvi v možganih. Pomagajo kopeli in zdravila sicer pa velja antična ugotovitev: Senectus ipsa morbus, starost je sama na sebi bolezen.

Za planinca je dobro, da je o omotici poučen. Če se mu ponovi, je prav, da se obrne na zdravnika, pota po gorah pa primerno izbira, dokler se strahu pred omotico ne znebi.

JOHN BRUCE PRICE, angleški plezalec, ki je živel večji del na Bavarskem, je pred odhodom iz Evrope izjavil, da je sam preplezal direktissimo v severni steni Velike Cine. Prič ni imel, videl ga ni nobeden, v vpisno knjigo se tudi ni vpisal. Zdaj je odšel v Kalifornijo in se tam oženil. Menda si ja ni te direktissime zapisal za doto?

PETER ASCHENBRENNER — kdo od naših plezalcev tega imena ne pozna — je pred kratkim praznoval 65-letnico svojega rojstva. Pred 30 leti je bil v Alpah in v Himalaji eden najvidnejših asov, zdaj pa ima v najemu restavracijo »Kaiserlift — Bergstation«.

DAISY LEIDIG-VOOG, prva eigerjevka, drobna ženska, o kateri se je pred leti mnogo pisalo, med alpinistkami noče biti muha enodnevnica, ki je na vrvi svojega vodnika enkrat zaslovela in noče ničesar več, 29. in 30. junija je v 13 urah preplezala s Horstom Weidlichem, plezalcem iz Nürnberga, članom plezalske družine »Teufelkrallen«, saško smer v Cinah.

DESET LET DRUŽBE ZDARSKEGA. Junija 1958, dva leti po stoletnici rojstva Matije Zdarskega, so prijatelji Zdarskega ustanovili družbo, ki naj bi skrbela, da bi se spomin na to najmočnejšo osebnost srednjeevropskega smučanja ohranil. Predsednik tega združenja je doma iz Lilienfelda, torej od tam, kjer je živel in delal Zdarsky, slavn prof. Gottfried Wolfgang, večkratni avstrijski prvak v smuku, svetovni prvak na akademski olimpiadi, trener, organizator olimpijskih iger v Innsbrucku 1964, univ. prof. dr. Erwin Mehl, ki ga poznamo po njegovih razpravah o višinski fiziologiji, — častno članstvo pa so sprejeli dr. h. c. W. Rickmers, sir Arnold Lunn in dr. Karl Diem,

rektor nemške visoke šole za telesno vzgojo v Kölnu (Rickmers in Diem sta med tem umrlo). Odkrili so l. 1965 spomenik Zdarskemu v Lilienfeldu, ki je stal ca. 150 000 šilingov, redno pa izdajajo bilten »Zdarsky-Blätter«, v katerem izhajajo predvsem članki v spomin Zdarskemu. Zdaj se mu je poklonil celo smučarski zgodovinar Jakob Vaage, kar se Avstrijcem še posebno dobro zdi, saj bi bilo to pred nekaj desetletji, ko sta se norveška in avstrijska smučarska šola trli, popolnoma nemogoče.

Dr. ERNEST KOSMATH, dunajski inženir, je v komisiji za vrvi in plezalske rekvizite pri UIAA cenjena osebnost. Tudi on pravi, da so v začetku šestdesetih let našega stoletja verjeli v praktično neizrabilnost moderne vrvi. Z leti so se vrvi iz umetnega vlakna še izboljšale, saj imajo za to več pogojev kot konopljene. Najmanj pa se je podaljšala življenjska doba vrvi: Ta je odvisna predvsem od tega, koliko se z ustrežno impregnacijo poveča občutljivost na svetlobo. Da bi ugotovili, ali je vrv z rabo in s časom postala slabša, je treba ugotoviti lastnosti, ki jih pripisujejo dobri vrvi: ali padec zdrži, kako padec ujame, kakšna je prožnost, kako se vozla, kako se obnaša, če z njo vlečemo. Kako vpliva na vrv čas, je izolirano težko raziskati, ker je treba računati tudi z vremenskimi vplivi. Ugotovitve veljajo torej samo za določeno spravlanje vrvi. Poskusnega gradiva za to še nimamo. Na vrv vpliva zunanja in notranja obraba: koliko se tare po rebah, vezeh, ob vponkah, koliko se vlačijo po grušču in snegu, koliko se nateguje in obremenjuje pri trenju, potegih, pri spuščanju in pri padcih. Dajlj: Kako jo zvijamo, pri kakšni temperaturi, vlagi in sevanju jo uporabljamo. K temu pridejo še izjemni preizkusi: razne kemikalije, spuščanje z vponkami, udarci s kamenjem, ugriz z drezami ipd. Vpliva tudi težavnost ture, vrsta kamenine, plezalčeva sposobnost in ročnost. Različnost in vzajemna odvisnost vseh teh vplivov je tolikšna, da je življenjsko dobo, obstojnost vrvi nemogoče izraziti npr. v urah.

K vsemu temu je treba dodati še dve nedoločeni stvari: tudi

nove od UIAA preizkušene vrvi niso povsem enakih lastnosti; poškodbe različnih vrvi so različne pri istih vplivih.

Nova vrv je lahko taka, da komaj za las ustreza normativu UIAA, lahko pa je visoko nad njim. Tudi to je treba upoštevati. Zmogljivost vrvi usiha za 0,1 do 5% v eni uri rabe. Glavna vpliva sta vreme in težavnost ture. Pražnost pri rabi zraste pri eni uri rabe za 5%, vsaj pri viti vrvi. Vozlatost z rabo pojema, pri posameznih poskusih za 27% v eni uri pri viti vrvi. Začetna razteznost pojema, zboljšuje se torej uporabnost za poteg.

Zunanja izraba je pri viti vrvi hitrejša kot pri pleteni oz. opleteni. Notranja izraba je v tem, da vlakna izgube razteznost, vrv zdrži manjši padec. Obremenitve do 300 kg seveda niso pomembne (spuščanje, potegovanje). Vлага konopljeni vrvi ne škoduje, mokra perlonka pa zdrži manjši padec. Odpornost proti prhnjenju pa je pri perlonki 20-krat večja kot pri konopljenki. Ponavadi podcenjujemo vpliv kemičnih sredstev. Poliamidne vrvi pa so zelo občutljive, škodijo jim tudi šibke kisline, močne alkalije, fenoli (v mineralnih oljih), razna belila, odporne pa so proti milu, ketonom in alkoholu. Zelo je ogrožena taka vrv v avtomobilskem prtljžniku. Pri temperaturah nad 60°C se trdnost vrvi zmanjša, topi se pri 200°C (nevarnost nastopi že pri hitrem spuščanju, pri kuhi in kajenju). Sevanje posebej ni bilo raziskano.

Če uporabljamo vrv 200 ur na leto na srednje težavnih turah, potem bo »zelo dobra« vrv zdržala dve leti, »odlična« celo tri, štiri leta. Če so ture ekstremne, za pol manj, če je vrv slabše kvalitete prav tako.

Da bi podaljšali vrvi življenje, je treba pri plezanju z njo čim boljše ravnanje, jo urejati, je ne voditi čez ostre rezi, jo varovati pred oljem in kislinami v baterijah, je ne vlačiti po snegu in grušču, se po njej počasi spuščati, posebno če imamo vrvi sedež vpet z vponko. Vrvi do 9 mm ne uporabljamo kot samostojno varovalno vrv. Ta premer terja dvojno vrv.

Skratka — tudi pri modernih vrveh cela vrsta problemov, ki vpijejo po nadaljnjih izboljšavah.

TRŽAŠKA SPELEOLOGIJA v okviru CAI je zelo delavna. Zadnja leta prireja speleološka državna šola vsako leto tečaj s teoretičnim in praktičnim programom. Ker je tržaški kras na ozemlju, poseljenem s Slovenci, je delavnost speleološke sekcije usmerjena seveda tudi v to, da utrjuje italijansko poimenovanje raziskanih in neraziskanih jam. Vendar to prizadevanje ne zradira vsega, kar je staro tisoč let in več. Ostala je med drugimi Gabrovizza in Jablanza in seveda imena težajnikov, kakršna so Gherbaz, Miro Škabar, Cosevar, Kozel, ipd. Tečaj je podprla tržaška turistična organizacija.

CSFA so kratice, ki pomenijo švicarski ženski alpinistični klub. Letos praznuje svojo 50-letnico. 27. februarja 1918 se je zbralo v Montreuxu 15 pionirk, ki so sklenile ustanoviti svoj planinski klub, ker so se moški branili vpisovati v obstoječi klub tudi ženske (AC). Prvi mesec se je v klub vpisalo 35 žensk. Kmalu so nastale sekcije še v Veveyu, Ženevi in Lausanni. To je bil tak uspeh, da so vodilne odbornice sklenile ustanoviti združenje klubov. 2. junija 1918 so ga v Lausanni ustanovile, sekciji v Montreuxu pa zaupale sedež centralnega komiteja. Razpisale so konkurz za značko, pripravile statut in se lovile nekaj časa zaradi imena. »Club alpin des dames« jim ni bil všeč, zedinile so se pa za Club Suisse de Femmes Alpinistes. Oktobra je bila že prva skupina v Montreuxu, 10. maja 1919 je klub štel že sedem sekcij. L. 1920 je skupščina v Lausanni sklenila izdati glasilo. Ženevska sekcija je prevzela centralne posle do l. 1924. L. 1920 nastaneta v nemškem delu Švice sekciji Bern in Zürich, l. 1921 se rodijo še sekcije v Luzernu, St. Gallenu in Baslu, vsega skupaj je imel klub že 13 sekcij. Ob 20-letnici so na skupščini v Ženevi ugotovile, da imajo 4200 članic. L. 1962 so uredile stalni sekretariat. Danes ima CSFA 56 sekcij in 7000 članic, ki se izrekajo za geslo prve predsednice Mme Margot, umrle l. 1944: Učimo se spoznavati gore in jih ljubiti.

SEVERNA STENA AIGUILLE D'ARGENTIÈRE februarja letos ni zabeležila prvega zimskega vzpona, marveč le incident, sicer ne krvav, pa vendarle. Bertholat, Joris in Troillet so namreč sporočili javnosti, da so bili prvi zimske gostje znamenite stene oni, v resnici pa je bila tu pazimi prva naveza »orličev« (aig-lons) iz GHM (Groupe de Haute Montagne). Bila sta Jean Braun in Andre Meier. Preplezala sta jo s smučmi na hrbtu in sestopila po ledeniku Millieu. Ker pa ne pišeta dnevnika, ne moreta dokazati, da sta bila v steni pred 21. marcem, ki sklepa zimsko sezono. Gotovo pa sta bila zimska gosta te stene Léon Weissbaum in Helmut Wagner februarja 1967. Kronist pripominja: Naveze naj bi vzele v roke vsaj vodnik, če se že ne pozanimajo pri drugih, kako je s steno. Nikar naj ne iščejo takoj slave v dnevnih listih, naj gre prej ob-

java skozi rešeto bolje informiranih bralcev planinskih revij. Ti so povprečno gotovo prva publika alpinistov, ki so opravili težko delo v stenah.

EBNEFLUH (3960 m) je dokaj popularna gora v Berner Oberland. Severozapadna stena je visoka 800 m in spada med lepše ledene stene z naklonino 50° do 60° C. L. 1960 jo je prvi preplezal Hiebeler s tovarišem. Smer je v 8 letih doživela 30 ponovitev. V steni je levo od Hiebelereve smeri še smer po severnem grebenu, desno od nje pa smer Mariner-Aschenbrenner.

KHAN TENGRI je najbrž detroniziran sedemtisočak, ime pa pomeni »vladar duhov«. Na karti Ignatjeva ima višino 7320 m, Merzbacher mu je prisodil 7200 m, verjetno pa ugotovitvah ekspedicije Ignatjeva iz l. 1886. Friedrichsen in Zapožnikov sta l. 1902 namerila 6950 m. Vojaški

topografi iz Turkestanu so l. 1912/13 zapisali 6980 m in 6992 m. L. 1932 sta Zagrubski in Gusev obstala pri 6990 m, Spančincev pri 7013 m. Vojaški topografi pod vodstvom Rapasova so l. 1943 namerili 6995 m kot oni iz l. 1913. Potemtakem ima Sovjetska zveza pet sedemtisočakov: Pik Komunizma 7482,6, Pik Pobjeda (v Tien-Šanu) 7439,3, Pik Lenin 7134,2, Pik Korženevskaja 7105 in Pik Dostuk 7003. Slednji je pravzaprav vzhodna rama Pik Pobjede, vendar 5 km stran in ga zato štejejo za samostojen vrh.

PALLAVICINIJEV ŽLEB V GROSS-GLOCKNERJU je vse prej kot primeren za smuko. Vendar se je zdaj našel že drugi korenjak, ki se je upal spustiti s smučmi v njegovo brezno. Bil je to Jürgen Garter, storil pa je to za film »Skiextrem«. Prej je s smučmi kot tretji in četrti presmučal severno stran Mt. Blanca.

JUHE BREZ KUHANJA

Juho domačega okusa brez kuhanja predstavljajo višek današnje prehrabene industrije. Izredno so pomembne za vsakdanjo široko potrošnjo, posebej pa še za prehrano v planinstvu in turizmu.

Znana ljubljanska tovarna hranil Kolinska nas je v svojem jubilejnem letu, ob 60-letnici svojega obstoja, presenetila s Knorrovimi domačimi juhami. Vsem, ki si žele v planinah okrepčati s tako domačo juho, dajemo kratko informacijo o Knorrovih juhah, ki jih nudi Kolinska v Ljubljani in jih je moč dobiti v vseh samopostrežbah, specializiranih trgovinah in mlekarah v Sloveniji in Jugoslaviji.

Domača goveja juha v briketih zadostuje za 4 krožnike domače juhe (1 liter vode). Priprava je preprosta, saj briket le prelijemo s kromom in juha je gotova.

Domača kokošja juha v briketih se pripravi prav tako kot goveja. Iz enega briketa napravimo 4 krožnike juhe. Posebnost te juhe je v tem, da vsebuje 14% drobno mletega sušenega kokošjega mesa, kar daje tej juhi posebno vrednost.

Briketi, naj si bodo kokošji ali goveji, so praktični, ker vsak briket vsebuje po 2 kocki, od katerih vsaka zadostuje za pripravo 2 krožnikov oz., če jo razpalavimo, za 1 krožnik juhe. Po želji lahko pri pripravi juhe kokošje in goveje brikete mešano uporabljamo v zaželenih razmerjih.

Na juhe, ki jih pripravimo iz kokošjih ali govejih briketov, lahko zakuhemo riž, rezance, croke, ribano kašo, zdrobove žličnike, vlivance ipd. Bolje je, da zakuhe prej skuhamo, vodo odlijemo in jih damo v že vročo juho, tako da vržemo briket med, npr., vlivance, ko so ti že skuhani na vodi.

Enako ravnamo z granulirano dvojno močno kokošjo juho imenovano »Consommé de Poule«, ki je na trgu v kozarčkih z zelenim pokrovčkom. Kozarčki so napolnjeni s koncentratom v prahu, ki pravitko vsebuje 14% kokošjega mesa. Iz takega kozarčka naredimo 21 krožnikov juhe, oz. damo eno kavino žličko na 2 del kroga. Planinske kočje in domovi bodo s pridom uporabljali domača in goveja juho v škatlah po 1 kg, kar zadostuje za najmanj 210 krožnikov goveje, kokošje pa za 220.

Juha s fritati, »Celestina«, je pravitka naglo pripravljena kakor briketi in consommé, tj. brez kuhanja. V trgovinah jo dobite v okusnih zeleno rumenih vrečkah.

Razen navedenih juh pa dobite v trgovini Knorrove juhe v vrečkah. Te juhe je treba kuhati le kratek čas. To je kokošja juha s testeninami in kokošjim mesom, ki jo moramo kuhati 7 minut, goveja juha z mesnimi cmečki, ki jo moramo kuhati dobrih 10 minut.

Vse te juhe odlikuje resničen okus pravih domačih juh, prijeten vonj in mikaven videz, kar pri hrani ni brez pomena. Zlatorumeno barvo juhe osvežujejo drobci zelenjave z naravno zeleno barvo.

Zelo so uporabne juhe v kockah in v prahu tj. juh brez zakuhe, saj jih lahko uporabljamo kot začimbe in dodatke k raznim jedem: k omakam, juhám, solatam, jajcem itd.

Da imamo danes Knorrove svetovno znane juhe tudi pri nas, se imamo zahvaliti proizvodni tehnični sodelovanju med »Kolinsko« in švicarsko tovarno Knorr. Kolinska ba v prvih mesecih prihodnjega leta pričela izdelovati razširjeno proizvodnjo Knorrovih izdelkov, predvsem juh. V izgradnji je že nov objekt za Knorrove izdelke v okviru obstoječega obrata Kolinske na Šmartinski cesti.

Sodelovanje med Knorrom in Kolinska ba tako zajelo nove potrošnike juh, ki doslej zaradi neprimerne kvalitete industrijskih juh pri nas niso kupovali, odprl pa se bo tudi izvoz naših presnih, polpredelanih in konzerviranih izdelkov, torej mnogih naših proizvodov, ki sicer ne bi našli poti na svetovno tržišče.

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA L. 1966 IN L. 1967

Zap. št.	PLANINSKA DRUŠTVA	Članstva 1966	Naročniki 1966	Članstvo 1967	Naročniki 1967	Število naročnikov 1966 v ‰	Število naročnikov 1967 v ‰	Porast	Padeč
1.	Ajdovščina	237	29	208	32	12,2	15,5	3	—
2.	APD, Ljubljana	411	58	347	62	13,2	7,9	4	—
3.	»Avtomontaza«, Ljubljana	185	32	190	29	17,3	15,3	—	3
4.	Bled	457	38	479	38	8,3	8,0	—	—
5.	Bohinjska Bistrica	529	21	493	21	3,9	4,3	—	—
6.	Bohinj-Srednja vas	437	38	441	34	8,7	7,7	—	4
7.	»Bohor«, Senovo	311	20	414	21	6,4	5,0	1	—
8.	Bovec	200	13	172	10	6,5	5,8	—	3
9.	Brežice	230	26	262	41	11,3	15,0	15	—
10.	Celje	1 572	189	1 332	163	12,0	12,2	—	26
11.	Cerknica	150	10	—	7	6,7	—	—	3
12.	Cerkno na Primorskem	207	16	230	10	7,7	4,3	—	6
13.	Črna-Zerjav	635	13	597	13	2,0	2,2	—	—
14.	Črnomelj	109	7	160	7	6,4	4,4	—	—
15.	Črnuče	564	26	471	26	4,6	5,5	—	—
16.	Dol pri Hrastniku	396	16	415	14	4,0	3,4	—	2
17.	Domžale	518	47	524	39	9,0	7,4	—	8
18.	Dovje-Mojstrana	330	28	325	30	8,5	9,2	2	—
19.	Dravograd	99	4	139	4	4,0	2,8	—	—
20.	Gorje	659	35	649	35	5,3	6,4	—	—
21.	Gornji grad	112	11	98	10	9,8	10,0	—	1
22.	Gornja Radgona	136	28	89	29	20,6	32,5	1	—
23.	Gozd-Martuljk	116	5	126	6	4,3	4,8	1	—
24.	Hrastnik	959	21	850	18	2,2	2,1	—	3
25.	Idrija	791	36	733	37	4,5	5,0	1	—
26.	Ilirska Bistrica	65	11	90	9	16,9	10,0	—	2
27.	Javornik	776	47	883	47	7,0	5,3	—	—
28.	Jesenice	1 268	153	1 486	119	12,0	8,0	—	34
29.	Jezersko	47	15	102	17	31,9	16,6	2	—
30.	Kamnik	773	156	1 291	155	20,2	12,0	—	1
31.	Kobarid	224	13	147	11	5,8	7,5	—	2
32.	Kočevje	197	10	194	11	5,0	5,7	1	—
33.	Koper	369	77	388	77	20,8	19,8	—	—
34.	Kostanjevica	190	6	220	5	3,2	2,3	—	1
35.	»Kozjak«, Maribor	505	44	471	37	8,7	7,8	—	7
36.	Kranj	1 821	264	1 936	309	14,5	15,9	45	—
37.	Kranjska gora	183	20	183	21	10,9	11,5	1	—
38.	Križe	338	35	304	26	10,4	8,55	—	9
39.	»Kuma«, Trbovlje	276	22	325	20	7,9	6,2	—	2
40.	Laško	525	44	528	41	3,38	7,8	—	3
41.	»Lisca«, Sevnica	620	55	486	39	8,8	8,0	—	16
42.	Litija	421	25	336	24	5,9	7,1	—	1
43.	»Litostrojska«, Ljubljana	404	59	474	65	14,6	13,7	6	—
44.	Ljubljana-matica	9 835	1 290	8 869	1 397	13,1	15,7	107	—
45.	Ljubno ob Savi	101	11	98	11	11,9	11,2	—	—
46.	Ljutomer	225	7	315	6	3,1	1,9	—	1
47.	Luče	73	18	81	11	24,6	13,5	—	7
48.	Majšperk	125	5	119	24	4,0	20,2	19	—
49.	Maribor-matica	2 000	254	2 257	273	12,7	12,0	19	—
50.	»Mariborski tisk«, Maribor	4	—	269	37	—	13,8	37	—
51.	Medvode	630	61	846	51	9,7	6,0	—	10
52.	Mengeš	666	39	719	35	5,8	4,9	—	4
53.	Mežica	1 038	29	1 214	26	2,8	2,1	—	3
54.	Mozirje	242	18	246	16	7,4	6,5	—	2
55.	MTT Maribor	465	8	440	7	1,7	1,6	—	1
56.	Murska Sobota	141	11	245	15	7,8	6,1	4	—
57.	Nova Gorica	553	58	714	70	10,5	9,8	12	—
58.	Novo mesto	290	29	217	27	10,0	12,4	—	2
59.	»Obtrnik«, Ljubljana	300	2	300	2	0,7	0,7	—	—

Zap. št.	PLANINSKA DRUŠTVA	Članstvo 1966	Naročniki 1966	Članstvo 1967	Naročniki 1967	Število naročnikov 1966 v %	Število naročnikov 1967 v %	Porast	Padeč
60.	»Oljka«, Polzela	66	7	47	9	10,6	19,1	2	—
61.	Oplotnica	141	4	130	4	2,8	3,0	—	—
62.	Ormož	62	22	94	19	35,5	20,2	—	3
63.	Podbrdo	353	12	430	12	3,4	2,8	—	—
64.	Poljčane	305	25	214	16	8,2	7,5	—	9
65.	Postojna	272	21	245	19	7,7	7,8	—	2
66.	Prevalje	716	35	817	30	4,9	3,7	—	5
67.	PIT Ljubljana	975	57	988	51	5,8	5,2	—	6
68.	PIT Maribor	306	12	312	15	3,9	4,8	3	—
69.	Ptuj	229	18	259	16	7,8	6,2	—	2
70.	Radeče	221	30	307	28	13,6	9,1	—	2
71.	Radlje	97	11	41	9	11,3	21,9	—	2
72.	Radovljica	1 040	82	930	78	7,8	8,4	—	4
73.	»Rašica«, Šentvid	331	38	319	40	11,5	12,5	2	—
74.	Ravne	431	44	473	39	10,2	8,2	—	5
75.	Rimske Toplice	291	9	298	9	3,1	3,0	—	—
76.	Rogaška Slatina	—	—	156	12	—	7,7	12	—
77.	Ruše	831	74	787	71	8,9	9,0	—	3
78.	Sežana	170	32	188	30	18,2	15,9	—	2
79.	Slovenska Bistrica	153	9	417	7	5,8	1,7	—	2
80.	Slovenj Gradec	255	24	120	24	9,4	20,0	—	—
81.	Slovenske Konjice	469	12	465	11	2,5	2,4	—	1
82.	Solčava	127	18	129	17	14,2	13,2	—	1
83.	Šentjur pri Celju	215	13	195	10	6,0	5,1	—	3
84.	Škofja Loka	1 136	79	1 057	78	6,2	7,4	—	1
85.	Šoštanj	565	21	483	17	3,7	3,5	—	4
86.	TAM, Maribor	885	138	1 079	160	15,6	1,5	22	—
87.	Tolmin	460	54	709	53	11,7	7,5	—	1
88.	Trbovlje	881	63	982	59	7,2	6,0	—	4
89.	Tržič	621	69	654	69	11,1	10,5	—	—
90.	Velenje	570	35	825	32	6,1	3,9	—	3
91.	Vipava	6	6	298	6	100,0	25,2	—	—
92.	Vrhnika	570	36	510	48	6,3	9,4	12	—
93.	Vuzenica	62	3	48	3	4,8	6,3	—	—
94.	Zabukovica	347	6	285	7	1,7	2,4	1	—
95.	Zagorje	637	19	752	18	2,9	2,4	—	1
96.	»Emona«, Zalog	—	—	91	10	—	10,9	10	—
97.	Zalec	—	—	181	10	—	5,5	10	—
98.	Zreče	67	5	95	5	7,5	5,2	—	—
99.	»Železničar«, Ljubljana	617	65	497	59	10,5	11,9	—	6
100.	»Železničar«, Maribor	400	32	376	32	8,0	8,5	—	—
101.	Železniki	330	18	261	18	5,4	6,9	—	—
102.	»Žičnica«, Ljubljana	120	9	105	8	7,5	6,6	—	1
103.	Žiri	341	10	277	9	2,9	3,2	—	1
		52 721	4 940	54 463	5 044	—	—	358	241
Trst-Gorica			103		101			—	2
Beograd			34		28			—	6
Zagreb			72		67			—	5
Republiška plan. dr.			36		35			—	1
Ostale republike			86		76			—	10
Inozemski naročniki			87		90			3	—
Zamena z inozemstvom			39		33			—	6
Zamena v državi			38		38			—	—
Razni			276		144			—	132
			5 711		5 666			358	403

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1967

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	130	50	28	208
2.	Akademsko PD Ljubljana	92	247	8	347
3.	Avtomontaža Ljubljana	150	30	10	190
4.	Bled	332	88	59	479
5.	Bohinjska Bistrica	309	83	101	493
6.	Bohinj — Srednja vas	200	141	100	441
7.	Bohor Senovo	159	20	235	414
8.	Bovec	106	16	50	172
9.	Brežice	80	38	144	262
10.	Celje	801	337	194	1 332
11.	Cerkno	158	36	36	230
12.	Cerknica*	—	—	—	—
13.	Črna na Koroškem	358	95	144	597
14.	Črnomelj	100	30	30	160
15.	Črnuče	304	100	67	471
16.	Dol pri Hrastniku	301	47	67	415
17.	Domžale	322	74	128	524
18.	Dovje-Mojstrana	191	95	39	325
19.	Dravograd	109	15	15	139
20.	EMONA Žalog	48	19	24	91
21.	Gorje pri Bledu	386	113	150	649
22.	Gornji grad	62	9	27	98
23.	Gornja Radgona	68	6	15	89
24.	Dozd-Martuljk	70	22	34	126
25.	Hrastnik	630	89	131	850
26.	Idrija	335	251	147	733
27.	Ilirska Bistrica	60	20	10	90
28.	IMPOL Slovenska Bistrica	234	140	43	417
29.	Javornik — Koroška Bela	650	103	130	883
30.	Jesenice	996	332	158	1 486
31.	Jezerško	64	18	20	102
32.	Kamnik	766	229	296	1 291
33.	Kobarid	103	38	6	147
34.	Kočevje	170	11	13	194
35.	Koper	239	107	42	388
36.	Kostanjevica na Krki	120	50	50	220
37.	Kozjak Maribor	296	99	76	471
38.	Kranj	1 039	335	562	1 936
39.	Kranjska gora	92	73	18	183
40.	Križe	226	40	38	304
41.	Kum Trbovlje	257	39	29	325
42.	Laško	456	31	41	528
43.	Lisca Videm-Krško	341	60	85	486
44.	Litija	180	15	141	336
45.	Litostroj Ljubljana	382	32	60	474
46.	Ljubljana-matica	5 544	2 652	673	8 869
47.	Ljubno ob Savinji	39	8	51	98
48.	Ljutomer	110	25	180	315
49.	Luče ob Savinji	66	5	10	81
50.	Majšperk	70	14	35	119
51.	Maribor-matica	1 351	570	336	2 257
52.	Mariborski tisk Maribor	241	9	19	269
53.	Medvode	631	159	56	846
54.	Janeza Trdine Mengeš	252	144	323	719
55.	Mežica	800	155	259	1 214
56.	Mozirje	168	43	35	246
57.	MTT Maribor	283	122	35	440
58.	Murska Sobota	59	71	115	245

* Društvo za leto 1967 ni dvignila članskih znamkic.

VRSTA ČLANSTVA

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
59.	Nova Gorica	316	161	237	714
60.	Novo mesto	187	22	8	217
61.	Obrtnik Ljubljana	250	30	20	300
62.	Oplotnica	90	6	34	130
63.	Ormož	43	30	21	94
64.	Podbrdo	270	80	80	430
65.	Poljčane	167	18	29	214
66.	Polzela	28	7	12	47
67.	Postojna	146	73	26	245
68.	Prevalje	582	135	100	817
69.	PTT Ljubljana	733	183	72	988
70.	PTT Maribor	276	12	24	312
71.	Ptuj	115	124	20	259
72.	Radeče pri Zidanem mostu	221	53	33	307
73.	Radlje ob Dravi	25	13	3	41
74.	Radovljica	607	193	130	930
75.	Rašica Sentvid	188	100	31	319
76.	Ravne na Koroškem	393	37	43	473
77.	Rimske Toplice	159	69	70	298
78.	Rogaška Slatina	79	20	57	156
79.	Ruše pri Mariboru	393	144	250	787
80.	Sežana	108	53	27	188
81.	Slovenj Gradec	89	29	2	120
82.	Slovenske Konjice	123	30	312	465
83.	Solčava	57	19	53	129
84.	Sentjur pri Celju	53	97	45	195
85.	Škofja Loka	883	103	71	1 057
86.	Šoštanj	292	62	129	483
87.	TAM Maribor	640	150	289	1 079
88.	Tolmin	465	122	122	709
89.	Trbovlje	572	129	281	982
90.	Tržič	492	108	54	654
91.	Velenje	320	325	180	825
92.	Vipava	63	86	149	298
93.	Vrhnika	220	220	70	510
94.	Vuzenica	35	11	2	48
95.	Zabukovica	217	38	30	285
96.	Zagorje ob Savi	435	94	223	752
97.	Zreče	87	7	1	95
98.	Žalec	56	9	116	181
99.	Železničar Ljubljana	347	93	57	497
100.	Železničar Maribor	301	41	34	376
101.	Za Selško dolino Železniki	218	32	11	261
102.	Žičnica Ljubljana	100	5	—	105
103.	Žiri	150	10	117	277

Skupaj:	33 677	11 183	9 603	54 463
---------	--------	--------	-------	--------

V letu 1966:	32 510	11 482	8 729	52 721
--------------	--------	--------	-------	--------

V letu 1967:	33 677	11 183	9 603	54 463
--------------	--------	--------	-------	--------

Razlika:	+ 1 167	— 299	+ 874	+ 1 742
----------	---------	-------	-------	---------

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1967

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO						Skupne investicije v letu 1967
		Iz lastnih sredstev	prsto-voljno delo	v vred-nosti	sub-vencija PZS	ostale sub-vencije	poso-jilo	
		din	ur	din	din	din	din	
1.	Ajdovščina	42,00	26	78,00	—	—	—	120,00
2.	Akademsko PD Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
3.	Avtomontaža Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
4.	Bled	400,00	—	—	—	—	—	400,00
5.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—
6.	Bohinj — Srednja vas	1 242,00	—	—	—	—	—	1 242,00
7.	Bohor Senovo	900,00	30	105,00	—	—	—	1 005,00
8.	Bovec	—	—	—	—	—	—	—
9.	Brezice	—	—	—	—	—	—	—
10.	Celje	1 533,93	—	—	—	—	—	1 533,93
11.	Cerknica	—	—	—	—	—	—	—
12.	Cerkno	—	—	—	—	—	—	—
13.	Črna na Koroškem	3 575,76	—	—	—	—	—	3 575,76
14.	Črnomelj	1 215,00	—	—	—	—	—	1 215,00
15.	Črnuče	—	—	—	—	—	—	—
16.	Dol pri Hrastniku	125,00	105	420,00	—	—	—	545,00
17.	Domžale	192,00	215	1 075,00	—	—	—	1 267,00
18.	Dovje — Mojstrana	—	94	376,00	—	—	—	376,00
19.	Dravograd	—	10	80,00	—	—	—	80,00
20.	Emona — Zalog	—	—	—	—	—	—	—
21.	Gorje pri Bledu	950,00	80	430,00	200,00	—	—	1 550,00
22.	Gornji grad	1 127,00	44	176,00	—	—	—	1 303,00
23.	Gornja Radgona	—	—	—	—	—	—	—
24.	Gozd-Martuljek	130,00	20	100,00	—	—	—	230,00
25.	Hrastnik	—	—	—	—	—	—	—
26.	Idrija	3 445,42	12	35,00	—	—	—	3 481,42
27.	Ilirska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—
28.	IMPOL Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—
29.	Javornik — Koroška Bela	445,90	—	—	863,07	—	—	1 309,97
30.	Jesenice	543,50	80	800,00	—	—	—	1 343,50
31.	Jezerško	—	84	672,00	—	—	—	672,00
32.	Kamnik	1 500,00	70	490,00	—	—	—	1 990,00
33.	Kobarid	—	—	—	—	—	—	—
34.	Kočevje	—	—	—	—	—	—	—
35.	Koper	—	—	—	—	—	—	—
36.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—	—
37.	Kozjak Maribor	—	—	—	—	—	—	—
38.	Kranj	92,64	30	150,00	—	—	—	242,64
39.	Kranjska gora	1 104,00	11	44,00	—	—	—	1 148,00
40.	Križe	—	—	—	—	—	—	—
41.	Kum — Trbovlje	58,31	24	60,00	—	—	—	118,30
42.	Laško	811,13	—	—	—	—	—	811,13
43.	Lisca Videm-Krško	51,00	15	75,00	—	—	—	126,00
44.	Litija	—	—	—	—	—	—	—
45.	Litostroj Ljubljana	400,00	40	200,00	—	—	—	600,00
46.	Ljubljana-matica	—	—	—	—	1 210,01	—	1 210,01
47.	Ljubno ob Savinji	40,00	50	250,00	—	—	—	290,00
48.	Ljutomer	50,00	12	96,00	—	—	—	146,00
49.	Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—	—
50.	Majšperk	—	—	—	—	—	—	—
51.	Maribor-matica	1 264,00	126	632,00	—	—	—	1 896,00
52.	Mariborski tisk Maribor	—	—	—	—	—	—	—
53.	Medvode	—	50	400,00	—	—	—	400,00
54.	Janeza Trdine Mengeš	—	—	—	—	—	—	—
55.	Mežica	—	—	—	520,78	—	—	520,78
56.	Mozirje	—	—	—	—	—	—	—
57.	MTT Maribor	—	—	—	—	—	—	—
58.	Murska Sobota	—	—	—	1 000,00	—	—	1 000,00
59.	Nova Gorica	—	110	550,00	—	3 200,00	—	3 750,00

Zep. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO						Skupne inve- sticije v letu 1967
		Iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo	v vred- nosti	sub- ven- cija PZS	ostale sub- vencije	poso- jilo	
		din	ur	din	din	din	din	din
60.	Novo mesto	500,00	—	—	—	1 500,00	—	2 000,00
61.	Obrtnik Ljubljana	29 001,75	—	—	—	58 808,65	—	87 810,40
62.	Oplotnica	—	—	—	—	—	—	—
63.	Ormož	—	—	—	—	—	—	—
64.	Podbrdo	150,00	—	—	—	—	—	150,00
65.	Poljčane	—	200	600,00	—	—	—	600,00
66.	Polzela	—	—	—	—	—	—	—
67.	Postojna	7 334,81	—	—	—	38 300,00	—	45 634,81
68.	Prevalje	—	—	—	—	—	—	—
69.	PTT Ljubljana	1 041,64	220	1 320,00	—	—	—	2 361,64
70.	PTT Maribor	—	52	520,00	—	—	—	520,00
71.	Ptuj	—	—	—	—	—	—	—
72.	Radeče pri Zidanem mostu	800,00	22	154,00	—	—	—	954,00
73.	Radlje ob Dravi	150,00	40	200,00	—	—	—	350,00
74.	Radavljiča	—	—	—	—	—	—	—
75.	Račica Šentvid	—	23	150,00	—	—	—	150,00
76.	Ravne na Koroškem	500,00	67	560,00	—	—	—	1 060,00
77.	Rimske Toplice	216,88	70	350,00	—	—	—	566,88
78.	Rogaška Slatina	273,20	80	1 200,00	—	—	—	1 473,20
79.	Ruše pri Mariboru	394,70	150	750,00	—	—	—	1 144,70
80.	Sežana	33,70	25	125,00	—	—	—	158,70
81.	Slovenjgradec	—	—	—	—	—	—	—
82.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—	—
83.	Solčava	45,00	10	50,00	—	—	—	95,00
84.	Šentjur pri Celju	—	182	728,00	—	—	—	728,00
85.	Škofja Loka	—	—	—	—	—	—	—
86.	Šoštanj	100,00	90	315,00	—	—	—	415,00
87.	TAM Maribor	—	—	—	—	—	—	—
88.	Tolmin	—	5	20,00	—	—	—	20,00
89.	Trbovlje	500,00	112	560,00	—	—	—	1 060,00
90.	Tržič	418,60	300	900,00	1 120,00	—	—	2 438,60
91.	Velenje	100,00	12	60,00	—	—	—	160,00
92.	Vipava	350,00	—	—	—	—	—	350,00
93.	Vrhnika	—	25	125,00	—	—	—	125,00
94.	Vuzenica	—	—	—	—	—	—	—
95.	Zabukovica	37,50	31	186,00	—	—	—	223,50
96.	Zagorje ob Savi	352,48	—	—	—	—	—	352,48
97.	Zreče	—	—	—	—	—	—	—
98.	Zalec	—	—	—	—	—	—	—
99.	Železničar Ljubljana	—	120	600,00	—	—	—	600,00
100.	Železničar Maribor	—	150	450,00	—	—	—	450,00
101.	Za Selško dolino v Železnikih	200,00	24	120,00	—	—	—	320,00
102.	Žilnica Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
103.	Ziri	60,00	11	45,00	—	—	—	105,00
Skupaj:		63 805,84	3 359	17 353,00	3 703,85	103 018,66	—	187 881,35
V letu 1966:		33 382,35	5 714	29 489,50	120,00	53 093,83	59 050,00	175 135,68
V letu 1967:		63 805,84	3 359	17 353,00	3 703,85	103 018,66	—	187 881,35
Razlika:		+ 30 423,49	— 2 355	— 12 136,50	+ 3 583,85	+ 49 924,83	— 59 050,00	+ 12 745,67

Zep. št.	PLANINSKO DRUSTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	Iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo
			din	ur
1.	Avtomontaža Ljubljana	Koča pod Voglom	1 838,00	350
2.	Bohinjska Bistrica	Mencingerjeva koča	1 478,55	30
3.	Bohinj-Srednja vas	Vodnikov dom na Velem polju	740,00	—
		Koča pod Bogatinom	17 549,00	—
		Planinski dom na Uskovnici	8 508,00	—
4.	Celje	Frišaufov dom na Okrešlju	22 651,67	—
		Planinski dom v Logarski dolini	1 127,40	—
5.	Celje — postaja GRS	Koča GRS na Okrešlju	11 120,00	300
6.	Črnomelj	Dom na Mirni gori	1 800,00	788
		Zavetišče v Črmošnjicah	7 210,00	525
7.	Črnuče	Gradnja doma na Mali planini	20 500,00	10 000
8.	Dol pri Hrastniku	Dom v Gorah	21 387,00	782
9.	Domžale	Dom na Veliki planini	26 232,00	436
10.	Dovje-Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	9 346,65	240
11.	EMONA Zalog	Koča na Bibi planini	321,00	1 102
12.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	1 778,50	32
		Tržaška koča na Doliču	1 800,00	128
13.	Ilirska Bistrica	Koča na Sviščakah	3 204,99	900
14.	IMPOL Slov. Bistrica	Dom pri Treh kraljih	2 150,00	—
15.	Javornik-Koroška Bela	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	2 710,99	—
		Kovinarska koča v Krmi	2 060,95	—
		Dom Valentina Staniča	6 229,11	—
16.	Jesenice	Prešernova koča na Stolu	1 047,44	—
		Tičarjev dom na Vršču	53 827,02	850
		Erjavčeva koča na Vršču	215,50	625
		Koča pri izviru Soče	—	265
		Zavetišče pod Špičkom	18,40	132
		Zavetišče železarjev na Zadnjem Voglu	—	280
		Lipovčeva koča v Martuljku	—	35
		Bivak I (Vel. Dnina)	—	12
		Bivak II (Pod Rokavi)	—	14
		Bivak III (Za Akom)	—	21
		Bivak IV (Na Rušju)	—	27
		Zavetišče GRS na Španovem vrhu	—	60
17.	Jesenice — postaja GRS	Čojzova koča na Kokrskem sedlu	3 320,00	350
18.	Kamnik	Koča na Jermanovih vratih	—	200
		Koča na Starem gradu	—	—
		Koča pri Jelenovem studencu	361,00	345
19.	Kočevje	Dom na Kozjaku	21 997,67	—
20.	Kozjak Maribor	Dom Kokrskega odreda na Kališču	4 109,20	—
21.	Kranj	Koča v Krnici	320,50	—
22.	Kranjska gora	Mihov dom	504,50	—
23.	Križe	Koča na Vel. Poljani*	25 000,00	400
24.	Kum Trbovlje	Koča na Kumu	5 700,00	1 144
25.	Laško	Dom na Šmohorju	400,00	—
26.	Lisca Videm-Krško	Tončkov dom na Lisci	3 900,00	—
27.	Litostroj Ljubljana	Litostrojska koča na Soriški planini	16 278,97	25
28.	Ljubljana-matica	Dom v Kamniški Bistrici	8 473,37	—
		Koča pri Savici	17 347,55	—
		Dom na Komni	43 681,15	—
		Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	16 804,79	—
		Triglavski dom na Kredarici	10 652,23	—
29.	Luče	Koča na Loki	731,34	—
30.	Maribor-matica	Mariborska koča na Pohorju	24 171,00	242
		Ribniška koča na Pohorju	37 603,00	376
		Koča na Zavcarjevem vrhu	827,00	10
		Zavetišče na Pesniku	8 443,00	30

* Investirala planinska skupina Standard.

INVESTICIJ V LETU 1967

v vrednosti	Investirano				Skupne investicije v letu 1967
	ostale sub- vencije	dotacija iz sklada PVP	posojilo FZS	ostala posojilo	
din	din	din	din	din	din
3 500,00	—	—	—	—	5 338,00
200,00	—	—	—	—	1 678,55
—	—	—	—	—	740,00
—	—	—	—	—	17 549,00
—	—	—	—	—	8 508,00
—	—	—	—	—	22 651,67
—	—	—	—	—	1 127,40
1 500,00	—	—	—	—	12 620,00
3 150,00	—	—	—	—	4 950,00
2 100,00	—	—	—	—	9 310,00
80 000,00	70 000,00	—	—	—	170 500,00
3 128,00	—	—	—	—	24 515,00
3 050,00	—	—	—	50 000,00	79 282,00
960,00	—	—	—	—	10 306,65
6 612,00	4 480,00	—	—	—	11 413,00
160,00	—	—	—	—	1 938,50
640,00	—	—	—	—	2 440,00
1 800,00	13 000,00	—	—	1 500,00	19 504,99
—	—	—	—	—	2 150,00
—	—	—	—	—	2 710,99
—	—	—	—	—	2 060,95
—	—	12 161,40	—	—	18 390,51
—	—	81 540,09	—	—	82 587,53
8 500,00	—	—	—	95 557,43	157 884,45
6 250,00	—	—	—	—	6 465,50
2 650,00	—	—	—	—	2 650,00
1 320,00	—	—	—	—	1 338,40
2 800,00	—	—	—	—	2 800,00
350,00	—	—	—	—	350,00
120,00	—	—	—	—	120,00
140,00	—	—	—	—	140,00
210,00	—	—	—	—	210,00
270,00	—	—	—	—	270,00
300,00	—	—	—	—	300,00
2 450,00	—	—	—	—	5 770,00
1 400,00	—	—	—	—	1 400,00
—	—	—	—	10 778,00	10 778,00
207,00	613,00	—	—	—	1 181,00
—	—	—	—	—	21 997,67
—	—	—	—	—	4 109,20
—	—	—	—	—	320,50
—	—	—	—	—	504,50
2 000,00	—	—	—	—	27 000,00
6 900,00	—	—	—	—	12 600,00
—	—	—	—	—	400,00
—	—	—	—	—	3 900,00
175,00	—	—	—	—	16 453,97
—	—	—	—	37 958,81	46 432,18
—	—	—	—	—	17 347,55
—	—	—	20 012,54	—	43 681,15
—	—	—	—	—	36 817,33
—	—	16 999,43	—	—	27 651,66
—	—	—	—	—	731,34
2 417,00	—	—	—	—	26 588,00
3 760,00	—	—	—	—	41 363,00
83,00	—	—	—	—	910,00
284,00	—	—	—	—	8 727,00

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo
			din	ur
31. Medvode		Planinski dom Tamar	112 518,81	652
		Slavkov dom na Golem brdu	6 845,00	—
32. Mežica		Dom na Peci	4 723,71	—
33. Nova Gorica		Koča Kekec na Katarini	4 500,00	—
		Elektrifikacija Doma dr. Klementa Juga v Lepeni	25 000,00	100
34. Novo mesto		Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih	1 000,00	—
35. Planinsko-gost. podjetje Krvavec Kranj		Planinski hotel na Šmarjetni gori	18 322,70	—
36. Podbrdo		Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti	—	—
37. Poljčane		Dom na Boču	10 000,00	2 000
38. Postojna		Vojkova koča na Nanosu	1 380,00	—
		Koča Mladika na Pečni rebri	1 400,00	—
39. Prevalje		Dom na Uršlji gori	—	1 811
40. PTT Ljubljana		Poštarska koča na Vršiču	19 978,76	720
41. Radeče pri Zid. mostu		Zasavska koča na Prehodavcih	7 063,40	—
42. Radovljica		Roblekov dom na Begunjsčici	2 843,00	—
		Valvazorjev dom pod Stolom	8 507,00	—
		Pogačnikov dom Pri Kriških jezerih	1 115,00	—
		Dom na Goški ravni	40 565,00	—
43. Rašica Šentvid		Zavetišče na Rašici	5 068,00	3 600
44. Ravne na Koroškem		Koča na Naravskih ledinah	—	580
45. Rimske Toplice		Zavetišče na Kopitniku	1 407,77	1 280
46. Ruše pri Mariboru		Ruška koča	13 063,68	2 200
47. Slovenske Konjice		barvanje razglednega stolpa na Rogli	1 500,00	—
48. Solčava		Zavetišče pod Ojstrico	10 290,00	112
49. Šentjur pri Celju		Dom na Resevni	—	125
50. Škofja Loka		Dom na Lubniku	—	—
51. Soštanj		Andrejev dom na Slemenu	6 342,68	—
52. Tolmin		Koča na planini Razor	1 088,00	750
53. Trbovlje		Dom na Mrzlici	5 053,98	1 015
54. Tržič		Dom na Kofcah	1 761,84	—
		Koča na Dobrniču	418,60	—
		Dom na Zelenici	896,77	—
55. Velenje		Dom na Paškem Kozjaku	1 500,00	100
56. Vipava		Furlanovo zavetišče pri Abramcu	400,00	—
57. Vrhnika		Zavetišče na Planini	6 500,00	150
58. Zabukovica		Dragotov dom na Homu	15 649,26	4 200
59. Zagorje ob Savi		Koča na Zasavski gori	1 979,10	—
		Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	3 757,80	—
60. Železničar Ljubljana		Dom na Vogarju	1 296,00	300
61. Za Selško dolino v Železnikih		Koča na Ratitovcu	12 142,50	63
62. Žiri		Dom na Goropekah	4 640,00	90
Skupaj:			837 996,80	40 904
V letu 1966:			691 506,67	27 347
V letu 1967:			837 996,80	40 904
Razlika:			+ 146 490,13	+ 13 557

Investirano

v vrednosti	ostale sub- vencije	dotacija iz sklada PVP	din PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1967
din	din	din	posojila	din	din
5 220,00	11 059,00	—	—	—	128 797,81
—	35 972,22	—	—	—	42 817,22
—	—	—	—	1 650,01	6 373,72
—	—	—	—	—	4 500,00
500,00	—	—	—	—	25 500,00
—	—	—	—	11 000,00	12 000,00
—	—	—	—	—	18 322,70
—	—	9 057,61	—	—	9 057,61
6 000,00	—	—	—	50 000,00	66 000,00
—	—	—	—	—	1 380,00
—	—	—	—	—	1 400,00
7 244,00	—	—	—	—	7 244,00
4 320,00	—	—	—	—	24 298,76
—	—	—	—	—	7 063,40
—	—	—	—	—	2 843,00
—	—	—	—	—	8 507,00
—	—	—	—	—	1 115,00
—	—	—	—	—	40 565,00
29 000,00	2 000,00	—	—	—	36 068,00
5 800,00	6 000,00	—	—	—	11 800,00
6 256,00	—	—	—	—	7 663,77
11 000,00	6 637,60	—	—	—	30 701,28
—	—	—	—	—	1 500,00
520,00	—	—	—	—	10 810,00
500,00	—	—	—	—	500,00
—	2 612,50	—	—	3 934,00	6 546,50
—	—	—	—	—	6 342,68
1 996,50	—	—	—	—	3 084,50
5 075,00	2 620,08	—	—	—	12 749,06
—	—	—	—	—	1 761,84
—	—	—	—	—	418,60
—	—	—	—	—	896,77
500,00	—	—	—	—	2 000,00
—	—	—	—	—	400,00
750,00	—	—	—	—	7 250,00
25 200,00	—	—	—	1 950,00	42 799,26
—	—	—	—	—	1 979,10
—	—	—	—	—	3 757,80
1 500,00	—	—	—	—	2 796,00
315,00	—	—	—	—	12 457,50
450,00	—	—	—	—	5 090,00
261 532,50	154 994,40	119 758,53	20 012,54	264 328,25	1 658 623,02
144 108,10	100 043,50	167 746,79	24 058,22	892 298,73	2 019 762,06
261 532,50	154 994,40	119 758,53	20 012,54	264 328,25	1 658 623,02
+ 117 424,40	+ 54 950,90	— 47 988,26	— 4 045,68	— 627 970,53	— 361 139,04

PREGLED PLANINSKO SMUČARSKIH NESREČ IN

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			Ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	1. 1.	Na plazu pri Erjavčevi koči na Vršiču	Andreja Jelovčan	delavka	25. 11. 1941	Ljubljana
2.	3. 1.	Na plazu pri Erjavčevi koči na Vršiču	Marija Bešter	delavka	2. 5. 1943	Ljubljana
3.	23. 1.	Na Kisavcu	Marija Roglič	delavka	19. 11. 1925	Ljubljana
4.	24. 1.	Na področju Koče pod Bogatinom	Ivan Šintar	dijak	22. 12. 1953	Ljubljana
5.	29. 1.	Na Kisovcu	Miloš Sluga	dijak	17 let	Ljubljana
6.	29. 1.	Pod Erjavčevo kočjo na Vršiču	Jože Rogelj	delavec	9. 12. 1941	Škofja Loka
7.	5. 2.	Na conskem prvenstvu pionirjev področja Maribor, pod Uršlje goro	Aco Pirnat	dijak	6. 2. 1953	Maribor
8.	7. 3.	Na področju Koče pod Bogatinom	Ana Cirček-Gros	delavka	22. 7. 1938	Ljubljana
9.	13. 3.	Na Veliki planini	Darinka Kovačič	delavka	5. 9. 1946	Ljubljana
10.	14. 3.	Na področju Koče pod Bogatinom	Aljoša Čatar	študent	22. 8. 1944	Ljubljana
11.	19. 3.	V zajedi Skuta	Polde Potočnik	študent	24. 8. 1940	Ziri
12.	22. 4.	Na področju Koče pod Bogatinom	Martina Kavčič	študent	30. 9. 1945	—
13.	25. 4.	Na področju Ukanca	Alojz Kovačič	delavec	29. 5. 1931	Studor
14.	29. 4.	Na plazu pod Stenarjem	Drago Zorman	dijak	1951	Jesenice
15.	29. 4.	Na Okrešlju	Aleksander Kuzman	delavec	1942	—
16.	30. 4.	Pod Vadnikovim domom	Marjan Jenič	dijak	29. 5. 1946	Ljubljana
17.	1. 5.	Na Golteh	Viktor Pangerl	delavec	30. 3. 1944	—
18.	1. 5.	Pri Frančkovih Jamih pod Kredarico	Betka Burger	študent	12. 8. 1943	Maribor
19.	2. 5.	Na plazu pri Erjavčevi koči na Vršiču	Janez Bernik	delavec	23. 6. 1942	Kranj
20.	7. 5.	Na smučarskem tekmovanju na Okrešlju	Franci Kopitar	dijak	1956	Celje
21.	12. 6.	Na poti od plan. kočje na Vogarju proti Pršivcu	Johanna Christina De Wissler	—	5. 2. 1919	Rotterdam
22.	18. 6.	Na pobačju Stola v Karavankah	Valentin Rezar	miličnik	10. 1. 1929	Hraše
23.	24. 6.	Levo od Drogenikove smeri v vpadnici Babe v Kamniških Alpah	Jože Kodre Tone Arnel Elko Kuštrlin	alpinisti AO Celje		
24.	24. 6.	V severovzhodnem stebri široke peči	Andrej Fenc	študent	21. 3. 1949	Jesenice
25.	2. 7.	V Štajerski Rinkli	Ivo Poličanin	študent	—	Zagreb

PO GRS IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1967

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
Jug.	Ljubljana, Zibertova 29	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju	324,00
Jug.	Kamnik, Kidričeva 33	padec pri smučanju	poškodba desnega kolena	172,00
Jug.	Ljubljana, Tugomerjeva 57	padec pri smučanju	dvojni zlom leve noge nad gležnjem	270,00
Jug.	Ljubljana, Oražnova 2/I	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju	198,25
Jug.	Ljubljana, Medvedova 14	padec pri smučanju	zlom leve noge nad gležnjem	100,00
Jug.	Škofja Loka, Spodnji trg 13	padec pri smučanju	poškodba levega stegna	344,00
Jug.	Maribor	padec pri smučanju	zlom golenice desne noge	172,00
Jug.	Ljubljana, Jenkova 10	padec pri smučanju	zlom leve noge v členku	160,00
Jug.	Ljubljana, Savlje 51	padec pri smučanju	poškodba noge v kolenu	200,00
Jug.	Ljubljana, Cilenškova 38	padec pri smučanju	zlom leve ključnice	1 074,00
Jug.	Ljubljana, Litijska 7	padec pri plezanju	poškodba glave in reber	118,20
Jug.	Ljubljana, Študentsko naselje 6	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju	729,80
Jug.	Studor 27, p. Bohinj	obešen	smrtna	1 253,00
Jug.	Mojstrana 109	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	—
Jug.	Celje, Cankarjeva 4	padec pri smučanju	spiralni prelom leve krače	125,00
Jug.	Ljubljana, Zofke Kvedrove 18	padec pri smučanju	poškodba gležnja leve noge in zlom kosti v stopalu	200,00
Jug.	Celje, Dobrova 70	padel preko ograje verande planinskega doma	smrtna	70,00
Jug.	Maribor, Vrbanska 26	zdrsnila na poledenelem snegu	težke poškodbe na glavi ter odrgnine po rokah in nogah	733,60
Jug.	Kranj, Trojarjeva 43	padec pri smučanju	izpah desne roke v ramenu	318,00
Jug.	Celje, Drobničevanova hiša	padec pri smučanju	prelom leve krače	100,00
Nizozem.	Rotterdam, Westerlage	zdrsnila s poti	dvakratni zlom leve noge v gležnju	193,14
Jug.	Jesenice, Maršala Tita 9	ob opravljanju službene dolž- nosti na drž. meji pri sesto- panju stopil na majavo skalo in padel	zlom leve noge v stopalu	405,16
Jug.	Celje	V višini 250 m se je prvemu v navezi odkrušil oprimek, zaradi česar je padel okrog 20 m in obvisel na vrvi 1 m nad paševno polico. Soplezalca sta ga nato spustila na polico, nakar so vse tri spravili iz stene gorski reševalci	lažje poškodbe na roki in prsnem košu lažje odrgnine na obrazu	2 050,00
Jug.	Celje			
Jug.	Celje			
Jug.	Jesenice, Fužinska 8	pretrujenost soplezalca po- vzročila padec prvega plezalca	poškodba ledvic, hrbtenice in desne roke	1 814,70
Jug.	Zagreb, Primorska 28	35 m pod izstopom direktne smeri v lažji teren kot drugi v navezi padel v prečnici in pri nihanju udarjal ob steno	poškodba leve noge in prsnega koša	500,00

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
26.	9. 7.	Na poti iz Češke koč na Grintovec	Marija Škrabec	delavka	30 let	Ribnica
27.	21. 7.	Na Kokrskem sedlu	Martin Urbanija	študent	—	—
28.	23. 7.	Na Mali planini	Ivan Golob	delavec	31. 1. 1949	Zupanje njive
29.	30. 7.	Na Veliki planini	Srežko Šolmajer	delavec	13. 1. 1913	—
30.	31. 7.	Na vrhu Mangrta	Anton Troha	upokojenec	2. 10. 1910	—
31.	3. 8.	Na Kokrskem sedlu	Tone Urček	—	1949	—
32.	7. 8.	Pod Špičkom	Franc Korbar	oskrbnik planinskega zavetišča	14. 12. 1896	—
33.	7. 8.	V Pogačnikovem domu pri Kriških jezerih	Ladislav Zupančič	upokojenec	21. 6. 1903	Ljubljana
34.	10. 8.	Na tovarni žlečnici pri plan. domu na Peci	Vida Zihlerle	delavka	24. 5. 1938	Podpeca
			Erna Mostner	delavka	24. 11. 1920	Podpeca
35.	19. 8.	Pogačnikov dom pri Kriških jezerih	Pavel Poljanec	oskrbnik	22. 1. 1893	Ljubljana
36.	20. 8.	Velika planina	Dragica Lunder	—	13. 3. 1947	Ljubljana
37.	20. 8.	Velika planina	Franc Skol	delavec	16. 3. 1946	Ljubljana
38.	21. 8.	Črni graben v Triglavski severni steni	Franc Smrečnik	šofer	30. 12. 1941	Dobja vas
39.	23. 8.	Na poti preko Škarij	Hannelose Uhse	—	7. 10. 1927	Berlin
40.	26. 8.	Na poti čez Prag	Stanko Jurič	delavec	8. 5. 1924	Celje
41.	28. 8.	V skačalski smeri Triglavske severne stene	Franci Gselman	dijak	30. 7. 1949	Šmiklavž
42.	31. 8.	Na planini na Lazu	Milena Štros	planšarica	22. 3. 1934	Stara Fužina
43.	14. 10.	V Planjavi — smer Okno	Nikola Mihakovič	študent	12. 4. 1947	Zagreb
44.	22. 10.	Pod vrhom Grintovca	Heinrich Magauer	upokojeni železničar	7. 12. 1902	Salzburg
45.	22. 10.	Pod vrhom Jalovčevega kuloarja	Julij Kanoni	študent	21. 7. 1945	Ljubljana
46.	4. 11.	Pod vrhom Kuka	Iztok Pelajić	dijak	1. 7. 1949	—
47.	3. 12.	V Dedcu	Peter Ščetinin	inženir	28. 10. 1935	Celje

SREČENCI

državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
Jug.	Ribnica na Dol. Mlaka	zdrsnila s poti	smrtna	200,00
Jug.	Količevo 12	pri spuščanju po plazu proti dolni Kamn. Bistrici padel in nekaj metrov drsel z obrazom po pesku	močne poškodbe na glavi	25,00
Jug.	Županje njive 12	padel pri trganju planik	dvakratni zlom noge in roke	50,00
Jug.	Ljubljana, Gerbljeva 49	padel iz sedeža žičnice	poškodbe na hrbtenici in na glavi	100,00
Jug.	Idrija, Triglavska 5	srčna kap	smrtna	690,00
Jug.	Ljubljana, Rožna dolina VIII/34	neprimerna obutev	ožuljena peta na levi nogi	94,00
Jug.	Kočna 23, p. Jesenice	zdrsnil na mokri travi in padel	poškodbe prsnega koša	1 312,87
Jug.	Ljubljana, Kersnikova 3/II	možganska kap	—	575,00
Jug.	Podpeca 28	nestrokovno upravljanje s tovorno žičnico povzročilo, da se je ugrgala vlečna vrv, vagonček pa je začel drseti nazaj. Obe sta adskočili in padli,	prelom roke, poškodba kolena in odrgnine	—
Jug.	Podpeca 29		prelom medenice in noge, poškodba hrbtenice in težke odrgnine po vsem telesu	—
Jug.	Ljubljana, Velebitka 2	—	počen želodec	600,00
Jug.	Ljubljana, Poljanski nasip	pri hoji padla in si poškodovala pred 2 leti operirano nogo	poškodba levega kolena	100,00
Jug.	Ljubljana - Vič, Čutarjeva	padel iz sedeža žičnice	poškodba hrbtenice in odrgnine po roki	150,00
Jug.	Mežica 93	pri plezanju izgubil oporo, zdrsnil in padel 200 m globoko	poškodba kolk desne noge in odrgnine po vsem telesu	1 068,32
Nem.	Frankfurt am Mein	nerodno stopila	izvin desnega stožnega sklepa	359,72
Jug.	Ljubljana, Janežičeva 25	pri počitku ob poti izgubil zavest in padel 50 m po skalah v ruševje	velika rana na temenu glave in poškodbe po vsem telesu	970,42
Jug.	Šmiklavž 26, p. Hoče	zaradi izruvanega oprimka padel 12 m globoko in ovisel na vrvi	poškodba kolk desne noge in komolca leve roke, bolečine v trebuhu in odrgnine	1 650,57
Jug.	Stara Fužina 46	nosečnost	porod	1 141,00
Jug.	Zagreb, Pribirska 39	sam plezal brez kakršnekoli tehnične opreme in padel okrog 130 m globoko	smrtna	552,80
Avstr.	Villach, Merbothstrasse 20	pri plezanju Malega raza se mu je odlomila skala, padel 30 m globoko	smrtna	1 020,00
Jug.	Ljubljana, Igriška 3	v ledeniku zdrsnil in padel 200 m globoko	smrtna	1 900,10
Jug.	Tolmin, Gregorčičeva 7	zdrsnil na mokri travi in listju ter drsel kakih 10 m, nato pa padel preko 15 m visoke stene	prelom stegnenice, pretres možganov in manjše odrgnine po telesu	224,00
Jug.	Ljubljana, Gosposka 10	zaradi izruvanega oprimka padel okrog 30 m globoko	poškodba hrbtenice ter rane na glavi, prsi in rokah	1 720,00

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	PONE			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj

POIZVEDO

48.	6. 6.	Dol — Velika planina	Rino Stepanžič	učenec	17. 1. 1956	Ljubljana
49.	29. 6.	Na področju Male Pišnice — Korenjske police	—	—	—	—
50.	31. 8.	Na področju Rigljice in Frdamanih polic	Vladimir Večerič	študent	2. 1. 1945	Podr. Slatina
51.	19. 10.	Severna Triglavska stena	Štefan B. Colahov Štefan V. Kalačev	— —	— —	Sofija Sofija

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
Jug.	Ljubljana, Na jami 5	izgubil se je na šolskem izletu	najden brez poškodb	210,80
—	—	najdeno okostje neidentificir- nega moškega	—	85,24
Jug.	Novi Sad	pogrešan od 14. 7. 1965, ko je bil na počitnicah na Sred- njem vrhu in sam odšel v gore	najdeno okostje in nekaj oblačil	266,15
Belg. Belg.	Sofija, Vasil Kolarov 36	akcija pričela, ker se nista v dogovorjenem roku vrnila	brez poškodb	150,00
Skupni stroški vseh akcij din				26 847,69

Poleg navedenih gorskih nesreč je bilo v letu 1967 na področju Pohorske vzpenjače še 95, žičnice na Španovem vrhu 15, žičnice na Vel. planini 25, žičnice na Voglu 46, žičnice na Vitrancu 46, žičnice na Zelenici 53 in žičnice na Kravcu 45 čistih smučarskih nesreč z različnimi poškodbami. Pri reševanju so v večini primerov sodelovali gorski reševalci GRS.

PREGLED KAPACITETE, OBISKOV IN NOČITEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1967

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišče			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	ino-zemcev	skupaj	domačih	ino-zemskih	skupaj
1.	Koča pod Voglom	Jul. Alpe	1435	Avtomontaža Ljubljana	—	13	13	508	—	508	853	—	853
2.	Blejska koča na Lipanci	"	1633	Bled	24	26	52	1 280	150	1 430	80	5	85
3.	Dom planincev MURKA na Bledu	"	501	Bled	2	10	12	27 690	5 160	32 850	1 080	120	1 200
4.	Okrepčevalnica na Straži	"	636	Bled	—	—	—	8 930	4 520	13 450	—	—	—
5.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Bohinjska Bistrica	—	7	7	1 414	23	1 437	13	—	13
6.	Vodnikov dom na Velem polju	"	1817	Bohinj - Srednja vas	33	20	53	4 674	172	4 846	1 305	180	1 485
7.	Koča pod Bogatinom	"	1513	Bohinj - Srednja vas	39	15	54	4 208	116	4 324	1 297	152	1 449
8.	Dom na Uskovnici	"	1138	Bohinj - Srednja vas	37	8	45	2 779	153	2 932	1 013	92	1 105
9.	Koča Zlatorog v Trenti	"	622	Bovec	8	26	34	5 577	407	5 984	1 282	190	1 472
10.	Dom na Predelu	"	1156	Bovec	4	10	14	15 870	48	15 918	55	103	158
11.	Koča Petra Skalarja na Kaninu	"	1811	Bovec	25	40	65	382	51	433	333	27	360
12.	Koča na Mangrtu	"	2072	Bovec	18	12	30	5 056	1 529	6 585	282	52	334
13.	Aljažev dom v Vratih	"	1015	Dovje - Majstrana	27	133	160	14 053	1 236	15 289	4 839	1 512	6 351
14.	Dom Planika pod Triglavom	"	2408	Gorje pri Bledu	20	44	64	4 726	1 563	6 289	1 423	323	1 746
15.	Tržaška koča na Doliču	"	2123	Gorje pri Bledu	24	21	45	5 407	1 717	7 124	1 143	483	1 626
16.	Dom Valentina Staniča pod Triglavom	"	2332	Javornik - Koraška Bela	43	22	70	4 273	403	4 676	1 702	273	1 975
17.	Kovinarska koča na Zasipki planini	"	892	Javornik - Koraška Bela	12	15	27	3 701	433	4 134	298	24	322
18.	Erjavčeva koča na Vršiču	"	1515	Jesenice	20	33	53	6 854	370	7 224	2 884	370	3 254
19.	Tičarjev dom na Vršiču	"	1620	Jesenice	56	20	76	6 381	720	7 101	2 558	720	3 278
20.	Koča pri izviru Soče	"	876	Jesenice	—	10	10	4 833	3	4 836	194	3	197
21.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2180	Jesenice	—	4	4	34	—	34	34	—	34
22.	Bivak II (Pod Rokavi)	"	2140	Jesenice	—	5	5	48	—	48	48	—	48
23.	Bivak III (Za Akom)	"	1340	Jesenice	—	8	8	42	—	42	42	—	42
24.	Bivak IV (Na Rušju)	"	1980	Jesenice	—	6	6	56	—	56	56	—	56
25.	Zavetišče železarjev na Zadnjem Voglu	"	1440	Jesenice	—	10	10	78	—	78	63	—	63
26.	Lipovčeva koča v Martuljku	"	930	Jesenice	—	16	16	91	—	91	91	—	91
27.	Zavetišče pod Špičkom	"	2050	Jesenice	—	14	14	1 224	50	1 274	320	50	370
28.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	15	21	1 934	14	1 950	132	16	148
29.	Koča v Krnici	"	1218	Kranjska gora	10	14	24	1 428	38	1 466	227	38	265
30.	Mihov dom na Vršiču	"	1150	Kranjska gora	3	20	23	1 469	26	1 495	227	26	253
31.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	15	25	40	3 009	92	3 101	657	92	749
32.	Litostrojska koča na Soriški planini	"	1307	Litostroj Ljubljana	52	18	70	11 902	1 368	13 270	450	106	556
33.	Dom na Komni	"	1520	Ljubljana-matica	70	20	90	8 987	253	9 240	6 823	338	7 161
34.	Koča pri Savici	"	660	Ljubljana-matica	—	8	8	2 966	199	3 165	559	142	701
35.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1693	Ljubljana-matica	62	53	115	5 834	562	6 396	3 485	1 162	4 647
36.	Triglavski dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana-matica	44	80	124	9 610	929	10 539	4 004	391	4 395
37.	Dom Tamar	"	1108	Medvode	41	21	62	1 790	384	2 174	816	384	1 200

38.	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	"	2060	Nova Gorica	—	27	27	1 605	115	1 720	463	71	534
39.	Dom dr. Klementa Jurga v Lepeni	"	960	Nova Gorica	26	12	33	2 654	326	2 980	451	26	477
40.	Dom Zorka Jelinčiča na Črni Prsti	"	1844	Podbrdo	17	13	30	1 696	98	1 794	449	—	449
41.	Paštarska koča na Vršču	"	1725	PTT Ljubljana	3	25	28	7 250	286	7 536	1 600	711	2 311
42.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2050	Radeče pri Zid. mostu	—	22	22	3 974	367	4 341	563	45	600
43.	Pogačnikov dom pri Kriških jezerih	"	2052	Radovljica	40	32	72	1 988	616	2 604	1 206	924	2 130
44.	Koča na planini Razor	"	1333	Tolmin	17	26	43	1 986	23	2 009	827	19	846
45.	Zavetišče na Globoki	"	1835	Tolmin	—	2	2		ne evidentira				
46.	Dom na Vogarju	"	1050	Železničar Ljubljana	16	19	35	2 827	462	3 289	2 068	462	2 530
47.	Koča na Poreznu	Predgorje	1632	Cerkno	18	—	18	1 443	4	1 447	149	4	153
48.	Koča na Črnem vrhu nad Novaki	Jul. Alp	1288	Cerkno	14	—	14	1 572	2	1 574	169	6	175
49.	Zavetišče na Robidenskem brdu	"	824	Cerkno	2	—	2	1 283	—	1 283	—	—	—
50.	Zavetišče Ravne	"	707	Cerkno	2	—	2	1 118	—	1 118	—	—	—
51.	Zavetišče v Počah	"	610	Cerkno	—	—	—	909	—	909	—	—	—
52.	Slavkov dom na Golem brdu	"	448	Medvode	20	—	20	14 180	35	14 215	ležišča niso bila upor.		
53.	Planinski hotel na Šmarjetni gori	"	664	Plan.-gostinsko podjetje									
				Kravec Kranj	48	—	48	15 377	427	15 804	1 129	433	1 562
54.	Dom na Goški ravni	"	935	Radovljica	20	—	20	4 380	—	4 380	58	—	58
55.	Dom na Lubniku	"	1027	Škofja Loka	22	—	22	4 368	43	4 411	230	—	230
56.	Koča na Raštevci	"	1666	Za Selško dol. v Železnikih	10	29	39	5 372	—	5 372	354	—	354
57.	Zavetišče Farji potok	"	700	Za Selško dol. v Železnikih	—	—	—	849	—	849	—	—	—
58.	Zavetišče pri Bertu v Dražgošah	"	850	Za Selško dol. v Železnikih	2	—	2	2 360	—	2 360	—	—	—
59.	Zavetišče Prtoč	"	1010	Za Selško dol. v Železnikih	—	—	—	1 945	—	1 945	—	—	—
60.	Dom Pristava na Javornškem rovtu	Karavanke	920	Javornik - Koroška Bela	3	27	30	5 773	27	5 800	985	6	991
61.	Prešernova koča na Stolu	"	2193	Javornik - Koroška Bela	—	28	28	2 644	1 230	3 874	468	28	496
62.	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	"	1343	Postaja GRS Jesenice	—	8	8	296	—	296	92	—	92
63.	Dom na Pecl	"	1665	Mežica	81	52	140	4 074	39	4 113	3 164	39	3 203
64.	Koča na Pikovem (Podpeca)	"	986	Mežica	6	—	6	2 110	—	2 110	—	—	—
65.	Zavetišče v Heleni	"	730	Mežica	—	—	—	3 109	11	3 120	—	—	—
66.	Zavetišče Mihev v Podpeci	"	910	Mežica	—	—	—	2 870	30	2 900	—	—	—
67.	Dom na Uršlji gori	"	1696	Prevalje	52	—	52	5 449	129	5 578	1 448	7	1 455
68.	Paštarska koča pod Plešivcem	"	800	PTT Maribor	17	10	27	2 957	23	2 980	462	1	463
69.	Valvazorjev dom pod Stolum	"	1180	Radovljica	44	—	44	2 677	21	2 698	648	17	665
70.	Roblekov dom na Begunjščici	"	1757	Radovljica	27	40	67	3 032	62	3 094	563	34	602
71.	Koča na Naravskih ledinah	"	1128	Ravne na Koroškem	18	—	18	4 062	271	4 333	372	7	379
72.	Zavetišče Križan	"	1060	Slovanj Gradec	6	—	6	5 023	11	5 034	16	—	16
73.	Dom na Kofcah	"	1505	Tržič	23	6	29	2 532	—	2 532	1 067	7	1 074
74.	Dom na Zelenici	"	1535	Tržič	64	—	64	11 962	237	12 799	3 735	206	3 941
75.	Prehodno planinsko zavetišče v Tržiču	"	516	Tržič	—	—	—	12 011	—	12 011	—	—	—
76.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kam. Alpe	757	Celje	161	—	161	41 190	3 087	44 277	7 921	2 020	9 941
77.	Fršaufov dom na Okrešlju	"	1378	Celje	44	60	104	16 233	777	17 010	813	187	1 000
78.	Koča GRS na Okrešlju	"	1385	Postaja GRS Celje	—	8	8		v adaptaciji				
79.	Kocbekov dom na Korošici	"	1808	Celje	23	36	59	2 770	106	2 876	589	76	665
80.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	"	1344	Celje	94	64	158	2 641	84	2 725	618	36	654
81.	Bivak pod Ojstrico	"	1800	Celje	4	—	4	123	—	123	59	—	59
82.	Dom na Smrekovcu	"	1377	Črna na Koroškem	62	—	62	4 995	—	4 995	2 346	—	2 346

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč				Štev. obiskovalcev		Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Juga-slevanov	ino-zemcev	skupaj	domačih	ino-zemskih	skupaj
83.	Ceška koča na Spodnjih Ravneh	Kam. Alpe	1545	Jezerško	29	20	49	3 527	53	3 580	806	92	898
84.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	"	1791	Kamnik	23	24	52	3 784	90	3 874	1 100	90	1 190
85.	Koča na Jermanovih vratih	"	1834	Kamnik	26	20	46	4 937	94	5 031	1 120	94	1 214
86.	Bivak v Kočni	"	1952	Kranj	—	6	6	61	—	61	29	—	29
87.	Dom Kokrskega odreda na Kališču	"	1540	Kranj	24	30	54	2 970	4	2 974	696	4	700
88.	Koča na Kriški gori	"	1582	Križe	10	30	40	3 603	24	3 627	311	—	311
89.	Zavetišče na Vel. Poljani	"	1103	Križe	—	3	3	1 112	—	1 112	49	—	49
90.	Zavetišče v Gozdu	"	864	Križe	3	—	3	2 935	18	2 953	22	—	22
91.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana - matica	36	—	36	22 627	359	22 986	2 143	336	2 479
92.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana - matica	—	6	6	61	—	61	48	—	48
93.	Koča na Loki pod Raduho	"	1520	Luče ob Savinji	9	30	39	1 547	73	1 620	4	301	305
94.	Okrepčevalnica Igla	"	750	Luče ob Savinji	—	—	—	10 011	—	10 011	—	—	—
95.	Zavetišče Grohat na Raduhi	"	1882	Mežica	7	—	7	843	—	843	72	—	72
96.	Zavetišče pri Pucu	"	730	Mežica	—	—	—	1 704	16	1 720	—	—	—
97.	Koča pod Olševu	"	1250	Solčava	—	—	—	873	34	912	—	—	—
98.	Zavetišče pod Ojstrico	"	1206	Solčava	10	15	25	1 679	135	1 814	275	15	290
99.	Andrejev dom na Slemenu	"	1096	Šoštanj	46	22	68	7 630	9	7 639	287	9	296
100.	Dom pod Storžičem	"	1100	Tržič	50	18	68	3 853	13	3 866	1 165	13	1 179
101.	Bivak v Storžiču	"	1750	Tržič	3	6	9	133	—	133	75	—	75
102.	Zavetišče na Bistriški planini	"	1050	Tržič	—	—	—	1 112	—	1 112	—	—	—
103.	Kostanjčeva koča na Dobri	"	1520	Tržič	—	21	21	1 062	—	1 062	370	—	370
104.	Koča na Mali planini	Predgorje	1447	Črnuče	—	22	22	1 470	5	1 495	1 350	5	1 355
105.	Dom na Vel. planini	Kam. Alp	1560	Domžale	19	28	47	9 246	—	9 246	1 622	—	1 622
106.	Koča na Bibi planini ¹	"	1338	Emona Zalog	2	4	6	225	—	225	—	—	—
107.	Dom na Menini planini	"	1508	Gornji grad	30	40	70	2 958	11	2 969	482	11	493
108.	Koča na Starem gradu	"	533	Kamnik	16	8	24	18 315	—	18 315	—	—	—
109.	Mengeška koča na Gobavici	"	440	Janeza Trdine Mengeš	6	—	6	10 135	—	10 135	81	—	81
110.	Dom na Krvavcu	"	1700	Plan.-gost. pod. Krvavec Kranj	110	40	150	44 144	216	44 359	4 090	341	4 431
111.	Koča ob žičnici na Krvavcu	"	1425	Plan.-gost. pod. Krvavec Kranj	—	—	—	—	—	11 250	—	—	—
112.	Planinsko zavetišče Rašica	"	632	Rašica Šentvid	—	—	—	1 581	—	1 531	—	—	—
113.	Dom na Resevni	"	632	Šentjur pri Celju	10	—	10	2 821	66	2 887	111	10	121
114.	Zavetišče na Resevni z razgl. stolpom	"	632	Šentjur pri Celju	2	—	2	—	—	ni poslovalo	—	—	—
115.	Mariborska koča na Pohorju	Pohorje	1040	Maribor - matica	50	34	84	16 811	53	16 864	1 870	53	1 853
116.	Ribniška koča	"	1500	Maribor - matica	85	30	115	15 012	406	15 418	1 930	406	2 336
117.	Koča na Pesniku	"	1100	Maribor - matica	4	—	4	3 011	—	3 011	54	—	54
118.	Gostišče Ribnica	"	620	Maribor - matica	2	—	2	8 934	—	8 934	—	—	—
119.	Koča na Pesku	"	1382	Oplotnica	32	—	32	4 172	37	4 209	232	8	240

¹ Koča otvorena 3. 9. 1967.

120.	Koča na Osankarici	"	1160	Oplotnica	—	—	—	5 330	198	5 578	—	—	—
121.	Ruška koča (Tinotov dom)	"	1250	Ruše	17	23	42	12 452	250	12 632	725	186	911
122.	Dom pri Treh kraljih	"	1125	Impol Slov. Bistrica	16	18	34	438	—	438	117	—	117
123.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	"	1161	Slavenj Gradec	10	19	27	1 332	—	1 332	87	—	89
124.	Grmovškov dom pod Vel. Kopo	"	1377	Slovenj Gradec	31	22	51	5 851	42	5 823	612	41	653
125.	Razgledni stolp na Rogli	"	1517	Slovenske Konjice	ne evidentira								
126.	Dom Zarja na Pahorju	"	1200	TAM Maribor	25	10	35	2 267	538	2 805	5 100	603	5 700
127.	Koča Planinc	"	1010	Vuzenica	1	6	7	—	ni poslovala				
128.	Koča na Rogli	"	1481	Zreče	29	10	37	4 812	64	4 876	603	33	636
129.	Dom pod Brinjevo goro	"	430	Zreče	—	—	—	4 911	—	4 911	—	—	—
130.	Dom na Boču z razgl. stolpom	Boč	693	Poljčane	45	22	67	1 750	6	1 756	260	34	294
131.	Koča Tromejnik na Doliču	Goričko	403	Murska Sobota	—	42	42	—	ni poslovala				
132.	Dom Kozjak	Kozjak	705	Kozjak Maribor	21	16	37	6 104	123	6 232	462	—	462
133.	Zavetišče Šober	"	320	Kozjak Maribor	—	—	—	5 336	—	5 336	—	—	—
134.	Koča na Zavarjevem vrhu	"	914	Maribor - matica	24	14	33	4 852	—	4 852	356	—	356
135.	Zavetišče Podlipje	"	840	Vuzenica	—	—	—	2 357	137	2 535	—	—	—
136.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	970	Velenje	42	18	62	927	7	936	233	7	240
137.	Koča na Bohorju	Zasavje	935	Bohor Senovo	32	18	52	5 354	—	5 364	604	—	604
138.	Celjska koča	"	750	Celje	53	10	63	6 650	492	7 142	1 518	183	1 701
139.	Dom v Gorah	"	791	Dol pri Hrastniku	53	22	83	8 239	215	8 424	462	74	536
140.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	42	41	83	10 477	83	10 560	4 090	83	4 173
141.	Koča na Kumu	"	1219	Kum Trbovlje	20	8	28	8 137	47	8 186	1 126	47	1 173
142.	Dom na Šmohorju	"	774	Laško	25	25	50	2 081	24	2 105	573	14	587
143.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca Videm - Krško	17	4	21	5 923	134	6 057	1 416	174	1 590
144.	Dom na Jančah	"	774	Litija	17	23	37	4 193	—	4 193	321	—	321
145.	Gašperjeva koča nad Vel. Kozjem	"	513	Radeče pri Zid. mostu	2	—	2	936	—	936	—	—	—
146.	Zavetišče Lovrenc	"	711	Radeče pri Zid. mostu	—	—	—	2 236	—	2 236	—	—	—
147.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Rimske Toplice	—	4	4	4 042	61	4 103	28	—	28
148.	Dom na Mrzlci	"	1119	Trbovlje	43	61	106	7 435	33	7 518	1 812	15	1 827
149.	Dragotov dom na Homu ²	"	608	Zabukovica	4	4	8	605	—	605	—	—	—
150.	Koča na Zasavski gori	"	847	Zagorje ob Savi	25	28	53	5 511	92	5 613	236	4	270
151.	Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	"	1296	Zagorje ob Savi	16	12	28	1 574	11	1 585	199	—	199
152.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	6	—	6	1 183	—	1 183	35	—	35
153.	Dom Vinka Paderišča	"	822	Novo mesto	18	12	30	1 822	6	1 828	207	6	213
154.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1043	Črnomelj	40	12	52	5 637	579	6 218	920	37	957
155.	Gostišče v Črmošnjicah	gričevje	520	Črnomelj	24	—	24	7 818	432	8 250	723	—	720
156.	Bife na kolodvoru v Črnomlju	"	156	Črnomelj	ne evidentira								
157.	Koča pri Jelenovem studencu	"	850	Kočevje	9	8	17	1 081	27	1 108	61	6	67
158.	Dom na Govejku	Polhograjski	812	Obrtnik Ljubljana	23	8	35	3 693	—	3 693	252	—	252
159.	Dom na Goropekah	dolomiti	742	Žiri	10	30	40	4 974	161	5 135	197	161	358
160.	Zavetišče na Planini z razgl. stolpom	"	733	Vrhnika	13	—	13	2 759	150	2 900	—	—	—
161.	Iztekova koča pod Golaki	Trnovski	1250	Ajdovščina	—	12	12	106	—	106	—	—	—
162.	Koča na Čavnu z razgl. stolpom	gozd	1237	Ajdovščina	13	16	29	2 228	615	2 843	144	28	172
163.	Koča pri izviru Hublja	"	250	Ajdovščina	—	—	—	4 130	4	4 134	—	—	—
164.	Koča Kekec na Katarini	"	306	Nova Gorica	16	—	16	6 550	4 637	11 187	185	17	202

² Odprt 17. 9. 1967.

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanci	ino-zemcev	skupaj	domaćih	ino-zemskih	skupaj
165.	Zavetišče Sivka ³	Idrijsko	1006	Idrija	—	—	—	118	—	118	—	—	—
166.	Zavetišče na Jelenku	hribovje	1106	Idrija	—	—	—	254	—	254	—	—	—
167.	Zavetišče na Hleviški planini	"	907	Idrija	6	—	6	299	22	321	50	—	50
168.	Pirnatova koča na Javorniku	"	1240	Idrija	8	—	8	396	27	423	63	—	63
169.	Dom Rudar Vojsko	"	1080	Idrija	24	10	34	1 988	24	2 012	279	79	358
170.	Koča na Sviščakih pod Snežnikom ⁴	Snežnik	1242	Ilirska Bistrica	19	—	19	132	120	252	—	—	—
171.	Zavetišče na Vel. Snežniku	"	1796	Ilirska Bistrica	6	8	14	1 789	704	2 493	23	—	23
172.	Tumova koča na Slavniku	Tržaško-	1028	Koper	6	23	29	2 447	1 218	3 665	45	21	66
173.	Stjenkova koča na Trstelju	Komenski kras	642	Nova Gorica	—	12	12	3 414	170	3 584	38	—	38
174.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1248	Postojna	3	30	33	6 948	2 133	9 081	320	—	320
175.	Furlanovo zavetišče pri Abramcu	"	915	Vipava	—	—	—	1 570	910	2 480	—	—	—
176.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notr. Kras	710	Postojna	—	—	—	6 031	364	6 395	—	—	—
177.	Dom na Slivnici	"	1114	Cerknica	36	26	62	5 820	1 910	6 730	570	40	610

Skupaj 3 258 2 518 5 776 828 484 50 731 879 215 121 201 16 424 137 625

V letu 1966: 3 228 2 387 5 615 765 619 44 697 810 316 141 220 13 580 154 800

V letu 1967: 3 258 2 518 5 776 828 484 50 731 879 215 121 201 16 424 137 625

Razlika: +30 +131 +161 +62 865 +6 034 68 899 -20 019 2 844 -17 175

³ Postojanka ukinjena 18. 5. 1967.

⁴ Koča še v adaptaciji.

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz naslednjih držav: 18 553 iz Italije, 17 232 iz Avstrije, 7997 iz Nemčije, 2080 iz Nizozemske, 1011 iz Anglije, 750 iz ČSSR, 683 iz Švedske, 507 iz Francije, 456 iz Švice, 382 iz ZDA, 324 iz Poljske, 195 iz Belgije, 108 iz Bolgarije, 104 iz SSSR, 103 iz Madžarske, 71 iz Danske, 64 iz Kanade, 31 iz Norveške, 30 iz Libanona, 17 iz Avstralije, 10 iz Romunije, 9 iz Luxemburga, 6 iz Španije, 3 iz Egipta, 2 iz Argentine, 1 iz Irsko, 1 iz Finske in 1 iz Mehike.

Planinci,

predno se odločite za nakup vaše opreme, oglejte si najnovejše izdelke v naših poslovalnicah, kjer vam nudimo:

bunde, dežne plašče, sončna očala, obutev iz usnja in gume, športne vreče, planinske torbe, nahrbtnike, termos steklenice, plastično, tekstilno, usnjeno in kovinsko galanterijo.

Priporočamo nakup ceradnega platna, platna za bunde, konopne oprti in vrvi, filc in vse vrste motvoza.

Za opremo planinskih domov in koč pa dobavljamo naslednje izdelke:

plastične mase za oblogo tal in sten, izravnalno maso za tla, preproge, razna platna, pohištveno in posteljno blago, predpražnike, tapetniške in rolo vrvce, izolacijski material, tesnila (gobaste plošče), vodovodno-inštalaterski material, opremo za gostinske obrate, aparate za kuhanje kave, klobas, delovne mize, pomivalna korita, štedilnike, hladilnike, bojlerje in ostalo opremo.

Zahtevajte naše ponudbe! Priporočamo se!

Poslovalnice v Ljubljani, Kranju, Mariboru, Celju, Kopru in Novem Sadu.

ASTRA

**veletrgovina
ljubljana,
titova 77**

telefon:

315-955

telex:

31 248

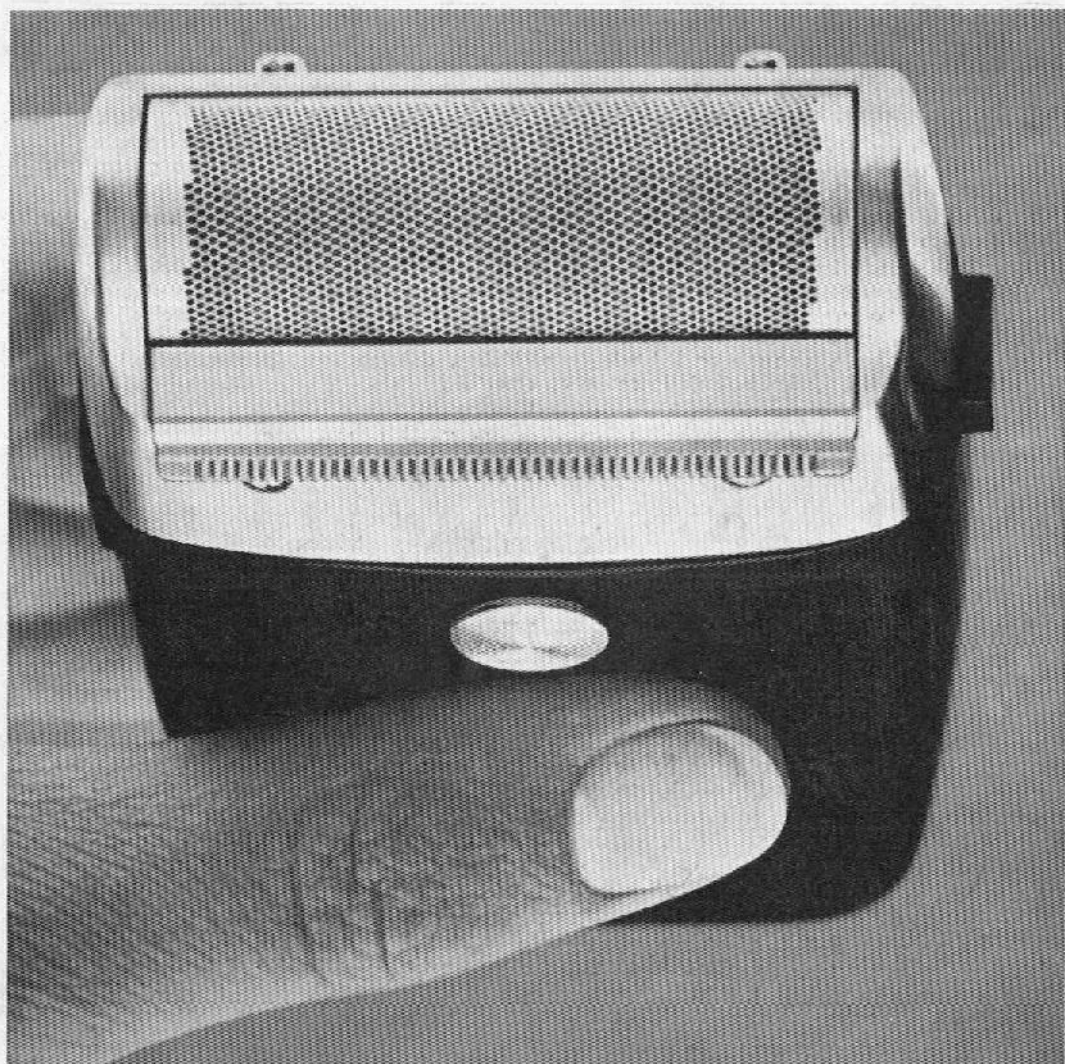

VISOKI »C« BONBONI

polnjeni z naravnimi sokovi
črnega ribeza, oranže in maline
z dodatkom vitamina C so
okusni in vsebujejo zdravju
koristne in potrebne sestavine

**CESTNO
PODJETJE
MARIBOR**

IZVRŠUJE VZDRŽEVANJE
IN MODERNIZACIJO CEST
IN CESTNIH OBJEKTOV
I., II. in III. reda

Na tržišču je nov Braun Iskra-sixtant-Braun Iskra-sixtant BN.

Britje z novim Braun Iskra sixtantom je mnogo prijetnejše; možno celo brez napajanja iz električnega omrežja (baterijsko napajanje). Kakovost britja nespremenjena ne glede na oddaljenost brivnika od vtičnice.

BRAUN ISKRA SIXTANT	299,50 N din
BRAUN ISKRA SPECIAL	185,00 N din
BRAUN ISKRA SIXTANT BN	455,00 N din